

ROMÂNIA EROICĂ

Revista Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” • Anul XXVI • Nr. 3 (69) - 2023

10 Ediția a X-a ! Concursul Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”

- 3 Aveți curajul să vorbim despre eroii români?
- 28 Agentura de spionaj sovietică în România
- 34 Cum a murit generalul Corneliu Dragalina
- 40 Tifosul, ucigașul fără glonț din vremea Marelui Război

Apelul Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”

Biroul Executiv Central mulțumește tuturor persoanelor care doresc să sprijine financiar activitățile de cinstire a memoriei eroilor noștri.

Susținerea financiară constă în depunerea a cel puțin 100 de lei la sediul asociației noastre (Bulevardul Ion Mihalache nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal: 011203), pe bază de chitanțier sau mandat poștal) sau în Contul Asociației Naționale Cultul Eroilor “Regina Maria”:

RO45RNCB0082004534620001, BCR, Sucursala UNIREA, București

Toți cei care vor răspunde apelului nostru vor primi câte un exemplar gratuit din fiecare număr al revistei “România eroică”, iar la sfârșitul anului conducerea Asociației Naționale Cultul Eroilor “Regina Maria” va acorda fiecărui susținător o Diplomă de Excelență.

În anul 2022-2023 au răspuns apelului nostru:

1. Opritsa Dragalina Popa, Elk Grove, SUA.
2. Dr. Cornel Dumitriu și Nina Dumitriu, New York, SUA.
3. Irina Nelson, New York, SUA.
4. Dr. Radu Manoliu, Olanda.
5. Jean Cantacuzène, Paris, Franța.
6. Dinu G. Ionescu, Franța.
7. Rodica Voiculescu, București.
8. Vasile și Mariana Papadopol, SUA.
9. Dr. Dorin Bucă, Galați
10. Gl. mr. prof. univ. dr. Visarion Neagoe.
11. Gl. dr. Ioan Hurdubaie, București.
12. Col. (ret.) Vasile S. Popa, București.
13. Col. (ret.) Eugen Burghiea, București.
14. Col. (ret.) Dumitru Roman, București.
15. Col. (ret.) Constantin Chiper, Ploiești.
16. Liliana Vințeler, Tg. Mureș.
17. Gl. bg. Radu-Șerban Dan.
18. Gl. bg. (r) ing. Marin Alniței, București.
19. Col. (r) Nicolae Ivan, București.
20. Prof. Traian Anton, Târgu Neamț.
21. Lia Miclescu, București.
22. Gl. bg. (ret.) Achim Alstani, Buzău.
23. Plt. adj. princ. (ret.) Sanda Nicolae, București.
24. Col. (ret.) Constantin Bostan, București.
25. Col. (ret.) Gheorghe Mateescu, București.
26. Ec. Florentina Ganea, București.
27. Floarea Dimian, Buzău.
28. Florica Ciorobeia, București.
29. Olga Moșoiu, Ștefănești, Argeș.
30. Bogdan Moșoiu, Ștefănești, Argeș.
31. Florentin Moșoiu, Ștefănești, Argeș.
32. Adrian Moșoiu, Ștefănești, Argeș.
33. Nicoleta Moșoiu, Ștefănești, Argeș.
34. Nicolae Dobre, Geamăna, Argeș.
35. Georgeta Bălan, Brăila.
36. Col. (ret.) Dumitru Stratanov, Brașov.
37. Ion I. Brătianu, București.
38. Col. (ret.) Marinel Florescu, Craiova.
39. Lt. col. (ret.) Victor Epure, Slatina.
40. Col. (ret.) ing. Ioan Timofte, Iași.
41. Prof. Eugen Petrescu, Rm. Vâlcea.
42. Col. (ret.) Mircea Constantinescu, Ploiești.
43. Col. (ret.) Nicolae Dragu, Călărași.
44. Ing. Neculai Ursu, Ploiești.
45. Prof. Ioana Nechita, București.
46. Prof. Diana Cristev, București.
47. Col. (ret.) Adrian Ronai, Petrița.
48. Col. (ret.) Ioan Scutaru, Brașov.
49. Contraamiral de flotilă (ret.) dr. ing. Constantin Rusu, București.
50. Contraamiral de flotilă (ret.) Marian Ioan, București.
51. Ec. farmacist Alexandru Gheorghe Ile, Vulcan.
52. Col. (ret.) ing. Virgil Sanda, Vulcan.
53. Sociolog Ioan Dorel Șchiopu, Vulcan.
54. Ing. Emil Părău, Lupeni.
55. Ing. Costel Dicu, Lupeni.
56. Ing. Gheorghică Rad, Vulcan.
57. Col. (ret.) Constantin Fulga, Petroșani.
58. Dr. Codrin Dumitru Munteanu, București.
59. Col. (ret.) prof. univ. dr. Ion Giurcă, București.
60. Alexandru Bartoc, București.
61. Paul Adrian Cristescu, Prahova.
62. Alexandru Dobrică, Pitești.
63. Gl. bg. Petre Stoica, București.
64. Col. (r) Octavian Văduva, București.
65. Plt. adj. princ. (r) Cătălin Păduraru, București.
66. Valeria Mincu.
67. Florinel Ciubeică, Buzău.
68. Ing. Sorin Novac, București.
69. Dr. Valeria Bălescu, București.
70. Prof. univ. dr. Ion Solcanu, Iași.
71. Lector univ. dr. Adrian Bogdan Ceobanu, Iași.
72. Prof. univ. dr. Valentin Ciorbea, Constanța.
73. Dr. Vasile Ciobanu, Sibiu.
74. Dr. Mihai Drecin, Oradea.
75. Prof. dr. Corneliu Pădurean, Arad.
76. Prof. univ. dr. Anataol Petrencu, Chișinău.
77. Col. (ret.) Marian Gargaz, București.
78. Col. (ret.) Ion Moldovan, București.
79. Ion și Ioana Groza, California, SUA.
80. Corneliu Vișoianu, București.
81. Lt. col. (r) ing. Nicolae Gava, Brașov.

Mulțumim tuturor!

7 EVENIMENT

Bustul generalului Grigore Bălan, proiect al Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria"

de Irina Nedelcu

28 ARHIVE SOVIETICE

Agentura de spionaj sovietică în România

de colonel (ret.) dr. Ilie Schipor

34 MEMENTO

Cum a murit generalul Corneliu Dragalina de Dan Roman

Coperta I. Medaliile concursului ANCE.

Coperta II. Donații pentru Cultul Eroilor

Coperta III. Promovarea carierei militare

Coperta IV. 19 septembrie 1931. Inaugurarea Monumentului

Eroilor de la Oituz.

**Rugăm pe toți cei care au fotografii ale
celor căzuți pe front sau în prizonierat,
în cele două războaie mondiale, să se
adreseze redacției!**

ROMÂNIA EROICĂ

Revistă de cultură și educație
patriotică, de cinstire a eroilor neamului

Fondată în anul 1920 sub înalta ocrotire a Majestății Sale Regina Maria
și a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române PF Miron Cristea.
Serie nouă. Anul XXVI. Fondator: G.I. Bg. (r) Petre Stoica.

EDITORIAL

Aveți curajul să vorbim despre eroii români?

— de colonel (ret.) Dumitru Roman 3

PUNCTUL DE VEDERE

Lumea nevindecată de nebunie

— de general de brigadă (ret.) Grigore Buciu 5

EVENIMENT

Colonelul dr. Ilie Schipor premiat de Academia Română!

— de general de brigadă (ret.) Grigore Buciu 9

Concursul Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria"

a ajuns la ediția a X-a! 10

CRONICA

Noi monumente pentru eroii noștri! — de Grigore Buciu 12

La Călărași a fost dezvelit bustul domnitorului Constantin Brâncoveanu

— de prof. Nicolae Țiripan 14

Pe urmele eroilor în Republica Moldova

— de ing. Neculai Ursu 15

Însemnări. Reflecții în preajma unui monument

— de căpitan (r) Ioan Ioniță 17

Pelerinajul oltenilor la mormintele martirilor de la Ip

— de locotenent-colonel (ret.) Victor Epure 19

Un proiect pentru eternitate!

— de Colonel (ret.) Constantin Chiper 21

INEDIT

Generalul Grigore Cantilli, Însemnări din războiul de la 1877 22

MEMENTO

Tată și fiu, „Cetățean de Onoare al Municipiului Mangalia”

— de Emil-Corneliu Ninu 36

Fotografii de la cititori. Mormântul maiorului Grigore Boboceia 37

Pământul sfânt din Dealul Sodomienilor

— de colonel (ret.) Dumitru Roman 38

România Eroică

Director: General-maior (ret.)

prof. univ. dr. Visarion Neagoe

Consiliul științific

prof. univ. dr. Ioan Scurtu, colonel (ret.) prof.

univ. dr. Petre Otu, general de brigadă (ret.)

Grigore Buciu, colonel dr. Florin Șperlea,
colonel (ret.) prof. univ. dr. Alexandru Oșca.

Redacția

Redactor-șef: col. (ret.) Dumitru Roman;

Redactor-șef adjunct: col. (ret.) Constantin
Chiper;

Redactori:

Teodora Manole, Cecilia Sfetcu, Carla Duță,
Ioan Ioniță.

Art director: Sorin Angheloiu

Fotoreporter: Octavian Brânzei

Col. (r) Nicolae Ivan

Adresa redacției: Bulevardul Ion Mihalache
nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal:
011203

Tel./fax: 021.2241802

E-mail: romaniaeroica@gmail.com

Site: www.cultuleroilor.ro

Cont Bancar: RO45RNCB0082004534620001
BCR, Sucursala Unirea, București
Cod Fiscal: 4505235

Tipar: Tipografia EVEREST

Răspunderea pentru conținutul articolelor
aparține în exclusivitate autorilor, conform art.
206 din Codul Penal

I.S.S.N 1453-9659

Copyright: este autorizată orice
reproducere fără a se percepe taxe
suplimentare, indicând sursa (revista România
Eroică), cu excepția textelor și fotografiilor a
căror proveniență este specificată expres.

**Acest număr a apărut în 1500 de
exemplare.**

Condiții de colaborare: cititorii din țară
și din străinătate pot trimite pe adresa
redacției texte și fotografii care se încadrează
în tematica revistei. Manuscrisele nu se
înapoiază.

SOS operele comemorative de război.

Crucea din piața gării Câmpina..... 39

REMEMORĂRI

Tifosul – ucigașul fără glonț din vremea Marelui Război

– de colonel (ret.) prof. univ. dr. Alexandru Oșca 40

ARTĂ ȘI LITERATURĂ

ESEU. Dr. Cornel Dumitriu, Cultul Eroului. Cuvânt apologetic..... 44

Un poem salvat de la moarte

– de D. D. Roman 53

SUFLETUL ROMÂNESC. Fascinantul gorjan Tudor Arghezi

– de Grigore Buciu 54

Din vremea lui Ion Ghica – de D. D. Roman 55

Vitrina cu cărți

– de Grigore Buciu 56

Mistica războiului. Panica de la Drăgășani

– de D. D. Roman 60

Caruselul presei 61

IN MEMORIAM

Generalul Radu-Șerban Dan a plecat dintre noi!

– de general de brigadă (ret.) Grigore Buciu 62

Generalul gentleman

– de Dumitru Roman 63

Generalul de brigadă Petre Stoica 64

Vreți să semnați în paginile revistei?

România Eroică primește pentru publicare articole, evocări, portrete, note, documente, recenzii, știri despre activitatea filialelor ANCERM, fotografii inedite. Materialele propuse redacției vor fi prezentate pe suport electronic (CD, dischetă), însoțite de fotografiile originale sau scanate în format JPEG, cu o rezoluție de cel puțin 300 dpi. În cazuri speciale, vor fi acceptate și texte dactilografiate. Fotografiile vor fi însoțite de explicații corespunzătoare și de numele autorului lor (acolo unde este cazul).

De la caz la caz, redacția poate accepta preluarea unor articole apărute în alte publicații, dacă prezintă un interes deosebit pentru tematica **României Eroice**; în această situație, persoana care propune articolul respectiv are obligația să obțină acordul publicației în care a apărut.

Redacția își rezervă dreptul de a publica materialele în funcție de necesități și, desigur, de a nu le reține pe acelea care nu se înscriu în tematica revistei. De asemenea, își rezervă dreptul de a face, pe textele acceptate pentru tipar, îndreptările socotite necesare, atât în ceea ce privește forma, cât și conținutul, firește după consultarea sau avizarea autorilor. ■

Aveți curajul să vorbim despre eroii români?

Colonel în retragere Dumitru ROMAN

În ultimii ani am devenit interesat și atras, sau poate că ar trebui să spun sedus, de mistica luptătorului-erou.

Cu excepția baladelor haiducești, românii n-au avut, susțin unele voci subțiri de la noi, "luptători romantici" și literați, cum ar fi, de pildă, francezul André Malraux, care a navigat cu destulă confuzie între Comintern, războiul civil din Spania, maquis, comandant de unitate de blindate, critic literar, scriitor și, în cele din urmă, ministru, de dreapta, al generalului De Gaulle.

Contrariat de această afirmație lansată mai ales de cei care și-au făcut o îndeletnicire – dezinteresată, desigur! – din denigrarea și demitizarea istoriei românilor, am încercat să găsesc, în trecutul nostru recent, un român luptător romantic și literat.

În această categorie se înscrie, după părerea mea, faimosul maior Ion Tobă-Hatmanu, ofițerul care a luptat pe fronturile ultimului război mondial și care a supraviețuit regimului de exterminare postbelic din gulagul sovietic.

Memoriile sale, intitulate "*Jurnal de război și de pace. Memorialul din Siberia*", apărute la Editura Favorit, sub îngrijirea publicistului Dan Gîju, au fost răsplătite cu un premiu special la prima ediție, 2014, a "Premiilor Dragalina" ale Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria".

Însemnările acestui strălucit ofițer de cavalerie din Armata Regală interesează nu numai ca istorie consemnată extemporaneu, la fața locului – o calitate care o sustrage și o apără de imprudențele verbale ale istoricilor – ci și ca valoare strict literară, atât de neașteptată la "un om de acțiune".

Sunt excelente pagini de jurnal în care căpitanul Ion Tobă are, cu sau fără știință, culoarea, brevitățile și patosul a ceea ce se numește talent. În două sentințe aruncate în grabă pe hârtie, înainte de culcare ori în preajma unui atac la inamic, se află un poem și, tot acolo, într-un suspin, se află narațiunea unei epoci.

De multe ori, visător, idealist, viteaz, ca un cruciat modern, mai aproape de

Ivanhoe, eroul lui Walter Scott, decât de galanteria fascistă a vremii sale, căpitanul Ion Tobă-Hatmanu este concis, sobru și intens.

În Ucraina, respectiv în Crimeea, unde bătălia pentru spatele frontului era mai înverșunată decât oriunde, din pricina partizanilor sovietici înveterați, căpitanul Ion Tobă-Hatmanu alege, cu elan și fără ezitări, misiunea cea mai dură și primejdioasă. Evident, unitățile române nu aveau niciun dispozitiv antipartizan și niciun suport tactic, în timp ce Wehrmacht-ul și SS-ul beneficiau de o infrastructură solidă. Era, deci, firesc pentru ofițerul român să caute sprijinul unităților germane.

Ca și în Armata Română, el se distinge și în rândurile germanilor, unde i se oferă înregimentare și grad militar. De remarcat că gradul i-a fost acordat "prin poștă", și nu prin jurământ! Era, fără îndoială, un război complicat și periculos...

Iată, în jurnalul de război al lui Ion Tobă-Hatmanu, nume care este necunoscut multora, găsesc, în simplitatea și disciplina acestor pagini scrise pe genunchi, următoarele:

12 august 1943. „Dacă nu am putut să-ți dovedesc cu prisosință dragostea mea de camarad, te asigur că inima mea de haiduc gorjean, de astăzi înainte, va bate neîncetat alături de a ta. Doresc ca faptele tale de totdeauna să rămână cheazășie în viitor și exemplu viu pentru cei ce te urmează pe drumul gloriei. Misiunea mea de câteva clipe în mijlocul escadronului mi-a dat prilejul fericit să simt pentru prima dată contactul imediat cu inamicul și, totodată, m-a făcut cunoscut, alături de tine, în tabăra partizanilor din Munții Crimeii. Salut Hatmanul! Salut Escadronul! Și Dumnezeu cu voi, pentru victoria finală și dreptatea sfântă a neamului românesc!» Camaradul și prietenul tău, maior Mituș Popescu, Balabanovka, Crimeea.”

Așa mai zic și eu orgoliu militar!!! Ca un spartan la Termopile!

Alt nume care se înscrie în categoria eroilor romantici, cu destine tragice, este faimosul pilot de vânătoare Tudor Greceanu, luptător cu adevărat excepțional în ultimul război mondial. Comandorul Tudor Greceanu, decorat cu Ordinul "Mihai Viteazul", a făcut războiul din prima până în ultima zi, și pe frontul de est, și pe frontul de vest. Și, drept răsplată, a fost aruncat în închisorile comuniste, de unde a ieșit după 16 ani de detenție. O viață distrusă! Cu puțin timp înainte de a muri, a reușit să-și scrie memoriile, din păcate neterminate, apărute postum, în volumul intitulat *Drumul celor puțini*, prefațat de istoricul Neagu Djuvara.

Neapărat, trebuie amintit aici comandorul de marină Virgil Dragalina, a cărui participare la Primul Război Mondial este evocată în volumul *Escadrila de Nistru*, publicat de Editura militară, în 2011.

Dar un tip extraordinar a fost și sublocotenentul Gheorghe Netejoru, prizonier la ruși vreme de 10 ani, ofițerul care și-a înfruntat călăii cu un curaj ieșit din comun, dramă cuprinsă în volumul de memorialistică *"Și eu am luptat în Est"*, apărut la Editura militară, în 2010.

De ce nu sunt cunoscuți acești eroi și faptele lor? Iată o întrebare la care vă invităm să vă spuneți părerea. ■

Lumea nevindecată de nebunie

General de brigadă (ret.) Grigore BUCIU

Omenirea a rămas nebună și după încheierea ultimului război Mondial. După aproape 80 de ani, câți au trecut de atunci, a uitat marile orori ale acelei aventuri tragice, marile dezastre, holocausturile și valurile de sânge care au curs doar pentru instaurarea unei noi ordini mondiale.

Din anii 90 înapoi, războaiele din Orientul Mijlociu, din Afganistan și Africa postcolonială, iar mai recent și conflictul de lângă noi, din Ucraina, par a ne demonstra că gena distrugerii, a autodistrugerii este adânc fixată în conștiința umană. Există o nevoie acută de război în subconștientul nostru, care nu se prea lasă modelat, educat prin cele zece porunci. Problema care se pune nu este cea a morții prin război, ci găsirea unor motive cât de cât plauzibile care să o justifice. Și se găsesc întotdeauna, deoarece fantezia inventivă, frustrarea, ambiția și dorința de dominație își dau mâna într-o asociere mai mult sau mai puțin vizibilă.

Dacă privim cu atenție, însă, putem distinge substratul ascuns cu grijă sub aparențe, care este mai întotdeauna religios. Pare o aberație că acest lucru este viabil într-o civilizație modernă, care clamează libertatea spiritului și valorilor democratice.

În războiul de natură teroristă, în care asimetria funcționează perfect, dintre Israel și Hamas stau două divinități conflictuale, deși ambele invocă iubirea, bunătatea și dreptatea, laheve și Alah. Ambele au câte un popor ales, căruia i-a fost dat în stăpânire câte un ținut al făgăduinței. Aparent un deșert fără valoare, cu nisipuri mișcate de vânt, dar care ascund un potențial imens. Pentru fiecare neam, "țara făgăduinței" devine sacră și se confruntă cu personalitatea ființei divine tutelare.

Întâmplător, palestinienii și israelienii au fost repartizați pe același spațiu al făgăduinței și fiindcă au uitat cine sunt prin descendență nu mai încap în el. O ură viscerală acoperită de convingeri religioase macină ambele tabere. Israelienii, pe care lumea occidentală i-a calmat în ceea ce privește biblicele lor tendințe violente, încearcă soluții pașnice, amiabile, care să-i facă pe toți să trăiască în pace, mai cu seamă că aceste popoare sunt atât de amestecate și atât de răspândite și în lume, în diasporă puternice, una mai gălăgioasă, alta mai tăcută, dar foarte eficientă.

Strămoșii lor mitologici sunt frați după tată. Ismail al palestinienilor și al musulmanilor, în general, este frate cu Isaia al evreilor, ambii făcuți la bătrânețe de Avraam, primul mare patriarh biblic. Poate că în subconștientul colectiv, aceste războaie târzii, alimentate din belșug de interese economico-financiare majore, reprezintă o bătălie pentru avere între moștenitori – spațiul sacru al Canaanului.

Dincolo de aceste considerații, pe care graba modernă nu este dispusă să le bage în seamă, ce se întâmplă acum în Gaza este o lecție dură, un exercițiu tragic și dureros despre cum vor arăta războaiele viitorului. Cum va fi, într-o anumită fază, cel de-al treilea război mondial, care se pare că se manifestă deja, dar nu-l conștientizăm, deoarece încă ne subjugă concepțiile clasice tradiționale despre ducerea războiului.

Mișcările masive de populații, din cauza războaielor, nu sunt altceva decât niște formule

moderne ale marilor migrații. Aceste infiltrări masive de populații în interiorul unor state tradiționale, dar cu o cu totul altă formulă de cultură și civilizație, vor produce marile mutații în lumea viitorului. Unele state au înțeles pericolul potențial pentru securitatea lor națională, pentru identitatea lor ca nație, și iau măsuri radicale. Pakistanul, de pildă, a luat hotărârea dură, încadrată în termeni stricți, de a expulza un milion șapte sute de mii de afgani. Pare ireală această cifră, care ilustrează dimensiunea infiltrării unei diaspore anume în structura tradițională a unui popor.

Marile și repetatele demonstrații pro-palestiniene și pro Hamas și Hesbolah din capitalele europene ne arată, dacă vrem să vedem în timp, care va fi viitorul bătrânului continent. Europeanii sunt puternici economic, dar foarte slabi moral. Preceptele și valorile lor tradiționale, care au ținut coeziunea societăților și națiunilor, sunt puternic zdruncinate de exagerările așa-zis democratice privind minoritățile de tot felul, încât ne întrebăm dacă mai este posibilă. Oare se va găsi formula de a rezista la atacurile viitoare ale acestor hesbolahuri europene care nu se integrează decât aparent în regulile de conviețuire și toleranță moderne?

Războiul din Ucraina este o variantă experimentală, alta decât cea din Israel, a celui de-al treilea război mondial. Marile puteri se luptă pe un teren străin, într-un teatru de operații, care se maschează juridic în operațiuni speciale, adică în cu totul altceva decât se autodefinesc războiul și legislația internațională în materie. Rusia a acaparat prin forță niște teritorii populate majoritar de etnici ruși și, întâmplător, foarte importante economic. Desigur, ucrainenii au greșit în trecut, în momentul în care, prin lege, au anulat orice drepturi pentru minorități. A fost percepută ca o agresiune psiho-identitară asupra unei populații numeroase, care nu a avut efect în timp, așa cum nici maghiarizarea forțată nu a transformat majoritatea românească în unguri. Dimpotrivă!

Amestecul bisericii ortodoxe ruse, agitația cam deranjantă a patriarhului de la Moscova în stimularea războiului din Ucraina, dă o coloratură religioasă, de jihad, întregii afaceri.

Celelalte interese sunt mascate de această acoperire religioasă, care are efecte nu numai în rândul rușilor pravoslavnici, ci și în rândul ortodocșilor și catolicilor tradiționali europeni, care resping mișcarea progresistă de anulare a religiilor, a regulilor morale, care au ajutat, totuși, popoarele europene să evolueze în istorie.

Ce se va întâmpla? Cu siguranță, după un îndelungat și inutil măciniș de forțe, resurse și vieți omenești, acele teritorii estice vor rămâne unde sunt, ca și Crimeea, care a fost înglobată mai de mult, prin toate sancțiunile impuse de comunitatea internațională.

Dar, războiul acesta este lângă granițele noastre. Cât pericol reprezintă el pentru noi în viitor, în condițiile în care nu avem nicio alternativă la armata profesionistă. Norvegienii, care sunt și ei în NATO, au o soluție. Politicienii noștri se străduiesc din răsuputeri să umilească militarii, să transforme armata, atâta câtă mai este, într-o societate funcționarească oarecare, ca și cum la capătul efortului de pregătire pentru apărare nu s-ar afla glonțul care-i transformă pe angajații ei în eroi. Ei zic că în caz de atac, ne apără NATO. Ne apără, dar uităm că NATO este un pumn în care unul dintre degete suntem noi și dacă acesta nu are capacitatea de a se regenera rapid, pumnul întreg e bolnav. De aceea sunt intrigat când aud că unii lideri militari români, bulversați de internaționalism, au început că repudieze sentimentul patriotic și puterea lui, probată în istorie, de a motiva moral luptătorul.

Lumea se va reaseza, într-un timp oarecare într-o nouă ordine, dar nu în liniște și nu fără sacrificii. Să nu uităm că țările mici și vulnerabile, cum suntem noi, au fost primele și dureros sacrificate.

Să nu uităm că România a luptat aproape un an în războiul antihitlerist, cu mari sacrificii umane și materiale, și nu i-a recunoscut nimeni această bucată de cobeligeranță. Actul de la 23 august 1944 a fost nepregătit și pripit, astfel că conceptul pe care-l uzităm, de întoarcere a armelor, nu este decât o capitulare necondiționată. A scurtat războiul cu șase luni, probabil, așa cum s-a spus, dar gestul a fost târziu și noi învinși.

Cum va fi lumea după toate aceste războaie, nu știm. Nu cred că va fi mai bună, ci poate mai cinică. Dar, mi-aș dori ca țara mea să nu se piardă. Dacă prin munți mai rămâne o ceată de păstori, care comunică între ei, și ei cu lumea, să fie ajutată de Dumnezeu să regenereze acest neam. ■

Bustul generalului Grigore Bălan, proiect al Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria"

Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” (ANCE) a inițiat proiectul de realizare a bustului generalului Grigore Bălan, care a fost amplasat la sediul Inspectoratului Județean de Poliție Covasna.

Cu acest prilej, la 7 septembrie 2023, municipiul Sfântu Gheorghe a fost gazda simpozionului dedicat generalului-erou, desfășurat în sala de ședințe a instituției Prefectului.

Vineri, 8 septembrie, când s-au împlinit 79 de ani de la eliberarea primului oraș din Ardealul de Nord, în campania din anul 1944, au avut loc ceremonii militare la sediul IPJ Covasna și în Piața Primăriei.

La ceremonia de dezvelire a bustului generalului Grigore Bălan au participat ministrul apărării naționale, Angel Tîlvăr, reprezentanți ai ANCE, MAPN, ANVR și MAI, oficialități locale, militari din unitățile Brigăzii 81 Mecanizată "General Grigore Bălan", din Bistrița, și Brigăzii 61 Vânători de Munte "General Virgil Bădulescu", din Miercurea Ciuc, studenți de la Academia Forțelor Aeriene "Henri Coandă",

Momentul dezvelirii bustului eroului Grigore Bălan. În prim-plan, dreapta, Angel Tîlvăr, ministrul apărării naționale, și Ráduly István, prefectul județului Covasna.

din Brașov, cadre militare în rezervă și în retragere, locuitori ai orașului.

La ceremonia de dezvelire a bustului generalului Grigore Bălan, ministrul apărării naționale, Angel Tîlvăr, a precizat faptul că eliberarea orașului Sfântu Gheorghe a reprezentat începutul campaniei de eliberare a nordului Ardealului, finalizată la Satu Mare și Carei, la 25 octombrie 1944. A reamintit faptele de arme ale generalului-erou, subliniind că acesta a fost un comandant cu înalte calități militare, stimat și iubit de ostașii săi, pe care știa să-i cucerească sufletește. *"Păstrăm vie amintirea generalului Grigore Bălan și a tuturor eroilor căzuți la datorie pentru reîntregirea hotarelor țării. Sacrificiul*

lor suprem nu a fost în zadar și nu va fi uitat" - a spus Angel Tîlvăr.

Reprezentantul MAI, subsecretarul de stat Petru Bledea, a subliniat: *Valorile pentru care s-au jertfit înaintașii noștri trebuie să ne anime pe toți, cu atât mai mult pe noi, cei care suntem angajați în serviciul public și ne-am asumat că vom apăra drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, că îi vom proteja, că le vom oferi servicii de calitate, că le vom acorda tot sprijinul în situații grave.*

Sculptorul Valentin Tănase, care a realizat lucrarea comemorativă, a spus că, pentru orice artist, finalizarea și inaugurarea unei opere de artă sunt nu doar încununarea unui efort artistic, ci și împlinirea unui ideal:

“Monumentul generalului Grigore Bălan a pornit ca o idee, un proiect conturat împreună cu generalul Visarion Neagoe, președintele pe atunci al ANCE.” A mulțumit atât finanțatorului proiectului, cât și IPJ Covasna, care a asigurat spațiul și asistența tehnică a amplasării monumentului.

Vicepreședintele ANCE, general de brigadă (rtr.) Grigore Buciu, a precizat că domnul dr. Dorin Bucă, din Galați, mare iubitor al trecutului istoric, a donat organizației o sumă importantă de bani pentru finanțarea proiectului, iar Valeria Bălescu, muzeograf la Muzeul Militar Național, și-a donat Premiul Dragalina, primit anul acesta. De asemenea, în semn de mulțumire, a înmănat Emblema de Onoare a ANCE, cea mai înaltă distincție a

Bustul generalului Grigore Bălan a fost realizat de sculptorul Valentin Tănase, directorul Studioului de Arte Plastice al Armatei.

Ideea de a investi în lucrarea comemorativă s-a conturat în anul 2022, în urma unei întâlniri dintre regretatul președinte de atunci al ANCE, general-maior (rtr.) Visarion Neagoe, și Codrin-Dumitru Munteanu, fost prefect al județului Covasna în perioada 2009-2010, în prezent, director în Secretariatul general al MAPN.

La 8 septembrie 1991, ministrul apărării naționale, generalul Nicolae Spiroiu, a participat, la Sfântu Gheorghe, la dezvelirea unei plăci comemorative, montată pe fațada primăriei, întru cinstirea și pomenirea eroilor care au luptat pentru eliberarea Ardealului.

După 32 de ani, ministrul apărării, Angel Tîlvăr, a participat la dezvelirea bustului generalului Grigore Bălan.

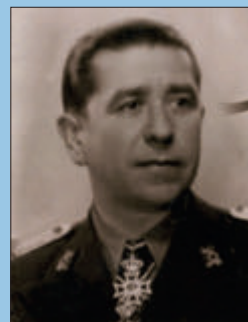
organizației, finanțatorului Dorin Bucă și sculptorului Valentin Tănase.

Manifestările dedicate împlinirii a 79 de ani de la eliberarea de sub ocupația horthystă a orașului Sfântu Gheorghe au continuat în Piața Primăriei, unde ministrul a precizat că generalul-erou Grigore Bălan a avut un loc important în istoria modernă a orașului, alături de locotenentul David Păiuș și de caporalul Gheorghe Arambaș, cel care, în lupta de eliberare, a înălțat tricolorul românesc pe turla Primăriei. *“8 septembrie este una dintre zilele de glorie ale istoriei neamului românesc, o zi în care trebuie să reflectăm asupra curajului și dăruirii celor care au căzut la datorie pe câmpurile de luptă pentru independența națională, suveranitatea și integritatea României”* – a spus ministrul Tîlvăr.

Prefectul județului Covasna, Ráduly István, nu a vorbit despre faptele de arme ale armatei române în cea de-a doua conflagrație mondială și nici despre sacrificiul generalului Grigore Bălan, referindu-se doar la *“rolul extrem de important al armatei în actualul context geopolitic și militar”*. A apreciat că *“trebuie să continue programul de înzestrare a armatei române, care este una dintre instituțiile de bază ale statului român, care dă siguranță cetățenilor și contribuie în mod determinant la credibilitatea țării în plan internațional. Sper din toată inima, și aici intervine și responsabilitatea politicianilor, că nimeni din țara asta nu va mai trebui să aducă un sacrificiu suprem pentru integritatea teritorială a României.”* ■

Irina Nedelcu,
Observatorul Militar

Grigore Bălan a fost primul general al armatei române căzut în lupta pentru eliberarea Ardealului de Nord, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

S-a născut la 14 iunie 1896 și, în 1915, după absolvirea Școlii militare austro-ungare, a fost avansat la gradul de sublocotenent

și a luptat pe frontul din nordul Italiei.

În 1919 a fost repartizat la Regimentul 84 Infanterie din Bistrița, cu care a participat la campania armatei române împotriva Ungariei.

Începând cu anul 1939, a fost numit comandantul Batalionului 8 Vânători de Munte din Bistrița, apoi al Grupului 5 Vânători de Munte, cu care a luptat pe Frontul de Est.

A fost decorat cu Ordinul militar “Mihai Viteazul” clasa a III-a, pentru devotamentul, priceperea și bravura personală, dovedite în luptele de la Malaja Belosjorka (25 septembrie - 2 octombrie 1941), când cu riscul vieții sale a reușit să țină lanțul întreg al rezistenței, nelăsând să se frângă rândurile bravelor batalioane ale grupului său. A fost pivotul brigăzii care a înlesnit manevra Corpul german”.

Rănit grav în toamna anului 1942, a fost evacuat în țară.

La 4 septembrie 1944 a comandat Divizia 1 Munte în luptele din zonele Brașov și Sfântu Gheorghe.

Grav rănit la 8 septembrie 1944, generalul a fost evacuat într-un spital de campanie din Sinaia, unde a murit la 13 septembrie 1944.

A fost înmormântat cu onoruri militare în Cimitirul Militar Ghencea, din București.

Colonelul dr. Ilie Schipor premiat de Academia Română!

Academia Română, Aula Mare, 7 decembrie 2023, ședință solemnă dedicată acordării premiilor anuale ale înaltului forum al spiritualității române. Pe pereți, de jur-împrejur, președinții Academiei din toate timpurile ne veghează ca niște sfinți enoriași în biserică. Noi, invitații, în cele două loje laterale, privim cu interes ce se întâmplă în sală. Printre ei și eu, mic, neînsemnat și emoționat în cel mai înalt grad. Îi privesc cu respect pe înțelepții din sală. Oameni în vârstă, vârfuri ale culturii și gândirii naționale, fiecare în domeniul său. Strânși în fracurile lor negre, cu gulere brodate cu fir auriu, par niște prinți. Și sunt! Ei sunt aristocrația inteligenței și spiritului românesc.

La prezidiu, flancat de patru președinți, este președintele Academiei Române – istoricul Ioan Aurel Pop. Ei prezidează evenimentul.

Începe ceremonia de decernare. Toate domeniile sunt reprezentate de șefii de secții. Ei citesc și înmânează premiile. Din culisele din dreapta scenei ies premiații, timizi, copleșiți, emoționați. Sunt cercetători în vârstă, cei mai mulți, dar și câțiva tineri.

Premiul „Victor Slăvescu” al Academiei Române este acordat lui Ilie Schipor, pentru lucrarea *Destinul Tezaurului României - Argumente din arhivele ruse*, apărută în 2021. O carte excelentă, pe care am recenzat-o în paginile revistei (România eroică, nr. 1 (65)/2022).

Ilie Schipor este colonel în retragere, doctor în istorie, vicepreședinte al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, fost șef al Secției Tradiții Militare (1990-1995 și 2000-2002), fost director al Muzeului Militar Național (1995-2000) și fost director adjunct al Oficiului Național pentru Cultul Eroilor (2004-2009).

Vreme de 10 ani (2009-2019) a fost ministru-consilier la Ambasada României de la Moscova. În acești ani a profitat de oportunitatea

desecretizării parțiale a arhivelor KGB și GRU și a cercetat documentele privitoare la soarta prizonierilor de război români din fosta Uniune Sovietică. A publicat (împreună cu diplomații Vitalie Văratice și Laurențiu Constantiniu) studiile și concluziile într-o carte monumentală, distinsă, în anul 2014, cu „Premiul Virgil

Dragalina” al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”.

Apoi s-a documentat asupra împrejurărilor în care Tezaurul României a fost dus la Moscova, pentru a fi salvat și protejat, în timpul Primului Război Mondial, și

a eforturilor insistente ale statului român pentru recuperarea acestuia. O istorie strict științifică, fără aluzii politice, care nu lasă niciun dubiu asupra dreptului României de a revendica restituirea patrimoniului său. Despre tezaurul românesc s-a mai scris, mult și insuficient documentat. Uneori cu patimă și ignoranță.

Cartea lui Ilie Schipor este altfel. Pe aceasta au premiat-o academicienii. Și a tradus-o în limba engleză Banca Națională a României, pe cheltuiala ei, pentru a difuza problema în străinătate.

Suntem mândri că un camarad de-al nostru, de la Cultul Eroilor, a obținut un premiu al Academiei Române. Este meritul exclusiv al lui, dar aceasta nu înlătură bucuria noastră pentru această apreciere și onoare.

Gestul Academiei Române, dincolo de valoarea incontestabilă a lucrării, confirmă în condițiile contemporaneității fluide, o veche tradiție a armatei române. Aceea de a admite că din rândul militarilor s-au ridicat minți luminate, care au îmbogățit patrimoniul cultural național, au contribuit la clădirea unei imagini a armatei că poate depăși cu succes zidurile cazarmilor, înscriindu-se în perimetrul cultural-științific pe care Academia Română îl judecă și promovează cu atât de multă rigoare.

Îl felicităm pe colegul nostru pentru acest succes remarcabil și ne bucurăm împreună cu el pentru premiul obținut.

**General de brigadă (ret.)
Griore BUCIU**

Concursul Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” a ajuns la ediția a X-a!

Premiile Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” pe anul 2023, în valoare de 2000\$, vor fi acordate celor mai valoroase cărți având ca domeniu de cercetare participarea armatei române la luptele pentru apărarea ființei naționale, soarta prizonierilor de război; militari dispăruți pe front; biografii ale unor personalități militare și eroi; analize ale unor bătălii; memorialistică de război.

Sunt acceptate la jurizare lucrările în limba română apărute în anul 2023 sau pregătite pentru editare.

Autorii care doresc să participe la concurs sunt rugați să trimită cărțile pe adresa:
Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”, Bd. Ion Mihalache nr. 124-126, Sector 1, București. Cod Poștal: 70764.

Termenul limită de înscriere: 31 decembrie 2023.

Premiile va fi înmânate în preajma Zilei Eroilor 2024.

Lucrările premiate la edițiile anterioare

**Marele Premiu
„Comandor Virgil Alexandru Dragalina”
al Asociației Naționale Cultul Eroilor
„REGINA MARIA”**

în valoare de 1000\$

Ediția I, 2014

Prizonieri de război români în Uniunea Sovietică. Documente 1941-1956, coordonator dr. Ilie Schipor, Editura „Monitorul Oficial”, 2013.

Ediția a II-a, 2015

Nu s-a acordat

Ediția a III-a, 2016

Sergiu Balanovici, *Generalul Gheorghe Avramescu*, Editura Quadrat, Botoșani, 2016.

Aurel Pentelescu, Ionuț-Constantin Petcu, *Episcopii Armatei Române. Biografii, documente (1921-1948)*, Editura Militară, București, 2016.

Ediția a IV-a, 2017

Colonel (r) Remus Macovei, *De la Turtucaia la Budapesta. Prinsoșul de sânge al militarilor conștanțeni în campania 1916-1919*. Editura Next Book, 2017, Constanța.

Ediția a V-a, 2018

Ion I. Solcanu, *Un erou din Războiul de Întregire a României: Regimentul 9 Vânători*, Editura Junimea, Iași, 2018.

Ediția a VI-a, 2019

Dumitru Preda, *Sub semnul Marii Uniri. Campaniile Armatei Române pentru Întregirea Țării 1916-1920*, Editura Academiei Române, Editura Militară, București, 2019.

Ediția a VII-a, 2020

Monumente din județul Maramureș închinare eroilor din Primul Război Mondial, ediție coordonată de prof. dr. Ștefan Mariș, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2020.

Nicu Negrici, *Amintiri din război*, ediție îngrijită de Eugen Negrici, Editura Humanitas, București, 2019.

Ediția a VIII-a, 2021

Adina Berciu-Drăghicescu, Corneliu M. Andonie, Luminița Iordache, *Tricolorul în istoria românilor*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2020.

Ediția a IX-a, 2022

Valeria Bălescu, *Ansamblul memorial din Ghencea, panteon al eroilor Armatei Române*, Editura Militară, București, 2022.

Enciclopedia Centenarul Războiului de Întregire și al Marii Uniri (2014-2020), colectiv de autori coordonați de prof. Ion Solcanu, Editura Univers Enciclopedic Gold, Editura Academiei Oamenilor de Știință, Iași, 2022.

Premiul "Sublocotenent Ioan R. Marinescu"
al Asociației Naționale Cultul Eroilor
"REGINA MARIA"

în valoare de 500\$

Ediția a V-a, 2018

Adina-Berciu Drăghicescu
(coordonator științific), *Eroinele României Mari. Destine din linia întâi*. Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2018.

Ediția a VI-a, 2019

Luminița Giurgiu, Valeriu Nicolescu, Marius-Adrian Nicoară, Alexandru Tudose, *Biserica și Cimitirul Eroilor din Buzău, Monografia unui lăcaș al identității naționale a românilor*, Editura Alpha MDN, Buzău, 2019.

Ediția a VII-a, 2020

Constantin Chiper, *Omagiu eroilor și veteranilor de război prahoveni*, Karta-Graphic, Ploiești, 2020.

Ediția a VIII-a, 2021

Ioan Balan, *Din Carpați până dincolo de Elba. Jurnal de front și din prizonierat*, Editura Militară, București, 2021.

Ediția a IX-a, 2022

Colecția omagială *Primul Război Mondial și Marea Unire a Românilor. 100 de ani de la încoronarea suveranilor României Mari (1922-2022)*, șase volume, coordonator Eugen Petrescu, Editura Universitaria, Craiova, 2022.

Premiul "Căpitan Alexandru Manoliu"
al Asociației Naționale Cultul Eroilor
"REGINA MARIA"

în valoare de 500\$

Ediția a VI-a, 2019

Viorel Domenico, *Generalul Cinema*, Editura Noi Media Print, București, 2019.

Ediția a VII-a, 2020

Ion Giurcă, *Generalul Ernest Broșteanu, Eliberatorul Basarabiei*, Editura Militară, București, 2020.

Ediția a VIII-a, 2021

Crucea Eroilor Români de pe Muntele Caraiman. Istoric, restaurare, reabilitare, conservare, coordonatori: dr. Codrin Dumitru Munteanu, dr. Ion Giurcă, Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2021.

Ediția a IX-a, 2022

Col. (r) Ioan Cordovan, col. (r) Gheorghe Tanco, col. (r) Marian Despina, *Un secol de prezență militară românească în garnizoana Bistrița*, Editura Prospexi, Dorohoi, 2021.

Cornel C. Mărculescu, *Generalul Toma Dumitrescu (1877-1936)*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2022.

Membrii Juriului. La cele nouă ediții de până acum, din componența juriului au făcut parte: Prof. univ. dr. Ioan Scurtu; General maior prof. univ. dr. Visarion Neagoe (președintele juriului); Colonel (ret.) prof. univ. dr. Petre Otu; Prof. universitar dr. Alin Ciupală; Colonel (ret.) prof. univ. dr. Alexandru Oșca; Colonel dr. Florin Șperlea; General de brigadă (ret.) Grigore Buciu; Colonel (ret.) Dumitru Roman (coordonatorul concursului).

Sponsorii celor nouă ediții: Opritsa Dragalina Popa (Statele Unite); Dr. Cornel Dumitriu (Statele Unite); Irina Nelson (Statele Unite); Dr. Radu Manoliu (Olanda).

Premiul special
în valoare de 500 \$

Ediția I, 2014

Ion Tobă-Hatmanul, *Jurnal de război și de pace. Memorialul din Siberia*, ediție îngrijită de Dan Giju, Editura Favorit, 2014.

Ediția a II-a, 2015

Pe urmele eroilor. Cimitire militare și monumente din Basarabia, vol. I, ediție selectată și îngrijită de Vasile Buruiană și Ion Negrei, Editura "Armonii Culturale", Adjud, 2015.

Ediția a III-a, 2016

Col. (r) Constantin Chiper, magistrat Nicolaie Mihai, mr. (r) Mircea Fitcal, *Omagiu eroilor județului Vaslui*, Editura Sfera, Bârlad, 2016.

Adrian Stroe, Marin Ghinoiu, *Generalul Constantin Christescu, seniorul artileriei române moderne*, Editura Militară, București, 2016.

Ediția a IV-a, 2017

Dumitru Preda, Nicolae Ciobanu, *Bătălia de la Mărășești, 24 iulie/6 august - 21 august/3 septembrie 1917*, Editura militară, București, 2017.

Ioan R. Marinescu, Irina Nelson, *Note de război. 1916 în primul val*, Editura Junimea, Iași.

Ediția a V-a, 2018

Paul Adrian Cristescu, *Crucea Eroilor de pe Muntele Caraiman*, Editura Tiparg, Pitești, 2018.

Nicolae Crevedia, *De la secere la baionetă*, ediție îngrijită de Ioana Nechita și Diana Cristev, Colecția Biblioteca Giurgiuveană, Giurgiu, 2018.

Noi monumente închinat eroilor noștri

Anul care se încheie a fost un an bun pentru Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” din perspectiva ridicării unor noi monumente închinat eroilor. Ne vom referi la cele pe care le știm la centru, dar mai există și altele, despre care filialele județene nu ne-au comunicat nimic oficial.

A fost anul Centenarului Ostașului Necunoscut, prilej de a ne aminti cine mai suntem, adică cei care-și mai pot aminti. La 17 mai 1923 a fost depus în cripa din fața Muzeului Militar din Parcul Carol sicriul cu osemintele Ostașului Necunoscut. Societatea de atunci a transformat prin sacralizare oasele unui ostaș ce și-a pierdut și numele în tranșee în monument național al eroismului din toate timpurile.

Eroul neamului a fost depus cu mare ceremonial, pe 14 mai 1923, în Biserica „Mihai Vodă” a mănăstirii cu același nume din Dealul Izvorului, din București. Este o biserică mântuitoare de rang domnesc, zidită de domnul primei Uniri, ca o făgăduință, fiindcă Dumnezeu l-a salvat de la moarte. E biserica de investire a Cavalerilor Ordinului „Mihai Viteazul” și de depunere a legământului acestora la acordarea celei mai importante distincții militare românești.

Filiala municipiului București a Cultului Eroilor a dezvelit în fața bisericii – acum ascunsă între blocuri, prin mutarea zidirii pentru a face loc uriașei clădiri a Casei Poporului, devenită după decembrie 1989 Palatul Parlamentului – împreună cu conducerea centrală a asociației, o placă comemorativă de marmură. Aceasta pentru a ști contemporanii și viitorii că acolo a odihnit pentru

pelerinaj și reculegere Ostașul Necunoscut. A fost privegheat de ofițeri cavaleri ai Ordinului „Mihai Viteazul”, iar pe drumul până la locul eternității sale, de puhoiul de lume, în frunte cu principele moștenitor Carol, cu Amilcar Săndulescu, fiul spiritual al celui fără nume, însoțit de ministrul de război Gh. Mărdărescu.

La Sfântu Gheorghe, în secuime, Biroul Executiv Central al ANCE a dezvelit, pe 8 septembrie – Ziua orașului, bustul de piatră înnobilat cu bronz al generalului Grigore Bălan, comandantul forțelor care au luptat pentru eliberarea orașului de sub hortyști. Au fost prezenți ministrul apărării naționale, locțiitorul șefului Statului Major al Apărării, prefectul județului și reprezentanți ai Consiliului Județean și Primăriei. Nu capii acestor instituții, deoarece eroul era român și chiar evenimentul de acum 79 de ani era prea românesc. Monumentul este în curtea Inspectoratului de Poliție al Județului Covasna, mai ales din motive de protecție, într-un oraș, unde umbra drapelului tricolor de stat e privită ca o pandemie, deși unguri au fost la guvernare mai în toate guvernele, și mai sunt și acum prin eșalonul doi...

Militarii din zonă de la ambele ministere au fost prezenți, la fel delegați ai filialelor județene Cultul Eroilor (Bistrița, Cluj, Brașov, Harghita, Mureș). Delegația de la Bistrița a fost însoțită și de preotul din satul natal al generalului erou, cu câțiva consăteni, care a depus de jur-împrejurul soclului țărână adusă de acasă.

Domnul Nicolae Dragu, viceprimarul municipiului Călărași

și președintele Filialei Județului Călărași a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, a reușit să adune 40 de sponsori, pentru a finanța ridicarea bustului martirului Constantin Brâncoveanu, marele voevod și domn a toată țara românească, decapitat împreună cu cei patru fii ai săi și cu sfetnicul Enache Văcărescu, la Constantinopol, în anul 1714.

În materie de ridicare de monumente comemorative, unele de for public, altele de interior, Filiala „Matei Basarab” a județului Vâlcea se menține în frunte. Președintele acestora – profesor Eugen Petrescu – a reușit să organizeze acțiuni excelente legate de Centenarul Ostașului Necunoscut, dar și altele. După o slujbă de pomenire la mănăstirea din Drăgășani, dedicată copilului Amilcar Săndulescu, oficiată de însuși arhiepiscopul Varsanufie al Râmnicului, acesta a donat – și apoi a fost dezvelit și sfințit – un bust de interior al lui Amilcar Săndulescu Colegiului Militar „Tudor Vladimirescu” din Craiova. Instituția este moștenitoare a tradițiilor Liceului militar „Dimitrie Sturdza”, unde era elev Amilcar Săndulescu, cel care a întins mâna peste sicriul ostașului necunoscut, la Mărășești, și a rostit: „Acesta este tatăl meu!” – o înfiere spirituală care ne mai emoționează și astăzi.

Toate aceste momente legate de Ostașul Necunoscut, la Drăgășani, Craiova și Rm. Vâlcea, au fost însoțite de simpozioane, în cadrul cărora profesori universitari, directori de arhive, generali în rezervă și profesori cercetători au vorbit despre istorie, eroism,

simboluri și educație. Integrată în viața spirituală a orașului Rm. Vâlcea și a județului, filiala a dezvelit, la Arhivele județene, bustul istoricului, filologului și omului de cultură Ion Soare, fost director al acestei instituții, o personalitate importantă a orașului.

Profesorul Eugen Petrescu este foarte legat de biserică și credința creștină românească și, ca atare, preocupat prin Așezământul „Dumitru Bălașa” al filialei județene pe care o conduce de ani buni, a reușit să ridice în Basarabia trei busuri de bronz în memoria unor fețe bisericești cu înalt simț patriotic și cultural. Astfel au fost dezvelite în fața muzeului comunal din Lozova bustul mitropolitului Nestor Vornicescu – cărturarul preocupat de literatura bisericească și laică de la începuturi (sec. III-IV) și de apărarea bisericii în perioada comunistă, ca ierarh al Olteniei – precum și bustul lui Alexandru Baltagă, preotul basarabean ales de preoțime să voteze în numele lor, în Sfatul Țării, unirea din 27 martie 1918. În 1940, odată cu răpirea Basarabiei, el și alți 13 oameni în vârstă, ce votaseră Unirea, au fost arestați, martirizați și uciși.

Nestor Vornicescu și Alexandru Baltagă s-au născut în Lozova. Preotului Baltagă i s-a ridicat un bust din bronz și în fața bisericii din Călărași, unde a slujit toată viața, un sat-cartier al orașelului cu același nume, reședință de raion.

Sunt semne de bronz așezate în locuri publice și sfințite în chiar ziua națională a Republicii Moldova și în Ziua Limbii Române, care să le aducă aminte celor de peste Prut că sunt români și că jertfa înaintașilor lor nu trebuie uitată. ■

Grigore BUCIU

31 August 2023. Călărași, Republica Moldova. Ceremonia de dezvelire și sfințire a bustului „Preot-martir Alexandru Baltagă, 1861-1941, operă donată de filiala vâlceană și amplasată în fața Bisericii „Sfântul Ierarh Nicolae”.

27 sept. 2023. Craiova, Colegiul Național Militar „Tudor Vladimirescu”. Dezvelirea și sfințirea bustului elevului fruntaș Amilcar Săndulescu (1911-1923) – „fiul” Eroului Necunoscut, operă realizată și donată de Filiala județului Vâlcea a ANCERM.

30 iulie 2023. Mănăstirea „Sfântul Mucenic Pantelimon”, Drăgășani, jud. Vâlcea. Ceremonie militară și religioasă de omagiere a elevului fruntaș Amilcar C. Săndulescu din Mădulari (de Beica), județul Vâlcea – „fiul” Eroului Necunoscut al României – la 100 de ani de la moartea sa (1923-2023). Organizator: Filiala Județului Vâlcea a ANCERM.

30 august 2023. Comuna Lozova, raionul Strășeni, R. Moldova. Dezvelirea și sfințirea busturilor: Preot-martir Alexandru Baltagă, 1861-1941; Mitropolit Nestor Vornicescu, 1927-2000, amplasate în fața Casei memoriale „Alexandru Baltagă și Nestor Vornicescu” (edificiu în lucru).

14 nov. 2023. Rm. Vâlcea. Memorialul „Prof. Dr. Ion Soare, 1941-2020, manifestare culturală și religioasă desfășurată la Serviciul Județean Vâlcea al Arhivelor Naționale, pentru omagierea unui valoros cercetător, realizatorul Enciclopediei Județului Vâlcea. Cu acest prilej, Filiala Județului Vâlcea a ANCERM a donat un bust instituției în care Ion Soare s-a dedicat, ca angajat și voluntar, zeci de ani cercetării și valorizării trecutului nostru. Opera este realizată de sculptorul Traian Duță (membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România).

La Călărași a fost dezvelit bustul domnitorului Constantin Brâncoveanu

Municipiul Călărași adaugă încă un monument în salba operelor comemorative și de for public construite în ultimii treizeci de ani. Este vorba de bustul domnitorului Constantin Brâncoveanu, ridicat din inițiativa Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” - Filiala județului Călărași, prin strădania președintelui acesteia, domnul Nicolae Dragu, iubitor de istorie și promotor al păstrării memoriei istorice a celor care s-au jertfit pentru neam și țară.

De ce Constantin Brâncoveanu? Pentru că între această localitate și domnitorul martir există o strânsă legătură, actuala denumire a municipiului fiind menționată într-un act domnesc din toamna anului 1699,

cu ocazia așezării în coasta satului Lichirești a unui corp de călărași ștafetari, având ca principală sarcină transportul corespondenței de la domnie la Constantinopol și înapoi, prin Silistra. De la acești călărași și-a luat așezarea lichireștenilor numele de „satul călărașilor” sau Călărași.

Monumentul, creație a sculptorului Dan Vladimir Predescu, turnat în bronz de Daniel Petria, a fost dezvelit în ziua de 19 octombrie 2023, în curtea Școlii gimnaziale nr. 9 „Constantin Brâncoveanu”, în prezența autorităților municipale și județene, a cadrelor didactice și elevilor școlii, a numeroși membri și simpatizanți ai Cultului Eroilor, dar și ai altor organizații neguvernamentale: Asociația

Națională a Veteranilor de Război din M.A.I., Asociația Militarilor Veterani și Veteranilor cu Dizabilități „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie Izvorătorul de Mir”, Asociația Națională a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din M.A.I.

După deschiderea ceremoniei, de către domnul Nicolae Dragu – președintele filialei județene, a urmat momentul dezvelirii bustului din bronz de către domnul general-maior în retrageră Dinu Stelian și doamna Buzduga Ionelia, directoarea școlii. Slujba de sfințire a fost oficiată de un sobor de preoți din parohiile municipiului Călărași.

Au vorbit pe marginea evenimentului, în cuvinte emoționante, general Grigore Buciu, Marius Apostol, Buzduga Ionelia, Valentin Barbu - prefectul județului Călărași, dr. în istorie Budu Ionel, prim-vicepreședinte al Filialei Călărași a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, preot Dorin Pavel. Domnul Nicolae Dragu a mulțumit gazdelor, invitaților de la București, artiștilor plastici, sponsorilor și tuturor celor prezenți la ceremonie, pentru reușita deplină a acestui „moment de istorie din municipiul Călărași”. Prin grija organizatorilor, a fost editată și difuzată broșura „Constantin Brâncoveanu un martir al neamului românesc”, redactată de dr. în istorie Budu Ionel și preot Dorin Pavel și tipărită prin eforturile domnului Nicolae Dragu.

Un grup de elevi ai Școlii gimnaziale nr. 9 „Constantin Brâncoveanu” a susținut un scurt program artistic. ■

Prof. Nicolae ȚIRIPAN

7 octombrie
2023. Troița
ridicată în curtea
bisericii "Sf. Ierarh
Nicolae" de la
Cimișlia

A.N.C.E. "Regina Maria" Prahova, subfiliala Vălenii de Munte, președinte colonel în retragere Nicolae Moise, și Filiala Prahova a Societății Culturale "București-Chișinău", președinte ing. Neculai Ursu, au continuat și anul acesta pelerinajele în Republica Moldova, "Pe urmele Eroilor Români" căzuți la datorie pentru reîntregirea și apărarea hotarelor strămoșești. Având obiective comune, cele două asociații participă anual, din 2006, la aceste pelerinaje la cimitirele eroilor români din R. Moldova. Dacă, la început, pelerinii participau la ceremonialul depunerilor de coroane, slujbe de pomenire și donarea de cărți, reviste, steaguri tricolore, insigne, din anul 2019 am trecut și la donarea/instalarea și sfințirea de troițe, precum și construirea/sfințirea de monumente din piatră, împreună cu A.V.R. 1992 "Tiras-Tighina" din R. Moldova, președinte colonel în retragere Anatolie Caraman.

7 septembrie 2019. O troiță din lemn, concepută și lucrată de

Pe urmele eroilor români în Republica Moldova

meșterul popular Ciprian Dumitru, din Pătârlagele, Buzău, a fost transportată de la Vălenii de Munte la Slobozia-Horodiște, în Parcela Eroilor Români din cimitirul satului, unde a fost ridicată, cu sprijinul A.V.R. 1992 "Tiras-Tighina", și sfințită de preotul Vitalie Rusu, cu un sobor de preoți, în prezența primarului localității, domnul Serafim Nour, însoțit de autorități locale, cetățeni ai satului, profesori, elevi, invitați, membri ai celor două asociații, formații de muzică populară.

30 iulie 2022. Sfințirea monumentului de piatră din Parcela Eroilor Români, în cimitirul satului Slobozia-Horodiște, raionul Rezina, în apropiere de Nistru, întru slava și memoria celor 15 ostași, eroi români, căzuți la datorie pe aceste meleaguri în iulie 1941, în Războiul

Sfânt pentru eliberarea Basarabiei. Monumentul a fost creat, sculptat în piatră și instalat de meșterul Alexandru Cojocaru, din Coșăuți-Soroca. Slujba de sfințire a fost oficiată de preotul Sergiu Aga, consilier cultural al Mitropoliei Basarabiei, preotul paroh Vitalie Rusu, însoțiți de un sobor de preoți. Au participat membri ai asociațiilor contribuatoare, reprezentanți ai autorităților locale, profesori și elevi, formații artistice. Invitați de onoare: prof. Gheorghe Gavrilă Copil, președintele Societății Culturale "București-Chișinău", inițiatorul și organizatorul, începând din 1990, al acțiunilor de școlarizare a elevilor și studenților români din Basarabia și Ucraina; al podului de flori de pe Prut, în 1990; extragerea elevilor din zonele de conflict și cazarea

7 octombrie
2023. Preotul
Protopop
Vasile Burduja,
în cimitirul
de la Cania,
amintind
de "Limba
noastră" a
poetului Alexei
Mateevici, cu
memorabilele-i
versuri: "Preoți
cu crucea-n
frunte, căci
oastea e
creștină..."

lor în tabere din România, în 1992 etc.; colonel (r). Ștefan Mihail Focșa, președintele Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, filiala Vaslui.

Festivitatea a fost deschisă de colonelul Anatolie Caraman, care a ordonat formației buciumanilor să dea semnalul de începere a activității, a prezentat semnificația monumentului și a evenimentului în desfășurare. Au luat cuvântul reprezentanții participanților și invitații, după care s-a oficiat slujba de sfințire, programul artistic și masa de pomenire, sfințită de preoții participanți.

7 octombrie 2023. Sfințirea troiței din lemn ridicată întru slava și memoria celor zece ostași voluntari, din raionul Cimișlia, eroi români, căzuți la datorie, în războiul de la Nistru din 1992, pentru apărarea suveranității și integrității hotarelor. Troița a fost lucrată de meșterul popular Ciprian Dumitru, din Pătârlagele, Buzău, pentru Comunitatea Ortodoxă Română - Parohia Sfântului Ierarh Nicolae, preot paroh Pavel Goreanu, din orașul Cimișlia. Troița, donată de A.N.C.E."Regina Maria" Prahova, subfiliala Vălenii de Munte, și Filiala Prahova a Societății Culturale "București-Chișinău", a fost montată cu sprijinul Filialei A.V.R 1992 "Tiras-

Tighina" Cimișlia, președinte Sergiu Prisăcaru, și sfințită de Preasfințitul Părinte Veniamin Episcopul Basarabiei de sud cu un sobor de preoți.

La pelerinajul desfășurat, în perioada 06.10-09.10.2023, pe traseul Vălenii de Munte-Ploiești-Galați-Oancea-Cimitirul eroilor români de la Țiganca și Cania, orașul Cimișlia, Crama Cricova, Muzeul de Istorie Militară din Chișinău, au participat membri din cele două asociații: Adrian Neamțu, Dumitru Duca, Nicolae Frâncu, Neculai Baciuc, Ciprian Dumitru, Gheorghe Urzeală, Marian Constantin, Vasile Sucsz, Virgil Pătrașcu, Mihai Breteu, Vasile Rogozea, Dumitru Anghel, Nicolae Matei.

După trecerea frontierei pe la Oancea, am oprit în orașul Cahul și am făcut o scurtă vizită prin oraș. Am continuat călătoria spre Cimitirele Eroilor Români de la Țiganca și Cania din raionul Cantemir. La Țiganca, am fost întâmpinați de Preotul Protopop Vasile Burduja și preoții de la Mănăstirea Cimitirului Țiganca și Cania. Am depus o coroană de flori, am păstrat un moment de reculegere, după care soborul de preoți a oficiat slujba de pomenire.

La solicitarea domnului colonel Nicolae Moise, preotul Vasile Burduja ne-a vorbit despre luptele care s-au dat aici în perioada 22 iunie-26 iulie 1941, pierderile suferite de Armata Română și soarta celor căzuți în luptă. Peste mormintele lor, regimul sovietic a construit ferme pentru creșterea animalelor. La Țiganca au fost înhumați peste 1000 de ostași, iar la Cania alături de ceilalți ostași a fost înmormântat și se păstrează crucea originală a gl. bg. Niculescu Gheorghe (deshumat în noiembrie 1941 și transportat în Cimitirul Vișoara din Ploiești). Părintele Burduja ne-a spus, cu mare măhnire, că autoritățile au înlocuit denumirea de Țiganca cu Stoianovca, atât pentru cimitir, cât și pentru așezământul monahal care este în dezvoltare aici. Este un atentat la istoria României.

De aici am pornit la Cimitirul de la Cania, unde ne așteptau, cu pâine și sare, un grup de localnici în frunte cu primarul Anatolie Manole, primarul interimar Țălea Dumitru și doamna profesoară Ana Gatman Burduja, inspector superior la DGI Cantemir. După ceremonialul și slujba de pomenire, localnicii ne-au

9 octombrie 2023. Strămoșească primire românească, cu pâine și sare, la Cania, raionul Cantemir

omenit cu plăcinte moldovenești, vin roșu și ne-au urat călătorie plăcută în Moldova noastră.

Am ajuns spre seară la Biserica Sf. Nicolae din Cimișlia, unde ne-a întâmpinat preotul paroh Pavel Goreanu cu familia sa și dl. Ciumeica Ion, de la presa locală, ne-au urat bun venit și ne-au invitat la cina gata pregătită.

A doua zi ne-am deplasat la biserica Sf. Nicolae, la slujba religioasă, oficiată de Ps. P. Veniamin, Episcopul Basarabiei de sud și un sobor de preoți. Au vorbit, în graiul nostrum românesc, Ps. P. Veniamin, consilier local al Primăriei Cimișlia, Sergiu Prisăcaru, col. Nicolae Moise, ing. Neculai Ursu, col. Anatol Caraman. Am participat la masa de pomenire a eroilor din Cimișlia căzuți la datorie în 1992 pe Nistru. În ziua următoare am vizitat Crama Cricova și Muzeul de Istorie Militară din Chișinău, fiind primiți de directorul Serghei Cataragă, care a prezentat întregul complex muzeal, cu multe detalii reale, care nu se găsesc în sursele publicate. Seara ne-am oprit la biserica Catedrală din Cania, unde am fost întâmpinați cu pâine și sare de preotul Vasile Burduja, primarul Anatolie Manole, primarul interimar Țălea Dumitru și doamna profesoară Ana Gatman Burduja, inspector superior la DGI Cantemir cu un grup de enoriași, după care am fost invitați la o masă de pomenire a eroilor români înhumați la cimitirul din Cania.

În dimineața următoare am plecat spre vama Cahul-Oancea, înapoiindu-ne la familiile noastre.

Delegația din Prahova a făcut o donație în bani la biserica Sf. Nicolae din Cimișlia și la biserica Catedrală din Cania. ■

Ing. Neculai URSU

Colonelul (r) Ștefan Focșa (la microfon), ing. Neculai Ursu, colonelul Anatolie Caraman

Însemnări

Reflecții în preajma unui monument

Am participat în comuna Izvoarele, din raionul Cahul, la dezvelirea și sfințirea unui monument ridicat în memoria ostașilor români căzuți pe Nistru, în vara anului 1941, pentru eliberarea Basarabiei. Am fost bucuroși, alături de colegii din Prahova, domnii colonel Nicolae Moise și ing. Neculai Ursu ș.a., să-i reîntâlnesc aici pe colonelul Anatolie Caraman și veteranii războiului transnistrean, oameni despre acțiunile cărora am sentimentul că, la București, nu se vorbește mai deloc. De aceea, scriu mai apăsător, ca să se știe că și Monumentul de la Izvoarele,

ca multe altele ridicate în ultimii ani pe pământul Basarabiei, se datorește în cea mai mare parte acestor veterani de război, a căror însuflețire românească ne cheamă și ne unește în fața istoriei și a eroilor care-și dorm veșnicia sub iarbă.

Ne-am adunat în jurul acestui monument din piatră, într-o zi de toamnă, delegați ai mai multor asociații cu activitate cultural-istorică și rezonanță patriotică, din cele două țări, dar și numeroși locuitori din Izvoarele și împrejurimi.

În fața bisericii, unde este amplasat monumentul, ne-am

Momentul artistic
susținut de copiii
recitatori
și grupul vocal din
Izvoarele, raionul
Cahul

descoperit cu pioșenie și am ascultat împreună imnurile României și Republicii Moldova, gândindu-ne la contopirea lor într-unul singur.

Preoții au săvârșit slujba de sfîntire și de pomenire a eroilor. În ceremonialul religios, mi-a atras atenția o ectenie, datorită grozăviei faptelor pomenite: "Încă ne rugăm pentru ostașii români căzuți pe toate câmpurile de luptă, în toate timpurile și în toate locurile pentru apărarea patriei și reîntregirea neamului românesc, a celor căzuți în lagărele și închisorile din Siberia, a celor decedați urmarea foametei organizate de regimul comunist".

Au fost rostite cuvântări, au răsunit cântece, versuri și aplauze frenetice, mai ales atunci când peste toată această mulțime s-a înălțat refrenul binecunoscutului cântec "Noi suntem români", care a devenit un imn al întâlnirilor noastre cu frații de dincolo de Prut.

Am fost impresionat în mod deosebit de faptul că pe monument

sunt sculptate cuvintele cu care începe ordinul generalului Ion Antonescu (viitor Mareșal al României) dat în zorii zilei de 22 iunie 1941: Ostași, vă ordon: treceți Prutul! Inscripția aceasta – care în România intră sub incidența unei legi absurde – exprimă convingerea basarabenilor, așa cum avea să afirme colonelul Anatolie Caraman, președintele Asociației Tiras-Tighina 1992, că Armata română a fost eliberatoarea Basarabiei. Și că acest adevăr trebuie spus înainte de toate!

De-a lungul timpului ordinul din 22 iunie 1941 a fost interpretat în fel și chip de politicieni și în istoriografia militară de la noi și de aiurea, cele mai dezbătute fiind două aspecte: dacă România trebuia să intre în acest război și dacă armata română trebuia să se oprească la Nistru sau să continue să lupte alături de armata germană și ceilalți aliați până la învingerea inamicului.

Nu e locul să dezbatem aici temele în cauză, doar un singur lucru vreau

să observ, și anume că, dincolo de tonul acuzator – și, aș spune eu, ridicol – al acestor întrebări, se simte reaua-credință, însoțită de ideea falsă că armata română nu avea ce căuta dincolo de Nistru și, cu atât mai mult, nici dincolo de Prut!?...

Dar, așa este, istoria o scriu învingătorii: să nu uităm că, la sfârșitul războiului mondial, cei care puneau întrebările ("Ce-ați căutat la Stalingrad?") și dădeau și răspunsurile erau sovieticii.

Armata română a trecut Prutul, la ordinul Mareșalului Antonescu, pentru că așa ne porunca istoria.

Armata română a trecut Nistrul pentru că înseși legile războiului o cereau, așa cum preciza chiar mareșalul Ion Antonescu la așa-zisul proces al mării trădări naționale, din 1946: "...legile războiului cer imperios când începi o acțiune să o duci până la sfârșit, urmărind forțele inamice până la distrugerea totală. Aceste legi au dus pe Scipione de la Roma la Cartagina; pe Napoleon până la Moscova; pe Alexandru I până la Paris, pe americani până la Tokio și Berlin...". Din aceleași considerente politico-militare, după eliberarea părții de nord-vest a Ardealului, trupele române nu s-au oprit pe granița de Vest, ci au luptat împreună cu armata sovietică în Ungaria, sud-estul Poloniei, Austria și Cehoslovacia.

Și totuși, la Conferința Păcii de la Paris, din 1946, România a fost tratată ca țară învinsă și obligată la plata despăgubirilor de război, achitate în 20 de ani.

În semn de nobilă recunoștință, aici, pe granița de răsărit a vechii Dacii, a fost ridicat acest monument întru cinstirea ostașilor români căzuți la datorie în executarea ordinului Mareșalului: "OSTAȘI, VĂ ORDON: TRECEȚI PRUTUL!" ■

Căpitan (r) Ioan IONIȚĂ
Consilier juridic al ANCERM

Pelerinajul oltenilor la mormintele martirilor de la Ip

La invitația domnului colonel (ret.) Avram Alexa, președintele A.N.C.M.R.R., filiala jud. Sălaj, și a părintelui Ioan Ghiurca, președintele filialei A.N.C.E. „Regina Maria” din același județ, un grup de membri ai structurilor asociative, similare, din județul Olt, și ai A.R.P.I.A. Caracal, la care s-a alăturat și distinsa doamnă profesoară Doina Leulescu, a pornit într-un pelerinaj prin țara Ardealului, având ca punct terminus localitatea martir Ip.

După cum se cunoaște, Ip, Trăsnea și Moisei sunt localitățile martir ale Transilvaniei. În toamna anului 1940, trupele hortyste au comis cele mai odioase crime împotriva românilor din aceste așezări străbune.

Drumul nostru către Ip a trecut pe la Deva, Hunedoara, Țebea, unde am depus o coroană de flori la mormântul lui Avram Iancu și al lui Horea, apoi la Satu Mare, unde ne-am bucurat de o primire prietenească din partea colegilor noștri din aceleași structuri asociative.

În 14 septembrie, sărbătoarea „Înălțării Sfintei Cruci”, am ajuns în localitatea martir Ip, la comemorarea victimelor masacrului odios din urmă cu 83 de ani.

Povestea este cutremurătoare. S-a întâmplat în noaptea de 13 spre 14 septembrie 1940. În urma Dictatului de la Viena din 30 august 1940, nord-vestul Transilvaniei, opt județe din totalul de 23 au fost

La Monumentul martirilor din Ip

trecute sub ocupație maghiară, iar alte trei au fost sfărțecate în două. În acest mod, județul Sălaj a fost alipit Ungariei. La 8 septembrie 1940, Armata a II-a maghiară a intrat în orașul Zalău.

După ocuparea teritoriului transilvan, au început masacrele împotriva populației civile românești. Timp de două luni, între 1 septembrie și 30 octombrie 1940, hortystii au ucis 919 români, au schingiuit alți 1126 și au maltratată prin metode medievale 4126 de fruntași ai vieții sociale românești. Cel mai afectat de teroarea hortystă a fost județul Sălaj, unde au fost masacrați 477 de români.

O îngrozitoare atrocitate s-a

abătut asupra localității Ip, așezare aflată la 45 km de Zalău.

Potrivit tradiției, numele comunei vine de la un strigăt de nuntă, strigăt care în noaptea de 13/14 septembrie 1940 s-a transformat în țipăt de moarte. În noaptea aceea militarii din compania locotenentului Vasvari Zoltan au dat buzna în casele românilor, împușcând 18 oameni, sub pretextul răzbunării a doi militari, morți la 7 septembrie 1940, într-o explozie produsă în timpul trecerii trupelor maghiare prin localitatea Ip. Întors la sediul gărzii maghiare din Ip, locotenentul Vasvari Zoltan ordonă să se pregătească zece căruțe și câțiva

La Țebea, grupul nostru a depus o coroană de flori la mormântul lui Avram Iancu și al lui Horea

oameni, care să meargă, dis-de-dimineată, să îngroape morții. Imediat după plecarea ofițerului din sediul gărzii, se aude o rafală de mitralieră. Vasvari se întoarce furios la sediul gărzii și, pretextând că sătenii i-au atacat compania, se adresează celor din corpul de strajă, amenințând că va da foc comunei. Unul din comandanți a încercat să-l oprească, spunându-i că localitatea Ip este compusă în proporție de 70% din maghiari. Voi da foc doar caselor românilor, a hotărât ofițerul. Din nou, cineva l-a avertizat că focul se va extinde și la casele maghiarilor. Atunci, Vasvari Zoltan i-a cerut să-i dea oameni care să le arate soldaților casele românilor, „pentru a-i împușca pe valahi”.

Șase grupe, având în frunte câte un om din garda locală drept călăuză, au pornit prin sat, împușcând, omorând cu sabia, bâta sau baioneta, familiile de români. Au fost torturați prin smulgerea unghiilor, ruperea oaselor cu bâte și paturi de arme. Mai mulți copii au fost sfârtecați cu baionetele.

Au fost jefuite cadavrele, casele și biserica. 157 de români nevinovați, bătrâni, femei și copii au căzut victime barbariei maghiare.

A doua zi, din ordinul lui Vasvari, a fost săpată o groapă în cimitirul comunei. Mai mulți săteni au fost scoși cu căruțele și au fost trimiși din casă în casă pentru a ridica și transporta cadavrele, care au fost aduse la cimitir și aruncate în groapa comună, de-a valma, fără să se admită aranjarea lor și fără să aibă un preot, care să înfăptuiască cuvenita slujbă de înmormântare.

Cimitirul din Ip se află pe un deal, la vreo 300-400 m de strada principală, care traversează comuna. Din discuțiile cu preotul și cu domnul colonel (ret.) Avram Alexa, am aflat că, în dimineața următoare odiosului masacru, locuitorii comunei Ip, îngroziți de cele întâmplate, s-au pomenit cu un pârau de sânge ce se pornise din groapa comună și ajunsese până în strada principală!

Îngrozit și eu de cele aflate, mi-am adus aminte că, în copilărie, mama mea, de multe ori, ne adormea cântându-ne cântece. Printre acele cântece, unele neauzite nici până astăzi, era unul pe care mama îl cânta și plângea. Odată cu ea, plângeam și noi, copiii, fără să înțelegem tristețea din sufletul ei.

Din păcate, timpul a șters acel cântec din memoria mea de copil. Mi-au rămas în minte doar două versuri:

*Ardealule-n jurul tău curge
sângele jirău,
Ardealule, Ardeal, Ardeal.
Mi le-am adus aminte aici, la*

cimitirul din Ip, și am avut dintr-o dată revelația că acel cântec al mamei se referea, de fapt, la atrocitățile din perioada ocupației hortyste a părții de nord-vest a Transilvaniei.

În anul 1983 s-a ridicat un monument în memoria celor 157 de români asasinați de hoardele hortyste. Doisprezece ani mai târziu, în 1995, Ip a fost declarată comună martir.

Pentru că suntem creștini și Cartea Sfântă ne îndeamnă să iertăm greșelile greșităților noastre, îi iertăm, dar de uitat, nu putem uita! Să luăm aminte!

Deși au trecut 83 de ani de la odioasele crime ale horthyștilor, constatăm că istoria a luat-o din nou „pe arătură”... Omenirea a ajuns în secolul XXI, dar n-a învățat nimic din tragediile trecutului, așa cum au fost și cele de la Ip, Trăsnea și Moisei.

Din cuvântul reprezentanților administrației publice locale și județene – îndeosebi prefectul județului Sălaj și primarul comunei Ip, ambii de etnie maghiară, prezenți la aceste comemorări – am reținut că atunci, în noaptea de 13/14 septembrie 1940, „a fost o întâmplare nefericită din istorie” și că maghiarii își doresc ca „asemenea fapte să nu se mai petreacă în veci”!

Și noi, românii, ne dorim la fel și repetăm ceea ce a lăsat scris un cetățean, pe numele Marin Cotoi, din comuna olteană Radomirești, într-un Minei bisericesc, pe timpul războaielor țărănești de la 1907: „Așa ceva să nu se mai întâmple cât o fi lumea lume!” ■

Locotenent-colonel (ret.)

Victor EPURE

Președintele

Filialei județului Olt a ANCEM

Un proiect pentru eternitate!

Unic în spațiul românesc, proiectul intitulat *Aleea făuritorilor României Mari*, din Parcul Bucov, Ploiești, despre care am mai scris în paginile revistei noastre (*România eroică* nr. 68/2023) a fost finalizat în toamna acestui an printr-o ceremonie de dezvelire a încă două monumente, astfel, numărul lor ridicându-se la 31 de personalități ale Marii Uniri.

În primăvara anului 1990, ing. Mircea Cosma, președintele Fundației Cultural-Istorice „Mihai Viteazul” din Ploiești, a propus fraților noștri din Moldova, Mihai Ghimpu, Nicolae Dabija, Leonida Lari, Valeriu Matei, întruniți la Hotelul „Național” din Chișinău, proiectul de readucere în memoria românilor a făuritorilor Marii Uniri din anul 1918. Ideea fost împărtășită cu entuziasm de cei prezenți. Ulterior, a fost aprobată de Parlamentul și Guvernul României.

În ziua de 4 august 2023, în amintirea intrării Armatei Române în capitala Ungariei, Budapesta, la 4 august 1919, s-au dezvelit monumentele închinat generalului de corp de armată Gheorghe Mărdărescu și generalului de divizie Ion Popescu, comandantul Diviziei 13 Infanterie din Ploiești, care în ziua de 6 august 1917 a rezistat ofensivei germane la Mărășești.

La 21 octombrie 2023, domnul ing. Mircea Cosma și colaboratorii săi au dezvelit busturile ridicate mareșalilor României, Alexandru Averescu și Constantin Prezan. După ceremonia de dezvelire a celor două monumente, de către senatoarea Laura Moagher, deputata Rodica Paraschiv, subprefectul Emil Drăgănescu și comandantul garnizoanei militare Ploiești, col. Mihai Frățilă, au urmat alocuțiunile parlamentarilor, a profesoarei de istorie Carmen Băjenariu, a viceprefectului Emil Drăgănescu, a vicepreședintelui Consiliului județean, viceprimarului și a colonelului în retragere Constantin Chiper, președintele de onoare al Filialei Județului Prahova a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”.

Spațiul nu ne permite să evocăm mai pe larg biografia celor doi mareșali. Să precizăm că Alexandru Averescu s-a născut la Babele, județul Ismail, în anul unirii Principatelor române, și a murit în 1938. La încheierea manevrelor militare regale de la Sighișoara, în luna octombrie 1930, i-a fost înmănată Cartea de

mareșal și Bastonul de mareșal de către Regele Carol al II-lea. Constantin Prezan s-a născut la 27 ianuarie 1861, în localitatea Sterianul de Jos, comuna Butimanu, plasa Snagov, jud. Ilfov. A murit la 27 august 1943. La încheierea manevrelor militare regale, în octombrie 1930, regele Carol al II-lea i-a acordat Cartea de mareșal și Bastonul de mareșal, care, în prezent, sunt expuse la Muzeul Militar Național « Ferdinand I », din București. Cei doi mareșali au fost într-o adversitate și dușmănie neîmpăcată, cu care au plecat în mormânt. Dar istoria și faptele lor i-au adus aproape, doi oameni de bronz în Parcul Bucov de la Ploiești.

**Colonel în retragere
Constantin CHIPER**

La împlinirea a 145 de ani de la încheierea războiului care a consacrat Independența României, revista *România eroică*, prin publicarea mărturiilor de pe front ale generalului Grigore Cantilli, aduce un omagiu armatei române, care, în pofda unor evidente lipsuri, s-a afirmat pentru prima dată în epoca modernă într-un conflict european, în care beligeranții erau două dintre marile puteri ale timpului.

Petre OTU

Generalul Grigore Cantilli Însemnări din războiul de la 1877

Subtitlurile aparțin redacției.

(urmare din nr. trecut)

O masă turcească la Belogradgic

Cu ocazia împresurării Belogradgicului am avut ocazie să văd câteva obiceiuri la turci foarte curioase.

Dela încheierea armistițiului până la încheierea păcii definitive și la intrarea mea ca să ocup Belogradgicul, au trecut aproape trei săptămâni în care timp am fost găzduit într-o noapte de Soleiman Efendi, comandantul cetății, relațiile noastre fiind devenite foarte prietenești. Pe când îmi făcuse a doua vizită la Caluger mă întrebă dacă mâncasem la Constantinopol, unde îi spusese că am fost, bogagi, un fel de plăcintă cu carne și cu brânză. I-am răspuns afirmativ exclamându-mi asupra plăcintei aceștia atât de gustoase și atât de renumită la Constantinopol. Turcul se oferă îndată și îmi făcu una, cu condiție însă să mă duc să petrec o noapte la Belogradgic la dânsu când atunci îmi va da o masă turcească.

Am convenit ziua și cu un alaiu deosebit m-am dus însoțit de Maiorul Fălcoianu, comandantul artileriei Brigăzii mele. Ploconile și urările de bună venire făcute, trecurăm îndată în odaia în care era preparată masa cu mezelicuri.

Generalul Grigore Cantilli

O, dacă aceasta era destul de mare, având de jur împrejur sofale, în mijlocul ei un vas mare de aramă sticlând de frecătură și plin cu un jăratec aprins roșu. Altă sobă nu era.

Într-un colț al odăiei, o masă mare rotundă și joasă de picioare, încărcată cu tot soiul de aperituri: măsline, migdale, fisticuri, sardele și de câteva carafi poleite pline cu mastică. În timpul cât șezurăm ghemuit pe perne cusute cu fir, ghemuiți împrejurul mesei, noi doi și Soliman Efendi, alți trei ofițeri între cari Hairi fendi, grecul și un altul, ne serveau de toate. Curiositatea faptului a fost încă că nu era nici un fel de furculiță, de cuțit sau de linguri și că fiecare a trebuit să luăm cu degetele ceace ni se oferea, rămânând a ni le șterge pe niște șervete cusute cu fir ce ni se întinsese pe picioare. Cu măslinele au mers cum a mers, dar la sardele lucru a devenit mai tragic, a trebuit cu toate acestea să ne executăm, spre marea multumire a lui Soleiman care la fiecare dată scotea un hohot de râs însoțit de un: a la Turca!

Aperitivele acestea mâncate și băute, căpitanul grec lua un lighean de aramă cu un ibric cu gât subțire și lung și având un prosop lung brodat cu fir pe spate ne prezinta ligheanul, ne turna apă să ne spălăm pe mâini și prosopul, și ne ștergea, după care trecurăm în odaia cea mare destinată primirii mosafirilor, care și aceasta drept mobilier n-avea alt nimic decât sofale cu covor de jur împrejurul pereților și avea de asemenea cu covoare pe jos.

O jumătate de oră aproape după luarea aperitivurilor, Hairi Efendi veni să anunțe că masa era gata, și Soleiman făcându-mi semn să trec înainte, mă luai după Hairi Efendi care ne arăta drumul și trecurăm iarăși în camera unde luasem aperitivele. Aci, dispăruse vasele cu jăratec din mijlocul casei, iar în locul lui era așezată o masă rotundă mare, acoperită cu o față de masă cusută cu fir și cu mătăsuri și pe care erau așezate mai multe farfurii cu diferite bucate pregătite turcești, un fel de prăjituri, iar în mijloc o tavă mare de aramă spoită cu cositor plină cu o plăcintă rumenă pe care erau desemnate tot soiul de arabescuri cu o materie groasă albă, materie ce mă tot întrebam ce avea să fie?

Ne așezarăm împrejurul mesei noi trei: Soliman, Maiorul Fălcoianu și eu, grecește, pe niște perne brodate și îndată căpitanul grec veni cu ligheanul cu ibricul și cu un prosop curat frumos brodat de ne dete de spălat, lucru la care furăm invitați cu insistență de Soliman. Este neapărat ca cineva să fie curat pe mâini când se pune la masă, la Turci însă lucrul este și mai imperios cerut, căci se mănâncă cu mâinele, fără furculiță, fără cuțit. Operația aceasta terminate, Soliman îmi făcu o cuvântare în turcește din care n'am înțeles nimic și apoi întinzând amândouă mâinele spre tava cu plăcintă îmi zise: "Bogagiu!"

Plăcinta părea foarte gustoasă și foarte reușită, judecând după rumeneala cojii împodobită cu arabescuri albe și așteptam cu nerăbdare să văd cum aş putea lua o bucătică, căci cuțit nu avea. Dar deodată ridică plăcinta din o parte cu o mână și rupe cu cealaltă o bucată mare pe care mi-o pune pe farfuria mea, exclamându-se asupra reușitei ei. Bucata ce-mi era destinată abia pusă dinaintea mea că un miros greu de soi se exală dintr-însa, așa că mi se taie pofta de mâncare cu totul, mai cu seamă că căpitanul grec care se ținea la spatele meu cu un șervet întins pe spinare îmi spuse că arabescurile acelea erau făcute cu grăsime de oaie sleită! Cum să scap de chinul acesta? A mânca dintr-însa mă bolnăveam desigur! Aruncai o căutătură implorătoare către Maiorul Fălcoianu, trecându-i ce erau arabescurile acelea ce ne intrigau atât. Atunci el

îmi luă farfuria de dinainte și mă rugă să nu mănânc, doctorul oprindu-mă de a mânca carne și grăsime de oaie.

Mare fu mirarea lui Soliman când auzi, prin traducere, cele spuse de Maiorul Fălcoianu și blestemă în limba lui pe doctorul care mă oprea de a mânca așa lucruri bune, și din care el acum înghițea cât putea bucăți mai mari din a căror cauză se umpluse de unsoare la gură și pe bărbie. La fiecare îmbucătură își întindea mâna la spate, iar ofițerul ce sta la spatele lui cu un prosop pe umăr i-o ștergea de grăsime și iarăși începea să rupă din plăcintă. Eu scăpasem prin minciuna lui Fălcoianu de o vărsătură sigură și la rândul meu îl oprii de a mânca sub același motiv, cu toate pretextările lui false. Soliman nu uitase că-i spusese că la Constantinopol mâncasem bogagiu și mă întreba că acolo cum am mâncat? I-am răspuns că pe atunci nu sufeream de stomac!...

Un al patrulea ofițer veni de ridică plăcinta și apoi se aduseră unul după altul patru feluri de bucate, din ce erau făcute nu știu, și din care a trebuit să gust luând cu mâna, după care o întindeam la spate căpitanului grec, ca să mi-o șteargă. Acestea sfârșite, veni rândul farfuriilor cu prăjituri ce se aflau pe masă, care rupe și ele cu mâna fără altă ceremonie și schimbare de farfurii dete D-zeu de se termină ospățul acesta, la care am râs cu Fălcoianu mai mult decât am mâncat. În sfârșit ne-am sculat cu genunchii amorțiți după pernele noastre și trecând pe dinaintea ligheanului căpitanului grec ne-am spălat, ne-am șters pe mâini și am trecut iarăși în camera mosafirilor, unde găsirăm vasul de aramă cu un jăratec roșu și o căldură binefăcătoare. Vasele acestea cu jăratec înlocuiesc sobele ce ei n-au, ar putea zice cineva că te poți asfixia, dar nu este nici o teamă, căci ele nu se aduc în casă decât după ce au fost aprinși cu desăvârșire cărbunii nemaixelând nici un gaz deleter.

Moravuri turcești

Peste o oră veni timpul să ne culcăm văzând mai cu seamă că Soleiman moțâia de somn pe o sofa, deși nu băuse decât apă curată și șerbet de trandafiri la masă, vinul fiind prohibit de Coran.

Căpitanul grec mă invită dar să trec în camera ce mi se destinase pentru aceasta și care nu era decât propria cameră de culcat a lui Soleiman.

Într-un colț o sofa mai lată puțin decât celelalte sofale din camerile ce văzusem, așternută cu un cearceaf alb, cusut pe margini cu fir și cu mătăsuri,

Generalul Grigore Cantilli și cele două fete ale sale

d-asupra căruia sta o plapomă de mătase verde cusută iarăși cu fir și mătăsuri multicolore.

La căpătâi vre-o patru perne de diferite mărimi din care două brodate ca și plapoma și cearșaful în două având fețe de perne de stambă roșiatică. Lângă sofa o masă mică, joasă, puțin mai înaltă decât sofaua, și pe dânsa un șfeșnic de alamă galbenă frecat frumos, în care ardea o lumânare de ceară albă, o cutie de chibrituri sta alături de o chesă de șerbet de trandafiri. Pe pereții camerei stau atârinate un fel de cromolitografii ordinare, băgate în rame de lemn de brad sculptate grosolan. Vreo două măsuțe mici dinaintea celorlalte sofale dimprejurul camerei completau mobilierul ei și pe una din ele o cutie pentru parfumat sau pentru cărbuni aprinși la care se aprind țigările în loc de chibrituri, care acestea nu serveau decât pentru aprins lumânarea.

Camera aceasta avea două ferestre nu tocmai mari, cu un rând de geamuri apoi pe o latură a ei, o ușă care conducea în odaia de baie. Soliman o deschise, îmi arătă că într-însa pusese prosoape curate și în limba lui, făcând un semn de a bate în palme, îmi spuse că dacă voi vroi dimineața să iau baie, n-aveam decât să bat în palme că sluga lui să vie s-o încălzească. Baia consta dintr-o căldare pusă pe un cuptor, în care se încălzea apa de spălat, care odată întrebuințată se scurgea pe o gaură foarte aparentă făcută în zidul ce da înspre curte. Atâta tot! Se vedea afară printr-însa.

La trecerea mea în camera de culcat mă însoțeau

Fălcoianu, Soliman, căpitanul grec și Hairi Efendi, acest din urmă fiind după cum am înțeles și adjutantul lui, deși Soliman n-avea decât gradul de Maior. Odată mutați, căpitanul și Hairi venire de-mi atinseră pulpana tunicei cu mâna dreaptă la un semn făcut de Soliman și se retraseră de-andaratele pe ușă invitând și pe maiorul Fălcoianu să treacă în camera destinată lui. Rămăsei dar cu Soleiman, cu care nu puteam schimba nici-un cuvânt și care nu vroia să se ducă. Surădeam unul altuia și așteptam să se ducă, ca să mă pot desbrăca și să mă culc. El însă sta în picioare lângă ușa, uitându-se neconținut la mine și făcându-mi semn să mă desbrac și să mă pui în pat. Să mă pui în pat cu el de față îmi era imposibil și dar îi făcui semn să se ducă dându-i încă o data mâna. Nu se mișca bolborosind câteva cuvinte și arătând de data aceasta la picioarele mele și mai făcându-mi semn să mă desbrac.

Așteaptă, îmi zisei eu, să vadă un început de desbrăcare și mă deschiai la tunică, îmi făcu semn s-o scot și mă executai, sperând că cu aceasta se va duce. Soliman își făcea din nou semn să-mi scot cismele, lucru ce mă cam supără închipuindu-mi că prin aceasta ar fi bănuiră că eram în stare să mă pui în pat cu cismele și să-i murdăresc astfel așternutul cel cusut cu fir și cu mătăsuri. Mă așezai dar pe sofa că să-mi scot cismele și abia făcui mișcarea necesară la aceasta că Soliman se repede la piciorul meu și într-o clipă îmi trase cisma afară. Impresionat de aceasta am sărit în sus și cu un picior încălțat iar altul desculț m-am repezit la ușă ca să strig pe Fălcoianu și pe căpitanul grec să-mi explice ce vroia cu mine Soliman?

Eram în casa unui Turc și toate supozițiile îmi erau permise!... Fălcoianu eși îndată numai în pantaloni și fără cisme râzând cu hohote și râzând și mai tare când mă văzu cu un picior încălțat și unul nu. Știu ce vrei îmi zise el, ți-a tras cismele Soliman! Așa am pățit-o și eu cu căpitanul grec care n-a vrut să mă lase până nu m-am descălțat. Poftim, D-le, i-am zis, dacă așa-ți este obiceiul și m-am întins pe sofa!

Între acestea, căpitanul și cu Soliman vorbeau serios între dâșii făcând semn către mine, după care căpitanul îmi zise grecește că mosafirul îndată ce intră în casa cuiva devine el stăpânul casei, iar acesta sluga lui, și prin urmare este de datoria lui ca să-și arate supunerea prin a face serviciul de servitor. Mă rugă dar să las pe Soliman să-mi tragă și cisma cealaltă căci ar considera aceasta o ofensă după datinile lor.

Nu puteam să-mi stăpânesc de râs când am auzit aceasta, dar m-am supus spre marea mulțumire a lui

Soliman, care mi-a luat cismele să le ștergă afară și a mea, că am rămas în sfârșit singur ca să mă pot culca.

Proba aceasta de bună ospitalitate și de moravuri turcești îmi aduce aminte spusele Popei Zăgănescu despre o întâmplare a lui într-un sat din Asia Mică.

Popa Zăgănescu luase parte la mișcarea revoluționară națională din 1848 și fusese exilat în Turcia îndată după înăbușirea revoluțiunii dimpreună cu toți Românii de frunte care fuseseră în capul mișcării. Odată la Constantinopol fiecare făcu ce putu ca să trăiască, iar Popa Zăgănescu își puse potcapiul în cui și intră ca voluntar în bașibuzugii turci. Prin protecțiile celorlalți compatrioți ajunse căpitan comandant de escadron într-un regiment de bașibuzuci în Asia, și în calitate aceasta făcea odată un marș pentru a schimba garnizoana în capul escadronului lui. Ajuns într-o zi în satul cu numele Kirlibaba – nume ce am reținut deși este atâta timp de când Zăgănescu mi-a spus aceasta – îi ieși înainte primarul (ciorbaciul) ca să-i ureze bună sosire și să ia măsuri de găzduire a trupei, iar pe el îl rugă să vie în gazdă la dânsul.

Găzduirea popei în timpul zilei n-avu nimic extraordinar, iar când veni seara și trebui să se ducă să se culce, stăpânul casei-i ură noapte bună și-l anunță că n-avea să lipsească de nimic în casa lui și că atât el cât și toți din casa sa sunt la poruncile mosafirului ce l-au trimis Dumnezeu în ziua aceea.

Nu apucase să iasă primarul din camera în care se pregătea popa să se culce că se pomeni că intră o femeie cu un lighean plin de apă caldă cu un săpun în mână și un prosop pe umeri. Mirat, se vede, că o femeie intră la dânsul, o întreabă: ce vroește? Ea se uită lung la el deocamdată apoi îi zise puind ochii în jos că a venit să-l spele pe picioare și să-l odihnească!

Popa se lăsă să fie spălat pe picioare dacă așa era obiceiul locului și operația aceasta odată sfârșită văzu că femeia puse deoparte ligheanul, săpunul și prosopul

Planșeta pe care generalul Cantilli a purtat-o cu sine în război și pe care au semnat personalitățile importante care l-au vizitat. În prezent, acest document istoric se află în colecția Muzeului Militar Național din București.

și încrucișând mâinile pe piept rămase nemișcată lângă ușe. Popa îi mulțumi atunci și-i zise noapte bună, spunând că nu mai avea nevoie de nimic, femeia ridică ochii asupra lui și-l întreabă dacă în adevăr trebuia să iasă afară! Neapărat că da, fuse răspunsul lui, lucru ce o nemulțumi foarte mult, căci îi zise cu mâhnire: cum, îmi vrei nenorocirea?

Din explicațiile avute reieși că era trimisă în camera mosafirului spre a-i satisface toate dorințele și dacă ar respinge-o, bărbatul ei, sau mai bine zis stăpânul ei, ar găsi-o nedemnă de a mai sta în casa sa, nefiind în stare de a ațâța și satisface poftele mosafirilor ce găzduia!... Era urâtă foc, îmi spunea popa, dar a trebuit să se execute spre a nu necinsti femeia oaspetelui său! Curios mod de a-și exprima sentimentul acesta, dar – dacă lucru este adevărat – până la ce grad de sacrificiu personal împing popoarele acelea ospitalitatea.

Noroc că Turcii din Belogradgic nu și-au manifestat-o față de noi decât trăgându-ne cismele, mai ales dacă ar fi fost cazul ca și femeile acestora să fie urâte!...

Voința lui Alah !...

Că popoarele orientale sunt superstițioase până la extrem este cunoscut de toți. Superstiția lor provine în mare parte din lipsa de cultură, care făcându-i improprii de a-și da seama de cutare fenomen îndată ce se prezintă lor într-un mod puțin normal, îi atribuie deîndată un isvor miraculos și prevestitor de bine sau de rău.

Un exemplu de aceasta am avut tot pe când mă aflam în fața Belogradgicului. De șase zile bombardam neconținut ziua și noaptea cetatea că doar să o pot hotărî să se predea fără a fi nevoit a o cuceri prin alt asalt care ar fi costat multe vieți de viteji, din care mulți alții rămăseseră în șanțurile Plevnei, sârmanii...

Turcii răspundeau aproape tun la tun dela răsăritul și până la apusul soarelui, iar noaptea nu trăgeau de fel. Tirul lor era foarte nesigur, dar păreau a trimite multe obuse în bateriile noastre, cu toate că tunurile lor erau de multe sisteme, chiar și tunuri de cetate, de fontă cu ghiulele sferice. Într-o dimineață mă aflam la secția Locotenentului Stroescu înainte de răsăritul soarelui și activam mereu focul. Îndată ce soarele se arătă după creasta muntelui din dosul cetății, Turcii deschiseră și focul și întâia lovitură a lor aduse o ghiulea sferică de fontă la vre-o doi metri de mine, care se înfipse în pământ, iar țărâna scoasă de dânsa mă stropi întreg.

Ghiuleaua aceasta o păstrez la panoplia mea.

Focul odată început credeam că avea să continue ca și în zilele celelalte și fiindcă văzusem că nemerise distanța așa de bine de la întâiul foc luai dispoziții ca să schimb bateria poziția, ceace se făcu îndată și focul reîncepu din nou din partea noastră. Turcii însă nu numai că nu mai răspunseră, dar încă ne neliniști măcar pe când schimbam poziția, căci aceea fusese una și singura lovitură în ziua aceea, de dimineața până seara. A doua zi și cele următoare răspunseră ca și mai înainte la focurile noastre și lucrul acesta ne intrigase pe toți, fără a ni-l putea explica.

În timpul armistițiului vorbind de împrejurarea aceasta cu Soliman Efendi, comandantul cetății Belogradgicului, și întrebându-l care a fost cauza că în ziua aceea nu se răspunsese la focurile noastre decât printr-un singur foc, mi-a răspuns că Allah așa a vrut! Și la întrebarea mea cum și-a manifestat Allah voința a adăugat: Printr-un mare semn!

Voința lui Allah, manifestată printr-un mare semn, a fost următoarea: în ziua aceea tunarii ce deserveau un tun de calibru mare, de fier turnat, neavând ganguse pregătite l-a încărcat puind praf fără măsură, neapărat mai mult, ca să bată mai departe – ziceau ei. Tunul nefiind se vede bine așezat pe platformă, reculul cu o asemenea încărcătură fiind fost prea mare s-a răsturnat cu roatele în sus, lucru ce a înspăimântat pe toți. Făcând consiliu de războiu, a hotărât cu mic cu mare ca în ziua aceea să nu se mai tragă nici un foc. D-zeu făcându-le un semn așa nemaipomenit, mai ales că era și Vineri.

Semnul acesta își avea însă explicarea lui foarte naturală, dar pentru aceasta trebuia că cineva dintr-înșii să caute a-și da seama despre cea ce a putut să provoace așa ceva, toți însă erau stăpâniți de superstiții și de ideea supranaturalului, așa că numai în voința lui Allah a putut găsi o explicație a fenomenului acestuia.

În ziua de 13 februarie 1878 am intrat cu trupele în Belogradgic, zi frumoasă și plină de mândrie națională neuitată pentru mine. În ajun stabilisem cu Soliman Efendi, comandantul Belogradgicului, modalitatea predării cetății trupelor românești, discutasem termenii protocolului de încheiat, rămânând ca a doua zi să intru în Belogradgic, la poarta căruia un batalion permanent de turci să ne dea onorurile cuvenite, după care apoi să se retragă în partea opusă a cetății, la cel puțin șase kilometri, unde deja începuse și se retrăsese garnizoana turcească. Luasem dispozițiile acestea ca nu din cauza fanatismului vre-unuia să fiu nevoit să iau măsuri de reprimare severe ceace vroiam să evit cu orice preț.

În ziua de 13 februarie și înainte de intrarea noastră, urma să subscriu protocolul încheiat, când delegatul meu trebuia să ia în primire toate aprovizionările în munițiuni și vietualii (*Sic!*), așa că în momentul sosirii trupelor noastre să fim singuri stăpâni aci. Găsisem în Soliman Efendi un om drept care avea un deosebit respect pentru mine, dobândit în puținele zile de când ne cunoșteam, lucru ce-mi înlesni foarte mult misiunea. Când dar a doua zi după fixarea preliminarilor predării cetății mă dusei să subscriu și să primesc un exemplar din protocolul de predare încheiat, găsii pe Soliman Efendi cu toate autoritățile civile și bisericești jos la scara Conacului, care mă primiră cu mari demonstrații de respect.

Ne-am suit în salonul unde fusesem primit de aceleași persoane, la întâia mea venire în Belogradgic, după încheierea armistițiului și aci dând ultima citire protocolului făcut în dublu l-am iscalit luând fiecare câte un exemplar.

Ochii bătrânului soldat erau plini de lacrimi și scoțând un lung oftat mă întrebă, prin căpitanul grec ce-i servea de interpret, ce aveam să hotărâsc în privința Caimacanului și a Hogeii? Caimacanul neapărat, răspunsei eu, poate să rămână în oraș și pentru a cărui nesupărare personală mă făceam garant, dar atribuțiile sale administrative încetau din ziua aceea. Cât pentru Hogeia îl rugam cu insistență să nu părăsească pe poporanii lui, căci de dânsul mă voi servi a liniști pe toți. Chiar din momentul acela îl rugam să meargă în giamii să adune pe credincioși să le facă cunoscut că n-aveau să se teamă de nici o atingere a proprietății, credinței și familiei lor. Să le mai spue însă că la cea mai mică supărare ce ar avea din partea oricui ar fi, fiecare poate veni la mine în orice timp să-mi reclame și că dreptate li se va face deîndată. Toți sârmanii se prosternară până la pământ înaintea mea și cu mâinele către cer apoi ziceau că Allah m-a trimis pe mine acolo, mai ales că auziseră de cruzimele și jafurile ce făceau Rușii pe oriunde treceau ca și Bulgarii, îndată ce se vedeau susținuți de Ruși și [îi] întreceau pe aceștia în jaf, cruzimi și versațiuni de tot felul. Le dădui asigurarea că din partea Bulgarilor n-aveau să se teamă de nimic căci îndată ce trupele mele vor fi intrate în oraș comandantul cetății ce am numit deja – colonelul Fotti – va face proclamările necesare prin bătaie de tobă ca fiecare să știe că poate sta liniștit și nesupărat de nimeni, găsind în trupele românești pe adevărații apărători ai lor.

Trăiască Colonelul Cantilli !

Intrarea triumfală a trupelor era hotărâtă pentru ora 3 după amiază, așa că se pot termina până atunci toate preliminările ocupațiunii cetății și ca trupele turcești, toate la rândul lor, să se poată conforma celor stipulate în protocol.

Mă pregăteam să mă duc să le iau când înainte de a mă coborî în stradă văd pe Soliman că de la fereastră la care se afla se repezi spre mine cu ochii holbați mă luă de mână și mă atrase la fereastră și arătând cu degetul afară exclamă cu un necaz nespus cuvintele de: pezevenghi Kiopoalu!

Strada era plină de lume – Bulgarii – îmbrăcați în haine de sărbătoare; bărbați, femei, copii purtând ramuri verzi în mână, unii lămâi și portocale, se îndreptau spre poarta cetății, pe unde avea să intre trupele românești. Era în adevăr un spectacol grandios și nu-mi putui opri – se vede – de a-mi ascunde impresiunea de mulțumire ce simțeam, căci Soliman bolborosi câteva cuvinte uitându-se la mine, care după spusele căpitanului grec aveau înțelesul următor: să nu crezi în sinceritatea demonstrațiilor bulgarului niciodată, căci nu există pe lume o nație mai fățarnică, mai ingrată și mai bestială. Dacă mâine vei fi nevoit să părăsești Belogradgicul din ordin superior și în locul D-tale să vie Rușii, vei vedea cât au să se tânguiască de trupele românești fără chiar să le fi făcut nici un rău, ci numai bine. Dacă Bulgarul va deveni vre-o dată un stat puternic, are să înspăimânte lumea prin nerușinata sa ingratitudine. Și sfârșind, scuipe înspre dâșșii și adăogă că numai Sârbii le pot fi comparați în pașnice sentimente.

Indicația aceasta atât de aspră, făcută de bătrânul soldat, o găsii dreaptă, aducându-mi aminte de o întâmplare a mea de la Delni-Etropol, și care justifică întocmai cele ce el zicea! El trăise mult în contactul Bulgarilor și-i cunoștea foarte bine. Nu trebuie dar să ne mire pe noi, Românii, dacă într-o zi nația aceasta, devenită ceva și prin sângele românesc vărsat pe câmpiile lor, se scoală în contra noastră sau că dă mână de ajutor Rusiei spre a ne cotropi. Și pentru ca Bulgarii ar face o excepție în rasa slavă, care-ți sărută mâna pe amândouă părțile când are nevoie de tine și-ți întoarce spatele dacă nu-ți dă un picior în spate, îndată ce nu mai pot fi de nici un folos! Exemplul cel mai isbitor de așa ceva nu este oare Rusia, care ne-a luat Basarabia, după ce în momente desnăjduite după al doilea atac dela Plevna, ne imploră să le venim în ajutor, invocând pe D-zeu și cauza creștinătății.

La trei ore precis, trecui în revistă trupele mele, voinicii cu care străbătusem mai adânc decât toți în Balcani! Erau toate înșiruite pe șoseaua ce șerpuind se urcă la Belogradgic, înconjurând stâncile înalte de tot, în vârful cărora erau așezate baterii și care făceau ca cuibul acesta ce putea vărsa pară și foc în toate direcțiile să fie inexpugnabil. Câtă muncă nu mi-a trebuit ca în sfârșit să mă conving că un atac forțat către cari înclinam mult, ar fi fost o nebunie, și mă opresc la hotărârea de a forța pozițiile dimprejur până la isvoarele de apă ce alimentau orașul să le tai, ca să silesc prin ele pe turci să se predea, când se făcu armistițiul fără a da curs hotărârii mele!

În flancul drept era Regimentul 7 sub comanda Maiorului George Pega cu Maiorul Jipa Nicolae, veneau apoi Regimentul 14 cu Colonelul Fotti[Fotea] și Maiorul Arabu Ioan și Niculescu Petre, Regimentul 16 cu Lt. colonel George Boteanu (sosit aci de câteva zile numai și care are o pagină urâtă în istoria războiului nostru între atâția bravi) și Maiorul Jipa Alexandru, două baterii de artilerie sub comanda Maiorului Fălcoianu Alexandru și un escadron din Regimentul 5 de călărași sub comanda Căpitanului Urziceanu Alexandru. O secție de ambulanță sub direcția medicului de regiment Dumitrescu Vasile.

În trecerea pe dinaintea frontului acestor viteji cu care luptam de aproape zece luni și cu care am împărțit și binele și răul, fui primit cu frenezie și cu strigăte de urale și de să Trăiască Colonelul Cantilli, șeful nostru! Cine n-a simțit asemenea emoțiuni în momentul când șefii și subalternii au o singură gândire, o vie mulțumire că făcându-și datoria către țara lui își găsește răsplata, văzând opera încoronată prin isbândă; cine n-a comandat în războiu trupa care întotdeauna au mers ca o mașină înainte la un semn făcut de dânsul, trupa având deplină încredere că cerându-i-se viața spre binele comun, spre fericirea țării sale etc.; cine n-a simțit repercutându-se în inima lui bătăile de inimă a atâtor viteji obscuri, sclavi ai datoriei și a iubirii de patrie, acela nu poate pricepe lacrimile ce-mi au inundat ochii și mândria că jertfa de mine însumi, sentimentul de datorie și de dreptate exemplu de bravură date găsea acum răsplata meritată! Regret că nu-mi pot aminti aci numele cel puțin a tuturor ofițerilor ce am avut sub comandă în campania Bulgariei ca să le aduc viile mele mulțumiri și omagiile mele de recunoștință **pentru concursul absolut ce mi-au dat fiecărui în parte și tuturor împreună.** (subliniere în textul original-n.n.) ■

(continuare în numărul viitor)

Pentru prima dată după aproape 80 de ani, arhivele secrete sovietice ne dezvăluie date și cifre incredibile: la 31 decembrie 1944, 2.123 de cetățeni români erau înregistrați în agenturile de spionaj sovietice pregătite să opereze în România. Dintre aceștia, 929 erau încadrați în Divizia „Tudor Vladimirescu”. Mai bine de 10% din efectivul acestei mari unități, constituite din voluntari români din rândurile prizonierilor de război, erau agenți recrutați de structurile informative sovietice! Alți 1.194 de agenți se aflau, în așteptare, în lagărele de prizonieri și obiectivele speciale ale NKVD. În anii următori, până la retragerea trupelor sovietice din România, li s-au adăugat alte sute, mai ales dintre prizonierii capturați și cetățenii români arestați după 23 august 1944, etnicii germani deportați la începutul anului 1945, emigranții politici evrei refugiați în URSS și reînțorși în țară începând cu toamna lui 1944, foștii voluntari internaționaliști din Spania, repatriați după înaintarea Armatei Roșii în centrul Europei etc.

Dacă ne referim strict la aspectele cantitative ale funcționării agenturilor sovietice în România în primele două decenii postbelice (1945-1965), trebuie să admitem că țara noastră a fost cu adevărat „ciuruită” de miile de agenți recrutați de NKVD în timpul războiului și după încheierea acestuia, dar și de structurile informative-contrainformative din ministerul Securității Statului și cel al Apărării URSS.

Agentura sovietică în România

Înființate prin Ordinul Comisariatului Poporului pentru Afacerile Interne (în continuare: NKVD) al URSS nr. 0308, din 19 septembrie 1939, structurile speciale informative, denumite inițial *operativ-cekiste*, din lagărele pentru prizonierii polonezi de la Ostașkovo, luhnov, Kozelsk, Putivl, Kozelșcina, Starobelsk, luja și Oranki) au primit atribuții în domeniul „serviciului operațional și de securitate al prizonierilor de război”, care au fost detaliate ulterior prin *Directiva NKVD al URSS din 8 octombrie 1939 – pentru organizarea serviciului de verificare operațională a prizonierilor de război în lagărele NKVD ale URSS*¹ – semnate de L. Beria, comisar al poporului pentru afaceri interne, și maiorul de securitate Beliakov, adjunctul Secției speciale a NKVD.

Această directivă – aprobată la două zile de la încheierea invaziei sovietice a Poloniei (17 septembrie-6 octombrie 1939) – avea drept scop crearea „unei rețele de informatori pentru a identifica elementele contrarevoluționare în rândul prizonierilor de război și a evidenția sentimentele reale ale acestora”, ținându-se cont de „necesitatea de a crea două categorii de agenți:

1. Agenții care, deși rămân în exterior (în afara lagărelor NKVD-n.n.) **în poziția de a continua lupta pentru** «restaurarea» Poloniei, ar trebui să pătrundă în toate grupurile antisovietice emergente printre prizonierii de război, în principal dintre foștii membri ai partidelor politice contrarevoluționare poloneze, ofițeri și oficiali militari.

2. Agenți (din agentura internă

a lagărelor-n.n.) pentru acoperirea sentimentelor politice ale colegilor prizonieri de război”.

Directiva din 8 octombrie 1939, care s-a aplicat în toate lagărele NKVD până în toamna anului 1943, preciza că în crearea agenturii trebuia folosită „pe scară largă operațiunea înregistrării prizonierilor de război care sosesc în lagăre, timp în care operatorii secțiilor speciale trebuie să se familiarizeze temeinic cu prizonierii de război înregistrați și să identifice între aceștia candidații potriviți pentru recrutare”.

În activitatea operațională și de securitate, șefii acestor structuri speciale se subordonau șefilor direcțiilor speciale (ale „securității poporului”) din districtele militare, comisarilor poporului pentru afaceri interne ai republicilor unionale și autonome, respectiv șefilor departamentelor teritoriale ale NKVD. În relația cu șefii/comandanții lagărelor de prizonieri, ei aveau doar obligația de a-i informa „asupra materialelor pe care le au despre starea de spirit a prizonierilor de război, faptele de încălcare a regulilor interne ale lagărului și crimele identificate (inclusiv cele contrarevoluționare), coordonând împreună arestările în rândul prizonierilor de război”.

După succesul Armatei Roșii în marile operații ofensive de la Kursk-Orel (5 iulie-23 august 1943) și Smolensk (7 august-2 octombrie 1943), deciziile politico-militare sovietice reflectă tot mai evident reconfigurarea rolului URSS după atingerea frontierelor din iunie 1941 și trecerea trupelor sale la „eliberarea” Europei.

Astfel, la trei zile de la semnarea de către I. V. Stalin a Hotărârii Comitetului de Stat al Apărării nr. 4.227ss (strict secretă-n.n.) din 4 octombrie 1943 privind constituirea pe teritoriul URSS a Diviziei „Tudor Vladimirescu”, a fost aprobată Directiva nr. 489/7.X.1943 a

NKVD privind desfășurarea activității operativ-informative în rândul prizonierilor de război².

Reproșurile aduse structurilor informativ-operative constau în: neutilizarea „posibilităților existente și nelimitate pentru desfășurarea unei ample activități în domeniul organizațiilor politice informative și pentru edificarea unei rețele valoroase – din punct de vedere informativ – pentru perioada de după sfârșitul războiului”, precum și faptul că „nu îi studiază, îndelung și sub toate aspectele, pe prizonierii de război, cu scopul de a identifica printre ei acele persoane care, în prezent și pe viitor, pot fi folosite pentru îndeplinirea sarcinilor pe linie politico-informativă, la nivel de stat” (s. n.).

De asemenea, era criticat faptul că nu erau luate în calcul „perspectivele recrutării subiecților și posibilitatea însărcinării lor cu misiuni conforme cu statutul lor, cu specialitatea și relațiile lor, cu situația social-politică specială din țara lor, în perioada de după război”, iar „rețeaua, deja recrutată pentru îndeplinirea unor misiuni importante pe viitor, este utilizată ca un mijloc de informare internă în lagăr. Cu această rețea nu se desfășoară activitățile politico-educative necesare, în lucrul cu ea nu se respectă regulile elementare privind conspirativitatea, iar în lagăr nu sunt create condiții pentru conspirativitate, conforme realității de la fața locului”.

Nici sub aspect cantitativ lucrurile nu stăteau mai bine, în viziunea structurii centrale a NKVD, întrucât „în august a.c., potrivit celor 18 rapoarte prezentate de lagăre, din efectivul total de 25.000 prizonieri de război au fost recrutați doar 165 de agenți, din care, cea mai mare parte a fost recrutată pentru activități din interiorul lagărelor”. Lucrătorii operativi din lagăre „îi recrutează pe aceia care se împotrivesc cel mai puțin: îi recrutează pe cei care

știu limba rusă, pe cei care au fost mobilizați cu forța în armata fascistă germană, pe cei care sunt antifasciști declarați” și – procedând inadecvat – „nu sunt luate în considerare manifestările opoziționiste ale diverselor persoane, cointeresarea materială și multe altele”.

În concluzie, se cerea „o altă manieră de abordare decât cea utilizată pentru recrutarea din mediul sovietic”, pentru a elimina greșelile care au dus la „dispariția unor rețele, deconspirarea, infiltrarea rețelei informative cu dezinformatori, cu persoane suspecte și duplicitate”, și la situația penibilă de a recruta „colaboratori și agenți ai organelor de spionaj inamice, iar recrutarea acestora, în esență, favorizează penetrarea aparatului nostru secret de către agenții inamici”.

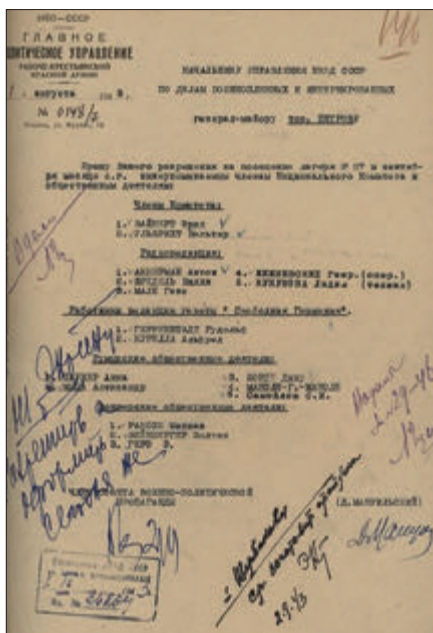
Obiectivul Directivei era cât se poate de clar: „reorganizarea activității operativ-informative în rândul prizonierilor de război are ca scop, înainte de toate, recrutarea, dintre prizonierii de război, a unei rețele de agenți și infiltrarea acestei rețele în toate mediile politico-economice ale

țării, în instituțiile acesteia, în aparatul militar, în armată, în industrie, în organele de spionaj ș. a.”.

În acest scop, au fost stabilite 10 măsuri urgente, între care: declanșarea unei cercetări pe linie informativă (dosar-formular) pentru fiecare persoană care se intenționează a fi recrutată; recrutarea acelor „prizonieri de război care, pentru noi, prezintă interes operativ, dar după ce ei au fost prelucrați, cercetați și după ce s-au primit de la ei informații secrete, referitoare la inamic”; pentru fiecare agent „să fie elaborat un plan privind utilizarea sa atât pe viitor, cât și în misiuni informative concrete” etc.

Concret, se dispunea: „să se raporteze, prin telegraf, Direcției pentru problemele prizonierilor de război și ale persoanelor civile internate, despre toți ofițerii, specialiștii ș. a., prizonieri de război, care prezintă interes din punct de vedere operativ, pentru a se lua măsuri imediate în vederea organizării transferului acestora la Moscova sau într-un lagăr operativ și pentru a se organiza cu ei activități în cadrul Secției operativ-informative [...] Necesitatea recrutării de agenți, în scopul utilizării lor pentru rezolvarea celor mai importante misiuni în domeniul spionajului și la nivel politico-social, educarea și transformarea lor în arme de nădejde ale spionajului sovietic impun o reformă categorică a activității informative desfășurate cu prizonierii de război și, în primul rând, eliminarea deficiențelor constatate” etc.

Pentru recrutarea cu succes a unui agent valoros din punct de vedere operațional și a organiza corect munca de agentură, Directiva stabilea „sarcini specifice” de aplicat pentru fiecare categorie de prizonieri. În cazul românilor, se arăta: „în octombrie-noiembrie a acestui an, se lucrează mult pentru formarea unei divizii de infanterie (Divizia Tudor Vladimirescu-

Raport privind aprobarea participării unor emigranți politici români (Ana Pauker, Alexandru Mița, Dinu Bordea, Manole G. Manole) la „activități specifice” în lagărele de prizonieri

n.n.). În același timp, **se desfășoară activități de recrutare pentru perioada postbelică**” (subl. I.S.).

La prima analiză a îndeplinirii Directivei NKVD Nr. 489 din 7 octombrie 1943 datează din 8 martie 1944, generalul maior Ivan Alekseevici Petrov, șeful Direcției Generale pentru Prizonieri și Internați (în continuare: GUPVI) din NKVD, și Nikolai Dmitrievici Melnikov, prim-adjunctul său (care s-a sinucis peste o lună, la 7 aprilie 1944-n.n.), au semnat un nou *Raport privind munca de agentură și operativă în Direcția Generală a NKVD pentru problemele Prizonierilor și Internaților*³. Documentul era destinat, așa cum se consemnează pe prima pagină din interiorul dosarului copertat, lui Lavrentie Beria, care avea gradul de comisar general al securității de stat și era comisar al poporului pentru afacerile interne al URSS.

Raportul se referea la perioada cuprinsă între „începerea Marelui Război pentru Apărarea Patriei și data de 1 martie 1944”. La începutul analizei erau arătate deficiențele în aplicarea Ordinului NKVD nr. 002707 din 14 decembrie 1942, care au dus la situația ca „în rândurile prizonierilor activau, fără nici o coordonare sau sprijin reciproc, lucrători ai tuturor organelor operative și de informații din cadrul NKVD, Comisariatul Poporului pentru Securitatea Statului (în continuare: NKGB), Comisariatului Poporului pentru Apărare (NKO) și Comisariatului Poporului pentru Flota Maritimă Militară (NKVMF)”, respectiv erau evidențiate beneficiile Ordinului NKVD al URSS nr. 00351 din 16 august 1943, prin care „munca de agentură și operativă în lagărele pentru prizonieri a fost încredințată Direcției a 2-a din cadrul NKVD”, iar în cadrul GUPVI a fost organizată Secția operativ-cekistă, structurată pe 11 birouri⁴.

Conform Raportului, o atenție deosebită s-a acordat muncii informativ-contrainformative din: **Lagărul NKVD nr. 27** Krasnogorsk,

unde funcționa Școala antifascistă pentru prizonieri; **Obiectivul special nr. 20V** din stația Planernaia – Regiunea Moscova, unde lucra comisia *Blocului Național Român* și avea loc recrutarea agenților; **Obiectivul special nr. 25V** din Zarecie, în care se lucra pentru recrutarea ca agenți a generalilor prizonieri; **Obiectivul special nr. 35V** de la Ozerî – Regiunea Moscova, în care se realiza pregătirea pentru munca operativă specială și calificarea agenților recrutați în agentură dintre prizonierii deținuți în lagărele NKVD⁵.

Referitor la munca operativ-politică pentru constituirea „Blocului Național Român”, Raportul preciza: „După pregătirea agenturo- politică, în 3-4 septembrie (1943-n.n.) la Krasnogorsk a fost organizată întrunirea a 200 de delegați ai prizonierilor români, deținuți în lagărele noastre. Între aceștia s-au aflat 4 colonei, 2 locotenent-colonei, 3 maiori, 6 căpitani, 25 alți ofițeri. La aceasta s-a adoptat declarația antifascistă a prizonierilor români și s-a ales comisia pentru pregătirea conferinței pentru organizarea *Blocului Național Român*”. De asemenea, s-au adoptat măsuri pentru organizarea muncii privind formarea primei divizii de voluntari prizonieri români și, din ordin superior, s-a oprit „munca pentru crearea *Blocului Național Român*”⁶.

Al treilea capitol al Raportului – **Recrutarea agenturilor pentru perioada postbelică** – prezintă realizările structurilor informativ-contrainformative ale NKVD la mai puțin de un an de la constituirea acestora în cadrul GUPVI. Potrivit acestui document, la 1 martie 1944, în agenturile constituite din prizonieri europeni deținuți în lagărele sovietice erau cuprinși 3.239 de agenți, din care: 956 de germani, **1.415 români**, 168 de unguri, 180 de italieni, 423 de slavi, 69 de finlandezi și 28 de francezi. Între aceștia se aflau: 7 generali (4 germani,

un român și 2 italieni), 16 colonei (13 germani, **2 români** și un italian), 13 locotenent-colonei (6 germani, **5 români**, 2 italieni), 78 de maiori (14 germani, **52 de români**, 4 italieni, 5 unguri, 2 slavi și un finlandez), 251 de ofițeri cu grade inferioare (57 de germani, **123 de români**, 25 de italieni, 16 unguri, 27 de slavi, 2 finlandezi și un francez).

Din cei 400 de ofițeri recrutați ca agenți sovietici, 107 erau germani, **202 români**, 37 italieni, 31 unguri, 26 slavi, 6 finlandezi și un francez. De asemenea, au mai fost recrutați 2.838 de subofițeri și trupă: 849 de germani, **1.213 români**, 143 de italieni, 147 de unguri, 397 de slavi, 63 de finlandezi și 27 de francezi⁷.

La 1 martie 1944, din cei 1.415 de agenți recrutați dintre prizonierii români, 929 au fost predați pentru a fi încadrați în prima divizie de voluntari (*Tudor Vladimirescu*) constituită pe teritoriul URSS. Din cei 486 de agenți, diferența rămasă, 399 erau pregătiți „să fie folosiți în România, asemenea agenților predați Diviziei 1 române, pentru muncă (de spionaj – n.n.) după terminarea războiului”⁸.

Cei 399 de agenți români (pregătiți special pentru „vremurile postbelice”) erau destinați să opereze în următoarele zone: București (81), Brașov (12), Iași (13), Ploiești (24), Timișoara (1), Alba Iulia (3), Bacău (13), Focșani (169), Sibiu (4), Constanța (7), Tulcea (2), Fălticeni (1), Râmnicul (7, dar nu se specifică despre care Râmnic – Vâlcea sau Sărat – este vorba), Galați (12), Arad (8), Buzău (10), Prahova (1) și Tecuci (2).

Din punct de vedere profesional și social, prizonierii români recrutați pentru munca de agentură de după război erau calificați în următoarele domenii: ingineri (23), agronomi (5), specialiști în transporturile pe calea ferată (14), profesori și cercetători (7), învățători și pedagogi (19), medici (17), avocați (17), jurnaliști (8), proprietari de hoteluri și restaurante

(16), clerici (7), lucrători în industrie (19), ofițeri de stat major (10), ofițeri de informații și contrainformații (4), magistrați (7) și artiști (7)⁹.

Alți 310 agenți (81 de germani, 29 de români, 5 finlandezi, 195 de slavi, cehi și polonezi) pregătiți de NKVD, au fost predați: Direcției Generale Informații a Armatei Roșii (10), Direcției Informații a Statului Major General (8), Direcției Informații a Flotei Maritime Militare (24), Direcției Generale SMERȘ și secțiilor SMERȘ din cadrul formațiunilor militare naționale constituite pe teritoriul URSS (195), direcțiilor 1, 2 și 4 ale NKGB (41) și Direcției Generale Politice a Armatei Roșii (32)¹⁰.

Capitolul „**Bilanțul muncii pentru formarea corpurilor/formațiunilor armate naționale**”¹¹ din Raport este destinat aproape în întregime Diviziei „Tudor Vladimirescu”.

Aflăm, astfel, că prin Hotărârea Comitetului de Stat al Apărării (GOKO) nr. 2.742ss, din 4 octombrie 1943, s-a trecut la constituirea Diviziei 1 infanterie română formată din prizonieri deținuți în lagărele NKVD, al cărei ștat de organizare prevedea 9.562 de funcții: 856 de ofițeri, 4.393 de subofițeri și gradați, 4.313 soldați¹².

Pentru completarea corpului ofițeresc al diviziei, au fost pregătiți, la Școala militară din Riazani, 500 de sergenți care au primit, la absolvirea cursurilor, grade de locotenenți de infanterie, artilerie și alte arme.

Dotarea diviziei cu armamentul, tehnica și echipamentul necesare a început pe 26 noiembrie 1943 și s-a încheiat pe 10 februarie 1944.

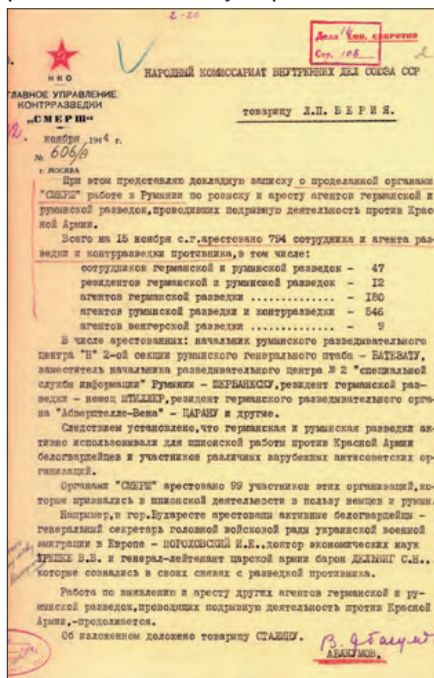
Conform evaluării comisiei Comandamentului Districtului Militar Moscova, pregătirea de luptă, morală și politică a diviziei a fost apreciată cu calificativul „Bine”. Până la sfârșitul trimestrului I/1944, au solicitat să fie încadrați ca voluntari în prima divizie națională constituită pe teritoriul URSS 10.062 de prizonieri români

(divizia avea în stat 9.562 de funcții - n.n.).

Ca urmare, „generalul Dimitriu și colonelul Ciobanu au făcut intervenții prin care au stăruit să se formeze o a doua divizie de voluntari români”¹³.

Din capitolul „**Bilanțul muncii agenturo-operative în rândurile internaților**” rezultă că, la 1 martie 1944, în URSS erau deținuți 960 de civili străini (360 de evrei, 180 de polonezi, 122 de germani, 63 de spanioli, **30 de români**, 23 de unguri și 172 de alte naționalități), grupați în Lagărul NKVD nr. 99 din Karaganda – RSS Kazahstan¹⁴, 63 dintre aceștia fiind recrutați ca agenți (dintre care 17 au fost abandonați, întrucât s-au dovedit a fi „balast”, adică neinteresanți sau de neutilizat, iar 11 au fost predați Direcției a II-a a NKGB pentru a fi folosiți la „misiuni speciale”).

Din Raportul strict-secret, datat 26 aprilie 1944 – al Secției operativ-informative din Direcția generală pentru problemele prizonierilor de război și ale persoanelor civile internate – privind îndeplinirea planului de activități în perioada

Prima filă a raportului către L. Beria, trimis de generalul Abakumov, privind acțiunile trupelor SMERȘ pe teritoriul României (nov. 1944)

martie-aprilie 1944¹⁵ se constata că „reorganizarea Secțiilor operative în Servicii operative a fost finalizată [...] Activitatea operativă, privind Divizia 1 română și pregătirea ei pentru depunerea jurământului militar, a fost efectuată la timp [...] Problema privind excluderea din rândurile Diviziei 1 române a persoanelor la care au fost descoperite intenții de trădare a fost rezolvată la timp. Din divizie au fost excluse, din această cauză, 102 persoane, toate trimise înapoi în Lagărul nr. 584 [...] Biroul de informare al Diviziei 1 române a fost completat în întregime cu personal”.

Un alt raport informativ, din 9 ianuarie 1945, privind **rezultatele muncii Secției operativ-cekiste a GUPVI NKVD URSS în perioada 1 aprilie-31 decembrie 1944**¹⁶, semnat de general-locotenent Ivan A. Petrov, precizează: Divizia de voluntari români „Tudor Vladimirescu”, pusă la „dispoziția Statului Major General al Armatei Roșii, a fost introdusă pe front și a îndeplinit misiuni de luptă împotriva trupelor germane în Transilvania”.

La 31 decembrie 1944, în lagărele NKVD erau deținuți 5.241 de agenți (3.042 de germani, **1.194 de români**, 226 de unguri, 359 de italieni și 393 de altă naționalitate). Dintre aceștia, 1.449 de agenți erau pregătiți pentru a acționa în propriile state: 882 în Germania, **268 în România**, 164 în Italia, 79 în Ungaria și 56 în alte state¹⁷.

Faptul că, la sfârșitul anului 1944, în lagărele sovietice erau mai puțin de 300 de agenți apti să acționeze în România (față de 399 pregătiți – până la 1 martie 1944 – să devină operativi după război, cărora li s-au alăturat alte câteva zeci, dacă nu chiar sute, racolați și instruiți în aprilie-decembrie) sugerează că în țară fuseseră deja introduși de către serviciile de informații sovietice peste 130 de noi agenți.

În Raport mai sunt evidențiate domeniile prioritare pe care s-a

concentrat obținerea – de la agenții recrutați și la solicitarea Statului Major General sovietic – de informații cu caracter politico-militar și social-economic necesare desfășurării operațiilor angajate de trupele Armatei Roșii pe frontul din estul și centrul Europei: caracteristicile alinamentului triunghiular fortificat din Prusia de Vest, dispozitivul de apărare din zona Lacurilor Mazuriene, capacitățile operative ale trecătorilor din Carpați, ale zonelor de operații lași și Focșani¹⁸.

La scurt timp de la încheierea războiului, generalul N. T. Ratușni – șeful Direcției Generale NKVD pentru problemele prizonierilor de război și ale persoanelor civile internate – era informat, printr-un raport din 27 iunie 1945, că 2.056 de prizonieri străini „au fost predați organelor politice și serviciilor speciale (de spionaj și contraspionaj - *Smerș*) ale Armatei Roșii”¹⁹.

Cu siguranță, acești cetățeni – europeni mai ales – făceau parte din loturile de agenți pregătiți de NKVD pentru „agenturile de după război”, activate în România și statele care aveau să constituie viitorul „lagăr socialist”.

De remarcat că structurile informativ-contrainformative române au reușit (mai ales până la destrutturarea și subordonarea lor de către autoritățile sovietice prezente în România după 23 august 1944) să descopere o parte dintre agenții recrutați în timpul războiului de către structurile informative și de spionaj sovietice.

În arhivele de la Moscova sunt zeci de dosare – capturate de structurile sovietice ale „serviciilor trofee” ce încadrau trupele Armatei Roșii aflate în ofensivă spre centrul Europei – ale Consiliului de Miniștri și Cabinetului Militar al Mareșalului care conțin mai ales documente emise de Serviciul Special de Informații român.

Spre exemplu, într-un Raport

(nr.10.335 din 18 mai 1943) adresat Cabinetului Militar din cadrul Președinției Consiliului de Miniștri²⁰, Eugen Cristescu, directorul general al SSI, aducea la cunoștință următoarele:

„Organele noastre informative semnalează recent că Sovietele continuă a utiliza sistemele lor de a recruta, din rândurile prizonierilor români, diferite elemente pe care le folosesc fie în scopuri de spionaj, trimițându-le în misiuni, fie în scopuri defetiste, înscenând fuga acestora din lagărele de prizonieri etc. [...]

Recent, organele noastre informative din Kuban au descoperit doi spioni români trimiși cu misiuni de spionaj în capul de pod al peninsulei Taman și anume:

1/. Soldatul GROSARU Dumitru, din Regimentul 6 Roșiori, care la data de 22 octombrie 1942 s-a predat la inamic. La 1 martie 1943, a fost recrutat împreună cu alți patru români pentru a executa diferite misiuni de spionaj în regiunea Capului de pod Kuban dându-i-se actele plutonierului Pazavante Valerian din Gruparea Aeriană Krîmskaia. Prizonierii români cu care acest soldat a făcut un instructaj de la 1-7 martie 1943 erau:

- Soldatul BURCIU Gheorghe, din Divizionul 2 Artilerie Călăreață, căruia i-au dat actele pe numele Sublocotenent Gheorghilescu Ion;
- Sergentul JURAVLE Ilie, căruia i s-au dat acte pe numele Locotenent Federea Ion. Aceste acte aparțin unui ofițer din Divizionul 2 Artilerie Călăreață, prizonier în Lagărul nr. 2 Caucaz;
- Fruntașul NISTOR Gheorghe, căruia i-au dat actele Caporalului Iliescu Gheorghe dintr-un Batalion Vânători Munte.
- Soldatul BOICIUC Theodor, dintr-un regiment de Cavalerie, trimis în misiune în regiunea Tunelnaia.

2. Soldatul țigan GHIȚĂ Tănase, dezertor din Batalionul 994. Acesta a fost trimis de inamic de la Ghelendjik

cu misiune de spionaj în regiunea Novorossiisk.

De remarcat este faptul că Sovietele recrutează, pentru misiuni de spionaj, prizonieri români care cunosc vre-o limbă străină și în special rusa, ucraineana sau germana.

Toți au fost instruiți de Secția Specială a NKVD-ului, recomandându-li-se să nu divulge unul pe altul și promițându-li-se după îndeplinirea misiunii: eliberarea din lagăr și recompense materiale”

Documentul a fost transmis la Președinția Consiliului de Miniștri – Cabinetul Militar²¹ și la Marele Stat Major, Secția a II-a.

Într-o altă Notă informativă²² (nr. 10.803 din 1 iulie 1943), șeful SSI semnala:

„Printre numeroasele cazuri de acest fel (prizonieri români pregătiți și trimiși de către structurile sovietice ale NKVD să spioneze în dispozitivul trupelor române - n.n.) este și acela al soldatului CHIVU Petre, contingentul 1933 din Regimentul 1 Transmisiuni.

Originar din comuna Grecii, județul Tulcea, a fost mobilizat la începutul lunii mai 1942 și trimis pe front cu Coloana 2 materiale a regimentului.

În timpul retragerii unităților române din iarna 1942-1943, soldatul Chivu Petre – împreună cu sergentul PRIAN Mihail, din Regimentul 13 Dorobanți, pe care-l cunoscuse în regiunea Mariupol – au rămas în urma coloanei la Milerovo, constituindu-se prizonieri la sovietici. Aici au fost închiși într-un lagăr de prizonieri timp de 2 luni.

Cu ajutorul sergentului Prian Mihail, care cunoaște limba rusă, au luat contact cu un reprezentant al Secției Speciale NKVD care i-a recrutat pentru Serviciul de Informații.

Trecuți linia frontului în regiunea râului Kuban cu misiuni informative, au fost arestați (de către trupele române - n.n.) la scurt interval de timp și aduși la Kerchi. Aici, soldatul

Chivu Petre, declarând că face parte dintr-o unitate aparținând Diviziei 3 Munte, a fost trimis cu un detașament în Peninsula Taman, unde a dezertat din nou. Fiind iarăși arestat în comuna Gostagaevskaia, nu și-a putut îndeplini misiunea cu care a fost trimis”.

Modul în care se lucra la nivelul lagărelor pentru selectarea, pregătirea și utilizarea viitorilor agenți racolați dintre români este descris în Raportul Direcției Regionale Tiumen a NKVD nr. 12.597 din 26 ianuarie 1944²³, privind activitatea operativă în Lagărul nr. 93 din Tiumen (unde erau deținuți – la 1 ianuarie 1944 – 1.381 de prizonieri străini, din care 1.194 proveneau din Armata României). Conform acestui document, munca de agentură s-a desfășurat – în ultimul an calendaristic – „prin rețeaua de agenți, pe trei direcții: a) selectarea și racolarea agenților; b) obținerea de informații despre obiectivele militare și industriale ale dușmanului; c) descoperirea, luarea în evidență și prelucrarea elementelor fasciste și profasciste, a spionilor, a agenților serviciilor de informații străine, a legionarilor, a participanților la atrocitățile comise pe teritoriul sovietic ocupat provizoriu etc. Ca urmare a activității desfășurate în Lagărul nr. 93, până la 1 ianuarie 1945 s-a reușit constituirea unei rețele de 79 de agenți, din care: din armata română – 66 persoane; din armata germană – 13 persoane.

Din rețeaua de agenți formată din prizonierii deținuți în lagăr, 3 persoane vor fi utilizate în perioada de după terminarea războiului.

S-a reușit racolarea unor prizonieri de război români, precum agenții «Mărul», «Doru», «Pintilie» etc. și a prizonierilor germani «Lang», «Beintz» etc., care i-au descusut pe alți prizonieri și, astfel, prin acțiuni operativ-informative, au fost obținute materiale cu caracter informativ

prețioase, cu privire la următoarele obiective ale dușmanului: uzine de avioane – 5; uzine de tancuri – 2; uzine auto – 2; uzine moto – 1; șantiere navale – 3; uzine chimice – 3; fabrici de muniții – 3; uzine metalurgice – 2; noi modele de armament – 8; baze de aprovizionare – 5; dislocarea aerodromurilor și date despre ele – 14; linii de apărare – 6; dislocarea statelor-majore – 2; servicii de informații și contrainformații – 2”.

Datele obținute prin rețeaua de agenți au fost „utilizate în activitatea operativă și pentru întocmirea fișelor de evidență a următoarelor categorii de persoane: membri ai diverselor partide burgheze – 25; foști membri ai partidelor comuniste – 7; ofițeri ai serviciilor de spionaj inamice – 5; agenți secreți ai Gestapoului și ai Siguranței Române – 19; șefi ai Jandarmeriei – 2; elemente profasciste – 23; șefi ai formațiunilor militare fasciste – 10; vinovați de comiterea de atrocități în teritoriile ocupate ale URSS – 8; vinovați de comiterea de atrocități în alte teritorii – 5; proprietari de hoteluri și de restaurante – 4”.

Utilitatea agenturii interne a lagărului (din care erau selectați agenții pregătiți pentru misiuni de spionaj în țările de origine ale prizonierilor) era evidențiată prin faptul că „pe baza materialelor obținute prin rețeaua de agenți, Secția operativă a reușit, timp de un an, să prevină 32 de tentative și de intenții de evadare ale prizonierilor de război. În consecință, 24 de persoane au fost trimise în lagăre cu regim special de detenție”.

Într-un Raport-bilanț, privind activitatea Ministerului Afacerilor Interne-MVD desfășurată cu prizonierii de război și cu persoanele civile internate²⁴, pe care general-colonelul S.N. Kruglov l-a înaintat – pe 24 mai 1950 – lui Stalin, Molotov, Beria și alți fruntași comuniști sovietici, se precizează că „Organele

MVD au recrutat – din rândul rețelei informative a prizonierilor de război și a internaților civili – 986 de persoane care sunt de perspectivă în ceea ce privește legăturile și posibilitățile informative ale acestora în Germania și în alte țări. Această rețea a fost predată Comitetului pentru Informații, Direcției generale de contraspionaj a Statului-major general al Armatei Sovietice, Statului-major general al Marinei și Ministerului Securității Statului”. ■

Colonel (ret.) dr. Ilie SCHIPOR

NOTE

1. Apud *Prizonieri în URSS. 1939-1956. Documente și materiale*, Coordonator: prof. M.M. Zagorulko (Военнопленные в СССР. 1939-1956. Документы и материалы. Под редакцией проф. М.М. Загорюлько), Editura Logos, Moscova, 2000, vol. 1, doc. 7.2.
2. Arhiva de Stat a Federației Ruse (GARF), Fond 9401, opis 1, dosar 686, f. 59-64
3. Arhiva Militară de Stat Rusă (RGVA), Fond 451P, Opis 1, dosar 1, f. 79-104 (ex. nr. 1, cu 25 file copertate) și f. 105-129 (ex. nr. 2).
4. Ibidem, f. 81.
5. Ibidem, f. 82.
6. Ibidem, f. 83.
7. Ibidem, f. 93.
8. Ibidem.
9. Ibidem, f. 94.
10. Ibidem, f. 96.
11. Ibidem, f. 98-100.
12. Pe documentul original, redactat la mașina de scris, s-a adăugat (cu cerneală de culoare mov) între rânduri textul „La data de 1 martie 1943, în Divizia 1 infanterie erau 9.847 de oameni” (f. 99 din dosar).
13. Ibidem, f. 99.
14. Ibidem, f. 99.
15. RGVA, Fond 1p, Opis 12v, dosar 4, f. 12-15.
16. RGVA, Fond 451P, Opis 1, dosar 1, f. 176-180.
17. Ibidem, f. 178.
18. Ibidem, f. 179.
19. RGVA, Fond 1p, Opis 01e, dosar 15a, f. 70.
20. RGVA, Fond 492, Opis 1, dosar 1, f. 84-85.
21. Documentul a fost înregistrat la Cabinetul Militar al Președinției Consiliului de Miniștri sub nr. 105.196 din data de 18 mai 1943.
22. RGVA, Fond 492, Opis 1, dosar 1, f. 145.
23. RGVA, Fond 1p, Opis 9v, dosar 18, f. 222-225.
24. GARF, Fond. 9401, Opis 2, dosar 269, f. 309-319

În anul care vine, 2024, se împlinesc 75 de ani de la moartea generalului Corneliu Dragalina (mort la 11 iulie 1949), un erou al neamului românesc, combatant în ambele războaie mondiale, de două ori distins cu cea mai înaltă decorație militară românească: Ordinul "Mihai Viteazul" clasa a III-a și clasa a II-a!

Generalul a murit în vara anului 1949, la vârsta de 62 de ani. După atâția ani, cine mai poate stabili cu exactitate cauza morții generalului erou? Și totuși, e în afară de orice dubiu că moartea i-a fost provocată, grăbită, de o întâmplare petrecută în primăvara anului 1949, la locuința acestuia din strada Știrbei Vodă nr. 194, din București.

Martor la cele întâmplate a fost Peter Dragalina, nepotul generalului din partea fratelui său mai mic, comandorul Virgil Alexandru Dragalina. Pentru cine nu știe, cei doi frați Corneliu și Virgiliu erau băieții generalului erou Ioan Dragalina, căzut în Primul Război Mondial.

La 12 decembrie 1976, Peter Dragalina îi trimitea de la Londra o scrisoare tatălui său, în care îi povestea împrejurările morții "unchiului Cornel":

"Dragă tăticule,

Îmi scrii de nenea Cornel, cum a murit. Însă povestea este cu totul alta. Am locuit cu el și știu exact cum s-a întâmplat. În câteva cuvinte, evenimentele s-au petrecut în felul următor.

În anul 1949, martie-aprilie, au început să se ia casele. La noi, la Tanti Lily [sora generalului Corneliu Dragalina, căsătorită Săvulescu – DR] unde stăteam, s-a prezentat din partea I.Cr.L. un oarecare cu numele de Nedelcu, numele adevărat Kalman, un evreu. A vrut la început să ia toată casa, însă până la urmă a renunțat. A intrat în față, unde stăteam noi în cele două camere. El voia s-o mute pe metresa lui, Alice Istrătescu, împreună cu mama ei. Nenea Cornel s-a opus.

Cum a murit generalul Corneliu Dragalina

Nedelcu a fost foarte obraznic, zicând lui Nenea Cornel în felul următor: "Dumneata ai comandat la Armatele Dumitale, aici eu comand!"

Odaia ne-a fost luată, iar Nenea Cornel, de supărare, a făcut un ușor infarct cardiac. A trecut la regim, a slăbit, iar vezica biliară s-a spart, cu o mulțime de pietre. Tanti Eliza [soția generalului – D.R.] nu s-a grăbit să cheme doctorul, și nici doctorul

Brătășanu, care era prezent, n-a chemat ambulanța. În final, a venit Dr. General Dumitrescu.

Asta s-a întâmplat la două zile după ce s-a spart vezica biliară. A fost chemată Salvarea, a fost internat la spitalul P.T.T. din Piața Romană și operat de Doctorul Țuchel, de față fiind Brătășanu.

Dr. Țuchel s-a adresat doctorului Brătășanu exact cu următoarele cuvinte: "Acum mi-l aduceți? Ca să spună Țara că eu l-am omorât pe Generalul Dragalina?" Iar săracul Nenea Cornel, de la operație a mai trăit 24 de ore. Înainte de a muri, fiind încă în Strada Știrbei Vodă 194, mi s-a adresat: "Peteraș, să nu-l uiți pe Nedelcu, căci vreau să fiu răzbunat!"

Săracul de el, a murit cu zile. Ți-am redat exact felul în care el a murit..."

*

Când a primit scrisoarea, Virgil Dragalina se afla la Toledo, în Ohio, unde emigrase de un an și ceva, împreună cu soția, ca să fie mai aproape de familiile fetelor sale, Ioana și Oprită. După patru ani, în 1980, a murit la vârsta de 90 de ani. Virginia, soția lui, a mai trăit opt ani, fiind îngropată la Davis, California.

Mormântul comandorului Virgil Dragalina și al fiului său, Peter Dragalina, aflat în cimitirul Cypress Hills, din New York, Statele Unite ale Americii.

Dragă Tătușule,

Te am subțipit se-ți scriu, de
 știu că nu te vei supăra. Am primit
 scrisoarea ta, cea din urmă mi-a făcut
 multă plăcere. Sunt cam mareu plecat,
 și foarte greu de găsit scot.
 Îmi scrii de Nenea Cornel, de felul cum
 a murit. Iată povestea este cu totul altă.
 Am locuit la el, și știu exact cum s-a
 subțipat. În câteva cuvinte evenimentele
 s-au petrecut în felul următor. În anul
 1949, Maria - Apolonia, au început să se iasă
 casele. La noi, la Tenta Lily unde stăteam
 s-a prezentat din partea T.G.L., un om
 cu numele de Medelcu, numele devenit
 Kalman, un evreu. A vrut să înceapă să
 ia toate case, însă până la urmă a
 renunțat. A început să fie unde stăteam

Scrisoarea olografă a lui Peter Dragalina

Peter s-a prăpădit în 5 iunie 1986, la 64 de ani! Opritsa Dragalina Popa a zburat la Londra și i-a adus cenușa în America, și a așezat-o lângă crucea tatălui său. Amândoi, tată și fiu, își dorm somnul de veci în parcela românească a cimitirului Cypress Hills, din New York.

Generalul Corneliu Dragalina a fost înmormântat la Cimitirul Bellu Militar, alături de tatăl său, generalul Ioan Dragalina. Avea doar 62 de ani.

Astăzi mai sunt în viață două nepoate ale generalului, care l-au cunoscut îndeaproape și l-au îmbrățișat cu căldură. Singurele care își mai amintesc ziua aceea tristă din vara anului 1949.

"Eram o fetiță, aveam doar șapte

ani! – se confesează Doamna Opritsa Dragalina Popa. Dar ziua aceea dramatică mi-a rămas ca o rană în suflet. Ploua, cerul era plumburiu, parcă întreaga natură era în doliu. Tata, cu mâna în dreptul ochilor, se ferea de mine! Nu-l văzusem niciodată plângând! La capela Cimitirului Belu, Nenea Cornel dormea liniștit! În jurul lui, coroane de flori! Una, cu panglică albastră, parca implora a fi citită: "Comunitatea evreiască Cernăuți, Recunoștință!" Oare își mai aduce cineva aminte acum? Mai există cuvântul Recunoștință?..."

La rândul său, Doamna Rodica Voiculescu ne spune: "Îmi amintesc și eu ziua aceea, când a venit Salvarea, și cum priveam cu îngrijorare de sus, de

la balcon, cum bietul Nenea Cornel a parcurs cu greu aleea de la casă până la poartă. Și apoi tristul deznodământ.

La cimitir, am stat de gardă și am văzut cu ochii mei cum s-au perindat oamenii, să îi aducă un ultim omagiu – printre ei mulți evrei, cu lacrimi în ochi și cuvinte de laudă cum au fost protejați de generalul Corneliu Dragalina pentru a nu fi deportați și exterminați. Au fost momente care mă răscolesc și nu le pot uita. Mai târziu erau unele comentarii în familie că poate Dumnezeu l-a chemat la El atunci, pentru ca să îl ferească de închisoare și alte persecuții. Dumnezeu să-l odihnească!"

*

Scrisoarea lui Peter a fost păstrată cu sfințenie în familia Doamnei Opritsa Dragalina Popa, rămânând, peste timp, o mărturie, dar și un act de acuzare despre abuzurile pe care le-au făcut cei instalați la putere după 23 august 1944, de ocupantul sovietic. ■

Dan ROMAN

Mormântul generalului Ioan Dragalina și al fiului său, generalul Corneliu Dragalina, din Cimitirul Bellu Militar, București. În partea stg. ar fi trebuit să se afle numele comandoului Virgil Dragalina...

Constantin I. Ninu

Tată și fiu, „Cetățean de Onoare al Municipiului Mangalia”

Emil-Corneliu Ninu

În 31 mai 2013, Primăria municipiului Mangalia acordă titlul de Cetățean de Onoare, post-mortem, căpitanului Constantin I. Ninu, „pentru merite deosebite pe câmpul de luptă (fronturile de Răsărit și Apus) și pentru aportul la construirea unor mari obiective industriale naționale”. Șapte ani mai târziu, în septembrie 2020, aceeași instituție acordă titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Mangalia domnului Emil-Corneliu Ninu, „pentru

activitatea remarcabilă depusă în domeniul didactic, literar și publicistic, pentru contribuția avută la sprijinirea, îndrumarea și formarea unor noi talente locale în domeniu, precum și pentru rolul deosebit avut în promovarea imaginii municipiului Mangalia la nivel național”.

Deciziile consiliului local al primăriei Mangalia încununează viața unei familii care a făcut cinste și onoare orașului în care trăiește și muncește de 70 de ani!

Familia mea s-a stabilit în Mangalia acum 70 de ani. Ne-am integrat în viața orașului și am rămas pentru totdeauna aici.

Tatăl meu, **Constantin I. Ninu**, s-a născut la 25 noiembrie 1915, în Căpreni, jud. Gorj. După absolvirea cursurilor primare în comuna natală, se îndreaptă spre cariera armelor. Este admis la Școala de subofițeri, în Centrul de Instrucție al Artileriei, din Dadilov, Ilfov. Din 1940, anul absolvirii, până în 1953, lucrează în unități de artilerie, respectiv Regimentul 14 Artilerie, Craiova, Turnu-Severin, cu care participă pe frontul de Est, dar și pe frontul de Vest. În anii 1950-1953 activează în Regimentul 8 Artilerie Grea, Tg.-Jiu, după care este mutat la Regimentul de Artilerie Marină, la o subunitate de Vedete Rapide Torpiloare, din Mangalia. Prin restructurările la care este supusă armata, este trecut în rezervă în anul 1956. La cei 41 de ani, câți

avea în acel moment, este nevoit să-și găsească o nouă profesie. Se angajează ca administrator la șantierul Hidrocentralei de la Bicaz, apoi la Combinatul Chimic Ișalnița, Combinatul Siderurgic Galați, la construirea podului de la Giurgeni-Vadu Oii. A decedat la 4 iulie 2004.

A fost distins cu medaliile: Virtutea Militară (Brevet nr. 60/20.09.1941); Bărbăție și Credință cu Spade clasa a II-a (Brevet nr. 149/22.05.1945); Crucea Serviciul Credincios cu Spade clasa a II-a (Brevet nr. 132/20.09.1942); Crucea de Fier clasa a II-a (Brevetul din 18.05.1942); Cruciada împotriva bolșevismului; Pentru victoria împotriva Germaniei hitleriste (Brevetul din 09.05.1945); Eliberarea de sub Jugul Fascist (Brevetul din 20.08.1949); Meritul Militar clasa I (Brevetul din 18.08.1954). Medalia jubiliară „100 de ani de la nașterea lui Carol I (1839-1939)”. Medalia jubiliară „Crucea Comemorativă a

celui de-al Doilea Război Mondial 1941-1945 (Brevetul 110/1995).

În ce mă privește, eu, **Emil-Corneliu Ninu**, ajuns la vârsta de 76 de ani (născut în 1947), m-am oploșit la sânul mamei Mangalii prin mutarea tatălui meu, plutonier-major, cu serviciul militar, de la Regimentul de Artilerie Obuziere din Târgu-Jiu. Abia sosit din Oltenia, m-am făcut remarcat, evidențiat, în vacanța de iarnă din decembrie 1953, într-o excursie cu elevii în Orașelul Copiilor din Constanța, unde eu am obținut premiul întâi la un concurs de poezie. Au urmat alte și alte reușite la întreceri sportive (natație), concursuri de cultură generală (literatură, istorie, științe), la olimpiade (fizică).

După absolvirea studiilor universitare m-am dăruit profesiei didactice. Astfel, școala mi-a fost întreaga viață cea de-a doua casă.

În toată cariera mea m-am simțit obligat să fac tot mai mult și mai

mult pentru orașul meu drag. Ca dascăl, am promovat performanța școlară, culturală, sportivă. Am găsit elevi minunați, dornici să se afirme, nu numai la specialitatea de pe diplomă, ci și în alte domenii, bunăoară șahul. I-am ajutat să aducă trofee tot mai numeroase, în cadrul întrecerilor la nivel național.

După decembrie 1989, am fost ales director al liceului. În această calitate, am reușit organizarea unei tabere de vară pentru olimpicii matematicieni din România (1990), am obținut profiluri noi ale unor clase de liceu sau școală profesională, orientându-ne după cerințele pieței (clase de atletism și fotbal, de elctromecanică, de coafură-frizerie ș.a.).

O reușită deosebită a fost înființarea primei reviste școlare din Mangalia, „Lyceum”.

Am ridicat prestigiul liceului și al orașului prin parteneriate cu școli din județ (Darabani), din țară (Liceul „I. L. Caragiale” din Ploiești) și din străinătate (Obrociște, Bulgaria) sau cu instituții, precum Cercul Militar și Căminul de Bătrâni din localitate. Cu revista școlară „Proteus”, am obținut locul doi la concursul revistelor școlare, iar cu o trupă de elevi, deosebit de harnici și serioși, am câștigat două premii de actorie la un concurs constănțean.

Din anul 2010, când am ieșit la pensie, m-am dedicat societății civile, ca membru fondator și președinte al unor organizații non-guvernamentale, precum Subfiliala Mangalia a Asociației Naționale CULTUL EROILOR „Regina Maria”, vicepreședinte al Alianței Demnității Noastre, membru fondator al Asociației „Victoria Revoluției din Decembrie ‘89”.

Un aport deosebit la dezvoltarea jurnalisticii constănțene l-a constituit numirea mea ca redactor-șef al revistei „Arma Pontica”, a

Filialei județene Constanța a ANCERM, la care mă aflu și în prezent. În colaborare cu membri ai unor asociații din cadrul Cercului Militar Mangalia (ANCMRR, AVR, Liga Navală, LMMM), cu directori ai acestei instituții (cdor. Gabriel Comloșanu, ing. Liana Naum), cu membri din Cenaclul Artelor SOLTERIS, condus de dna Emilia Dabu, cu comandanți de garnizoană (cdor. Petrică Pîrvu, cdor. Mihai Dănilă), cu sprijinul Primăriei, dar și al unor membri ai Filialei Constanța a Asociației Naționale CULTUL EROILOR „Regina Maria”, condusă de col. (r) Remus Macovei, am putut derula proiecte inițiate de mine, precum concursul „EROUL DIN FAMILIA MEA”, ajuns la a șaptea ediție, cu participare internațională (Bulgaria, Republica Moldova), sau „CĂRȚILE TREC PRUTUL”.

O altă latură a muncii mele a constituit-o creația literară și chiar cea muzicală. Am coordonat editarea a șapte volume, având autori distincți, precum Dumitru Isac („Centenarul Bisericii Sf. Gheorghe din Mangalia”, „Mangalia, recunoștință veșnică armatei române”), Ștefan Ninu („Poezii”), Doina-Sabina Chircu. Creațiile mele literare au fost incluse în antologii („Antologia SOLTERIS”, ed. EXPONTO, Constanța, 2017, „Muzica gândului. Antologie de poezie și proză”, ed. „pim”, Iași, 2019, „Petale de iubire”, ed. „pim”, Iași, 2020, „Plecând, am să rămân. Cartea filologilor, Iași, 64/69”, ed. „Performantica”, Iași, 2020, „Antologia SOLTERIS”, ed. EXPONTO, Constanța, 2022).

Mangalia a fost și rămâne în inima mea. Sunt fericit că, prin tot ce-am realizat în viață, am contribuit la nemurirea ei! ■

Emil-Corneliu NINU

FOTOGRAFI DE LA CITITORI

Mormântul maiorului Grigore Boboce

Maiorul Grigore Boboce a căzut în timpul retragerii din Cuban, la 27 septembrie 1943. A fost înmormântat într-un cimitir militar din Simferopol, oraș întemeiat în anul 1784 de Ecaterina cea Mare, capitala Republicii Autonome Crimeea de astăzi, o regiune disputată între Ucraina și Rusia.

Imaginea este singura mărturie care s-a mai păstrat despre locul unde își doarme somnul de veci acest ofițer al armatei române.

Altfel, un erou dat cu totul uitării!...

Fotografia ne-a fost trimisă de inginerul Neculai Ursu, din Ploiești, și face parte din fotografiile rămase de la tatăl său, sergentul Constantin Ursu, care a luptat pe frontul de Est, în subordinea bravului maior Grigore Boboce. ■

Am primit la redacție o scrisoare din America, de la un român care a emigrat cu mulți ani în urmă peste Ocean, stabilindu-se în New York. Un român care nu se va mai întoarce niciodată în țara lui.

Din rândurile trimise am ales o întâmplare care m-a impresionat profund prin mesajul ei.

„...Cumpărasem de mult un lot în North Carolina, să construim o vilă de *“retirement”*, la mare, cu gândul la pensionare, un lot într-o sălbăticie împădurită, puțin mai retras de țărm, oceanul fiind o natură violentă splendidă, dar zi și nopte, neconținut, nu tocmai o proximitate prietenoasă. Așadar, mai retras, un lot de circa un hectar și jumătate.

Aleile pavate erau de multă vreme amenajate prin pădure și câțiva proprietari răzleți își construiseră deja vile elegante. Era un *“development”* de lux.

Cu arhitectul prezent și cu echipamentul greu, gata să înceapă defrișarea și săpăturile fundației, am fost somat în New York, unde mai eram încă activ, să vin la fața locului.

În pădure, lângă un fir de apă, apă dulce și rece, de pădure, un pârâu la nici jumătate de kilometru de ocean, pe proprietatea noastră, cadastrul a identificat o mică depresiune, ca un șanț lângă apă, care era clasificat *“holy land”* (pământ sfânt) și pe care construcția trebuia, neapărat, să-l ocolească și să-l protejeze, și să evite orice activitate pe acel petec de țăară...

Era, mi s-a spus, amplasamentul unei baterii de câmp, în Războiul Civil, unde un pluton de artilerie

Pământul sfânt din Dealul Sodomienilor

confederată, sudistă, feciori nevârstnici, de agricultori, și-au pierdut viața *“măcelăriți”* de trupele generalului William Sherrman, renumit pentru intransigență și cruzime, care a pârjolit în acele zile Atlanta, toată Georgia, ambele Caroline, până în Ocean. Se spune că acel pluton de copii se predase, dar în jurnalul acelei zile nu se raportează niciun prizonier.

Făcusem planuri cu arhitectul să-i amenajăm un mic parc în fier forjat și o potecă de acces de la alea principală; eram proprietarul unui pământ sfânt.

După o săptămână, am decis, însă, și am fost bucuros, să donez tot lotul cu restricția în actul de donație să fie exclusiv un parc de reculegere, în perpetuitate. Donație făcută Statului Nord Carolina. Pământ Sfânt, palma mea de pământ. Așa am rămas în New York...

Povestea asta m-a făcut să meditez la multele întâmplări întâlnite în realitatea noastră românească, în cei peste 15 ani de

când lucrez la Cultul Eroilor.

În America, o palmă de pământ, amplasamentul unei baterii de artilerie, unde a murit o mână de ostași artileriști, este socotită *“pământ sfânt”* și ocrotită prin lege. În România, sute de asemenea *“locuri sfinte”*, pământ sfințit cu sângele a zeci și sute de români, sunt lăsate în paragină, uitate, ignorate, disprețuite de *“buna-credință”* a autorităților, de chiar cei obligați prin lege să le protejeze.

Un asemenea pământ sfânt se află în satul Sodomeni, din județul Iași, unde un deal întreg este înțesat de cazemate și tranșee, rămășițe ale fortificațiilor militare din ultimul război mondial, astăzi acoperite de bălării și gunoaie.

Un proces verbal întocmit la fața locului, în primăvara anului 1946, de delegatul Așezământului Național *“Regina Maria”* pentru Cultul Eroilor și reprezentantul primăriei locale (vezi: Arhivele Militare Române, Fond microfilme, rola 6250, dosar 278, c. 301) constata următoarele:

„...816 eroi se află în 4 morminte,

gropi comune, în cimitirul bisericii ortodoxe, la intrarea în cimitir și în fundul cimitirului spre megieșul N.N. Teodorescu;

- un erou român, Radu lordache, adus de familia lui și înmormântat la intrarea în cimitir;

- șase morminte eroi români se află în grădina Ilenei V. Ion;

- două oseminte eroi, în groapă, la Fântâna Tâlharului, în capătul șanțului anticar;

- șase eroi sunt înmormântați în pădurea lui Sandu, proprietatea lui V. Chirilă;

- circa 600 oseminte în pâraul de scurgere a izvoarelor din pădurea Sandu, pe întinderea râului, 200 m de Cooperativa Țăranului;

- 4 eroi în bordei la marginea pădurii și terenul arăturii, în tranșee;

- trei morminte eroi în pădure, proprietatea lui Petrache..., iar unul în drumul de trecere a căruțelor;

- 4 eroi îngropați într-o groapă de obuz în marginea pădurii, spre locul arătura, proprietar Huțanu;

- 6 eroi într-un bordei pe proprietatea lui Ion Trifan, Cooperativa Țăranului;

- 8 eroi români într-un bordei la marginea Râpei, spre arătură, proprietar N. N. Munteanu;

- un mormânt la poarta lui lordache... și lângă șoseaua satului spre Brătești;

- 4 morminte eroi ruși în grădina lui I. N. Boboc, la marginea pâraului din sat..."

Am redat întocmai această listă, ca să se vadă grozăvia măcelului din vara anului 1944.

Și cu toate acestea, în acest pământ sfânt, în care abia se mai zăresc ruinele cazematelor, nu există niciun semn comemorativ, niciun monument care să amintească și să cinstească jertfa românească de acum 80 de ani!?

Dan ROMAN

P.S. Mulțumesc istoricului Dumitru Stavarache, care mi-a semnalat această realitate halucinantă de la Sodomeni și care a propus Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” să susțină inițiativa domniei sale de a se construi un monument comemorativ pe Dealul Sodomienilor, care să fie dezvelit și sfințit în vara anului viitor, când se împlinesc 80 de ani de la luptele purtate în aceste locuri. Un loc de reculegere și de rememorare a celor căzuți pentru Țară!

SOS OPERELE COMEMORATIVE DE RĂZBOI

Crucea din piațeta gării Câmpina

Semnalam în paginile revistei povestea crucii din părculețul gării Câmpina (*România eroică* nr. 2/68 din 2023) și starea de degradare și anonimă în care se afla de mai multă vreme.

Iată că domnul colonel (ret.) Marian Dulă ne-a trimis o fotografie cu noua înfățișare a acestui monument comemorativ. Prin grija domniei sale, respectând prevederile legale, crucea a fost revopsită și au fost înscrise literele de pe ea, care abia se mai distingeau. Acum se știe clar cine a fost înmormântat în acest loc. Deocamdată, împrejurarea morții soldatului Ion G. Petre, din Regimentul 5 Vlașca, împușcat de inamic la 23 noiembrie 1916, nu este elucidată pe deplin. ■

Tifosul – ucigașul fără glonț din vremea Marelui Război

Seria de manifestări dedicate împlinirii unui secol de la ceremonia Mormântului Ostașului Necunoscut se apropie de sfârșit. Asociația Națională Cultul Eroilor "Regina Maria", veterani, rezerviști militari, elevi și studenți, instituții ale Administrației centrale și locale din Capitală și din diferite zone au cinstit – cu această ocazie – memoria eroilor români căzuți în Războiul pentru Întregirea Neamului, pentru împlinirea unui ideal milenar al românilor: să trăiască împreună și să se dezvolte în interiorul unui areal ancestral lăsat nouă de strămoșii geto-daci.

Numeroase exemple de jertfire pe câmpul de luptă sunt cuprinse în jurnale de operații și documente de arhivă. Istorici și memorialiști au descris împrejurări în care – în vârtoarea confruntărilor și în dinamica luptelor – pentru mulți dintre cei căzuți cu arma în mână n-a mai fost posibilă o înmormântare creștinească, fiind trimiși către Domnul fără să li se fi cunoscut numele și apartenența, ceea ce a amplificat și mai mult durerea familiilor care așteptau vești despre ei. Pentru cinstirea memoriei lor și pentru alinarea suferințelor familiilor îndurerate, conducătorii de atunci ai românilor au pregătit un ceremonial, la

Despre destinul tragic al victimelor lipsite de apărare

sfârșitul căruia, în parcul Carol, s-a instituit Mormântul Ostașului Necunoscut.

La timpul respectiv, în conștiința publică era clar conceptul de "ostaș necunoscut": în esență el se referea la acei militari care – în diferite ocazii, pe câmpul de luptă sau în spitale de campanie – și-au pierdut viața și au fost înhumați fără să li se cunoască identitatea. Pe crucea lor se consemna simplu: ostaș român necunoscut.

Ulterior, manifestările dedicate comemorării anuale a Ostașului Necunoscut au căpătat conotații noi, înălțătoare, numindu-i pe ostașii înhumați fără identitate ceea ce erau – de fapt! – adică EROI, limitând însă și înțelesul conceptului la acei ostași care și-au pierdut viața în lupta directă cu inamicul, excluzându-i pe ceilalți.

Ceea ce este incorect. Și nedrept.

Nedrept pentru că mulți dintre ostașii români înhumați în cimitire militare fără să li se fi cunoscut identitatea puteau proveni dintre cei răniți și morți după zile sau săptămâni de spitalizare. Cazul generalului Ioan Dragalina – de exemplu – mort în Spitalul Militar București după ce a fost rănit grav în Valea Jiului, în fruntea Armatei I-a. Sigur, el este cunoscut, a fost în atenția generală. Alții, însă, s-au

stins în anonimat, fără ca jertfa lor să fi fost cu nimic mai prejos. În documente de arhivă adeseori ei erau trecuți la rubrica "dispăruți".

Incorect, în raport cu realitatea primei manifestări dedicate evenimentului: gestul elevului orfan Amilcar Săndulescu prin care acesta a ales unul dintre cele 10 sicrie, pentru a fi depus în Mormântul Ostașului Necunoscut. Cele zece sicrie cu oseminte fuseseră aduse din zece teatre de operațiuni. Gândul îi era, firește, la tatăl său, despre care știa că a murit în război și nu i se cunoaștea locul odihnei veșnice.

Tatăl său era caporalul Constantin Săndulescu – cel care în mintea și sufletul fiului rămas orfan era eroul familiei, reperul moral care-l inspira pe copil să fie ascultător și harnic.

Cine era caporalul Constantin Săndulescu și ce soartă a avut în război, până când în actele Regimentului 42/66 Infanterie a fost trecut "dispărut"? El fusese învățător în satul natal (din Mădularii de Beica, Olt) și a fost însumat în august 1916, cu gradul de caporal, la Regimentul 66 Balș (înființat în 1914). Cu acest regiment a participat la luptele pentru eliberarea Transilvaniei, apoi la campania pentru apărarea Patriei până în decembrie 1916,

când unitatea s-a retras în Moldova pentru refacere.

După retragerea în Moldova, în februarie 1917, Regimentul 66 se contopește cu Regimentul 42 Infanterie și formează Regimentul 42/66 Infanterie, din cadrul Diviziei 11 Infanterie. Aceste restructurări au devenit necesare după pierderile extraordinare din campania precedentă și din timpul epidemiei de tifos exantematic. Oricum, remarcabilul caporal Săndulescu era deja bolnav, cu un virus necruțător pătruns în corp și purtat din spital în spital, cu speranțe de viață din ce în ce mai reduse.

A fost, fără îndoială, un erou, pentru că a participat la lupte în tragica campanie a anului 1916, în bătăliile din Valea Oltului, cu Regimentul 66 Infanterie Balș. Primul comandant al regimentului a fost locotenent-colonelul Petre Neicu. Regimentul făcea parte din Brigada 32 Infanterie (Regimentul 42 Vâlcea și, respectiv 66 Balș), mobilizată la 14 august 1916.

Caporalul Săndulescu și-a găsit sfârșitul în împrejurări cumplite în spitale și stabilimente de campanie, unde și-au pierdut viața sute de mii de ostași cuprinși de tifos exantematic sau de febră recurentă, în iarna anului 1917. Moartea lui a fost consemnată în 8 martie 1917, dar nu sunt cunoscute date despre tratamente, internări sau locul înhumării.

În ianuarie-martie 1917 au murit de tifos exantematic 125.000 de militari din 750.000 de cazuri de îmbolnăviri. Între aceștia, au murit 350 de medici români și francezi numai la Spitalul de campanie de la Vila Greierul din Iași, spital condus de dr. Jean Clunet¹.

Generalul Nicolae Antoniu, șeful Serviciului sanitar de la Marele

Cartier General, notează: „Nu voi uita niciodată ceea ce am văzut la Târgu-Frumos și în satele dimprejur, în 1917, cu ocazia unei inspecții făcute unităților și spitalelor din comandamentele sedentare ale unor corpuri de armată. Într-un regiment muriseră 900 de recruți din 1.200. Toți ofițerii erau bolnavi, nu am găsit decât un ofițer de administrație, care făcea și pe doctorul, căci trei medici trimiși se îmbolnăviseră pe rând; într-alt regiment, comandantul însuși mort de tifos exantematic, în alt sat erau peste 1.000 de morminte proaspete, căci înghițiseră o bună parte din populația civilă și militară. Soldați și țărani, într-o promiscuitate tristă și periculoasă, plini de paraziți, iar în sate niciun cuprător de deparazitare”².

Marcel Fontaine, un prieten al României, membru al Misiunii

Marcel Fontaine,
ofițer din Misiunea Franceză, 1917

Militare Franceze, nota în decembrie 1917, după o vizită la un spital de campanie din Bârlad: „Situția bieteii mici României este chiar demnă de milă. ... Pentru populația civilă este foarte greu de trăit acum. Nu se găsește nimic de cumpărat. Ești silit să stai la coadă zile întregi la primărie ca să primești ceva: de exemplu, 20 de verze pe lună pentru o familie, nici o altă legumă. Nu se găsesc nici gaz, nici lumânări, nici lemne. Nimic. E sărăcie lucie”³.

Regina Maria a depus un efort extraordinar pentru încurajarea poporului român greu încercat în lupta cu tifosul ucigaș. Era chiar ea marcată de durere; își pierduse fiul răpus de boală – Mircea, cel mai mic dintre cei șase copii ai ei – la 21 octombrie/3 noiembrie 1916, după care a plecat în Moldova liberă. „Puțin câte puțin, suferința cumplită din jurul meu a reușit totuși să mă îndepărteze de propria-mi amărăciune, mi-a insuflat dorința arzătoare și nestăvilită de a fi de folos poporului meu și prin el țării mele, într-un moment în care ultimul dram de speranță părea să ne fi părăsit”⁴.

Tifosul a fost un aprig dușman în vremea Marelui Război.

Delia Bălăican se oprește asupra unor aspecte semnificative ale consecințelor cumplite ale flagelului care a lovit Moldova în anul 1917: „Dacă în rândul militarilor români au fost înregistrați 350 000 de morți, sacrificiul civililor s-a ridicat la 450 000.

Constantin Argetoianu a descris această situație dramatică: „Tifosul exantematic a fost adevăratul nostru vrăjmaș; cu el ne-am războit mai mult decât cu nemții – el ne-a răpus trei sferturi din cei 800.000 de oameni pe care i-am jertfit

Regina Maria implicată în îngrijirea militarilor răniți și bolnavi internați în siturile de campanie.

pentru realizarea unității noastre naționale. Crudă și inutilă jertfă care va rămâne de pomină și, să sperăm, de pildă generațiilor viitoare”⁵. Iar Marcel Fontaine, de la Misiunea Militară Franceză, consemna, la rândul său: “Vasăzică supraviețuisem marilor măceluri din Belgia, Champagne, Artois, Verdun, ca să sfârșesc prostește în patul meu din cauza a patru păduchi. Fiindcă nu găsisem mai mulți în lenjerie”⁶.

Epidemia de tifos exantematic a izbucnit în decembrie 1916; boala era puțin cunoscută la început de către medici; în registrele infirmeriilor regimentare se nota un număr tot mai mare de diagnostice de „gripă infecțioasă” sau de „stări tifice grave”; de fapt, era vorba în

acel moment de cazuri de tifos exantematic nediatecticate.

În a doua parte a lunii ianuarie 1917, epidemia a fost recunoscută oficial. În acel interval, nicio măsură, generalizată sau coordonată, nu a fost luată și astfel virusul s-a manifestat cu o intensitate îngrozitoare de la începutul lunii februarie.

Morbiditatea și mortalitatea au fost în creștere rapidă, atingând punctul culminat în martie 1917, după care au descrescut destul de repede, pentru a ajunge aproape la zero spre sfârșitul lunii mai.

Rata mortalității a atins vârful de 30% în luna martie 1917. Chiar și în rândul medicilor, rata mortalității a ajuns la un procent foarte ridicat, de 41%. Aproape 1 din 5

reprezentanți ai corpului medical român a murit răpus de tifos. Din Misiunea Militară Franceză au murit patru medici francezi”⁷.

O asemenea situație este cuprinsă cu lux de detalii într-un Raport al colonelului medic Nicolae Vicol⁸ în legătură cu vizita făcută (împreună cu alți doi medici) în stabilimentele de refacere ale Diviziei a II-a Infanterie. O imagine apocaliptică, greu de închipuit⁹.

Aceeași echipă de medici (Vicol, Gavrilăscu și Botescu) a inspectat, la 19 februarie 1917, Divizia a 11-a Infanterie. Cei trei medici constată o stare de spirit incomparabil mai bună decât la Divizia a 2-a Infanterie. Îngrijorătoare era însă creșterea exponențială a numărului celor răpuși de boală, număr

nesemnificativ în primele șase săptămâni ale anului, dar atingând 27 de decese pe zi, în medie, în intervalul 24 februarie - 3 martie 1917. La jumătatea lunii februarie s-a observat o creștere rapidă a mortalității, care se înregistra ca urmare a unor maladii pulmonare, dar mai ales a tifosului imposibil de stopat.

Cele mai afectate unități ale Diviziei a 11-a Infanterie au fost Regimentele 42/66 și 41/71, unde se găseau și debili cei mai numeroși. Or, caporalul Constantin Săndulescu – tatăl lui Amilcar – era însumat exact la Regimentul 42/66 Infanterie și se regăsește între victimele tifosului care a cuprins efectivele acestei unități.

Colonelul Ernest Broșteanu (în aprilie 1917 va fi avansat general), care a preluat comanda Diviziei venit din convalescență după rănirea din bătălia Dobrogei, spunea, în ianuarie 1917: „Oamenii mănâncă foarte prost, mor de foame, sunt murdari, plini de păduchi, mor de mizerie [...] unii cu câte o mână de grâu drept mâncare [...]”¹⁰.

Evacuați în grabă din Muntenia, recruții au fost surprinși de o iarnă aspră în haine subțiri, încălțăminte proastă, fără lenjerie (un veston pe pielea goală), epuizați, slăbiți, adesea parazițați și bolnavi. Hrana includea carne doar o dată pe săptămână, iar sarea lipsea cronic, uneori câte 12 zile. Condițiile de cantonare lăsașu și ele mult de dorit, soldații dormeau câte 10 în cameră.

În lupta contra epidemiei la această divizie s-a dat prioritate creării de infirmerii (30-40 pe regiment) și înființării de echipe însărcinate cu deparazitarea. Succesele erau limitate din cauza vechimii și caracterului rudimentar al cuptoarelor; păduchii erau uciși,

dar larvele se dezvoltau din nou¹¹.

Situația Regimentului 42/66 era complet deosebită, unitatea în cauză pierzând în ianuarie, 33 de oameni, iar în februarie 179. În consecință, comisia aprecia că starea sanitară a diviziei avea să se amelioreze odată cu încetarea transmiterii bolilor contagioase, îndeosebi la Regimentul 42/66¹².

Prin această scurtă evocare vreau să reamintesc, dacă mai e nevoie, că realitatea unui război depășește orice închipuire. Nici inamicul nu e același pentru toți cei chemați la datorie pentru Țară.

Adeseori, în cimitire de eroi, în morminte individuale sau în gropi comune stau alături – așteptând să fie pomeniți și cinstiți deopotrivă de către urmași – ostași căzuți pe câmpul de luptă sau uciși de un inamic perfid – o boală care i-a lasat fără suflare spre durerea familiilor care-i așteptau zadarnic acasă. Nu au ales ei să moară astfel.

Sunt cu toții cuprinși în cuvântul simplu și nobil de OSTAȘ!

Glorie și amintire veșnică românilor morți în orice condiții în anii cumpliți ai Războiului pentru Întregirea Neamului! ■

NOTE

1. Doctorul Clunet a făcut parte din Misiunea Militară Franceză. A fost medic-sef al Spitalului de Boli Infecțioase din București. În decembrie 1916 s-a refugiat la Iași și a înfiintat un spital de campanie la Vila «Greierul» din Bucium, proprietatea avocatului Vasile Sculy Logothetides, unde îngrijea bolnavii de tifos, împreună cu trei asistente de la Societatea pentru ajutorarea militarilor raniti si zece calugarite de la Congregatia Sfântul Vincent de Paul”
2. Apud, Dr. Leontin STOICA – “Situația epidemiologică din cadrul Diviziei II Infanterie la începutul anului 1917, în prezentarea generalului Nicolae Vicol”, în: Marian Moșneagu, Cornel Tucă, coordonatori, *ARMATA ROMÂNĂ ȘI SOCIETATEA CIVILĂ*, Editura Istros, 2012, p. 36-44.

3. Marcel Fontaine - *Jurnal de Război. Misiune în România, Noiembrie 1916-Aprilie 1918* PDF, <https://www.scribd.com/document/439661702/Marcel-Fontaine-Jurnal-de-razboi-Misiune-in-Romania-Noiembrie-1916-aprilie-1918-pdf>
4. Maria, Regina României, *Țara pe care o iubesc. Memorii din exil*, traducere Maria Berza, Ed. Humanitas, București, 2016, p.7.
5. Apud: Delia Bălăican, *Revista Bibliotecii Academiei*, Anul 2, Nr. 2, iulie-decembrie 2017, p.115-143.
6. *Idem*.
7. *Idem*.
8. Nicolae Vicol (1861-1936) - născut la 17 martie 1861, la Piatra Neamț. A fost student al Facultății de Medicină din Iași (1879-1885) și apoi la București. În anul 1892 a susținut teza de doctorat în medicină și a fost trimis la Spitalul Militar Iași, pentru stagiu. În 1909, a ajuns locotenent-colonel și-a fost transferat la Ministerul de Război. Împreună cu generalul dr. Constantin Papilian, inspectorul general al armatei, care i-a apreciat realizările, a reușit să pună bazele medicinei militare științifice și să continue spiritul școlii lui Davila în formarea elevilor de elită ai medicinei militare. În anul 1912, colonelul doctor Nicolae Vicol a condus serviciul chirurgical din Spitalul Militar Central. În campania din 1916 a condus Serviciul Sanitar al Armatei de Nord, ca medic șef al etapelor, apoi Serviciul Sanitar al Marelui Cartier General.
9. Dr. Leontin STOICA – “Situația epidemiologică din cadrul Diviziei II Infanterie la începutul anului 1917, în prezentarea generalului Nicolae Vicol”, în: Marian Moșneagu, Cornel Tucă, coordonatori, *ARMATA ROMÂNĂ ȘI SOCIETATEA CIVILĂ*, Editura Istros, 2012, p. 36-44.
10. Leontin Stoica, EPIDEMIILE CU CARE S-A CONFRUNTAT ARMATA ROMÂNIEI LA ÎNCEPUT DE SECOL XX, capitolul III: Epidemia de tifos exantematic (<https://amnr.defense.ro/webroot/fileslib/upload/files/Pentru%20modul%20Stiri/Epidemiile.pdf>)
11. *Idem*.
12. Leonida Stoica citează Arhivele Militare, fond Marele Cartier General, dosar nr. crt. 1818, f. 39, f. 54.

**Colonel (ret.) Prof. univ. dr.
Alexandru OȘCA**

Cornel Dumitriu

O veste tristă ne vine de peste Ocean: în data de 30 octombrie 2023 a murit eminentul medic american de origine română Cornel Dumitriu. A murit, în somn, în apartamentul familiei sale din New York. Ceremonia de înmormântare a fost numai pentru cei apropiați din familie.

Dr. Cornel Dumitriu a practicat urologia în Statele Unite peste 50 de ani.

În același timp a publicat, sub pseudonim, numeroase lucrări academice în domeniul exegezei și hermeneuticii.

A fost, vreme de peste un deceniu, colaborator statornic al Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria" și al revistei "România Eroică".

Din anul 2014 s-a implicat în susținerea Premiilor Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria", un concurs de promovare a excelenței în cercetarea istorică românească.

A fost distins cu Emblema de Onoare a Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria".

În semn de omagiu, publicăm în paginile revistei noastre ultimul studiu al dr. Cornel Dumitriu, un fragment dintr-o lucrare mai vastă, probabil neterminată, despre bazele teoretice ale Cultului Eroului.

Invităm cercetătorii preocupați de această temă să se alăture efortului intelectual al autorului acestui eseu, efort care se înscrie în viziunea noastră editorială de a lărgi domeniul de preocupări al revistei și a-i asigura un drept de domiciliu intelectual inalienabil pe piața națională.

Cele mai valoroase studii vor fi premiate la Gala Premiilor Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria".

Cultul Eroului. Cuvânt apologetic

Departa de închipuirile și cântările rapsodice cu care am fost obișnuiți să definim și să admirăm cultul Eroului, obiectul mitic și ritualul acestui oficiu dețin o rădăcină primordială și un determinism de primă ordine în istoria omenirii, în general, și în evoluția individului – anthropos – în particular.

Cultul eroului sau al "luptătorului" descinde, în canonul vestic, din vremuri primare, imemorabile. În mod convențional și din comoditate intelectuală, el este asociat cu primele scrieri arhaice din sec. VIII IdC, scrieri care, de altfel, izbucnesc și ele, parcă, din neunde, cu o perfecțiune diegetică impecabilă, ca să afirme cu autoritate – alături de cosmogonia arhaică (Hesiod, *Theogoniile*) – cultul Eroului, în prozodia homerică a războinicului (Homer, *Iliada*; *Odiseea*) și, în același respiro, să anunțe zorile civilizației, agricultura (Hesiod, *Munci și zile*). Toate provenind din aceeași sursă nebuloasă de dinaintea vremilor, inextricabil unite în rădăcina istoriei.

Este adevărat că, odată ajunși în antichitatea Greciei, ne delectăm în înțelegerea morfologică a cultului Eroului și în disciplina ritualului...

Dar, ar fi o eroare să ne închipuim că totul începe în Grecia arhaică. În realitate, cultul Eroului precede cu mult antichitatea Greacă, adâncit în primordium,

în preistorie – și datând manifest în sânul Proto-Indo-Europenilor (PIE) cu cel puțin 7000 de ani în urmă, unde exista sub formă de "*casta luptătorului*", sau "*casta războinicului*", poate chiar prima stratificare antropologică sau, în orice caz, una foarte timpurie (alături și aproape în același rang cu casta sacerdotală).

Sistemul castelor, instituit relativ devreme între păstorii nomazi proto-indo-europeni, mai cu seamă în Asia centrală și de nord, constituie o formă rigidă în partițiunea socială și va avea un rol important în destinul antropologic al individului, precum și al grupului stratificat vertical.

Casta războinicului este temută și glorificată în viață și dincolo de moarte în toată perioada neolitică, între anii 10000 IdC și aproximativ 4500 IdC, sau, altfel exprimat, de la descoperirea agriculturii până la apariția primelor implemente de cupru, un proces care variază în timp de la o regiune la alta, mai timpuriu în Balcani și în Scandinavia, și care inaugurează epoca bronzului; dar o tranziție tehnologică și culturală ce avea să se maturizeze într-un tempo regional diferit, cu o variabilitate de secole, între diferitele segmente geografice ale continentului, încheindu-se în jurul anului 1700 IdC.

Era, așadar, natural ca în cultura timpurie a Greciei, bogată în simbolism și simetrie, cele două poeme epice – Homer, poetul războiului și Hesiod, poetul păcii și al agriculturii – documente *foundaționale*, a căror magnitudine este secundară doar Genezei (prima carte a Vechiului Testament, care este și cea mai de seamă narațiune), era firesc să evoce în mod coincident începuturile de demult, în deferența pentru aceeași rădăcină comună consfințită și, în cele din urmă, pentru a adânci valoarea alegorică a celor două poeme formative, să fie confruntate, formal și simetric, în faimosul *“Certamen Homeri et Hesiodi”*.

“Certamen Homeri et Hesiodi”, un concurs literar, care ar fi avut loc în Chalcis-Euboea, menționat cu oarecare emfază de Hesiod în *“Munci și zile”* (725-730), unde el este biruitor, fără să menționeze numele lui Homer, și câștigă un tripod de bronz, pe care îl dedică muzelor din muntele Helicon. Hesiod, de altfel, strecoară note biografice și în alte părți (*“Theogoniile”*). Există, în mod independent, fragmente într-o narațiune referitoare la acest concurs literar, atribuită lui Alcidas din Museion, datând din sec. III AD, și alt fragment venit la suprafață în sec. II AD.

Cultul Eroului este vechi de când lumea, spunem noi. Dar, încă o dată, el nu își are originea în vechea Grecia, așa cum este comun prezentat, dimpotrivă, Grecia pre-elenică este focarul ultim, ancora definitivă și receptacol permanent al unei culturi îndelungate, care evolua de cel puțin patru milenii pe teritoriul celei mai cuprinzătoare mase de pământ continental: Eurasia.

Europa neolitică, sau arheologică, sau *“Europa Veche”*, cum a numit-o Marija Gimbutas, cunoscută arheologă americană de origine lituaniană, care ne-a introdus, în decursul a cinci-șase decenii de cercetări și descoperiri arheologice remarcabile, în cea mai veche cultură cunoscută în prezent, datând cu cel puțin două milenii înaintea Sumerienilor din Mesopotamia. Această cultură Europeană, evident autohtonă, existând adică local, înainte de invazia Proto-Indo-Europeanilor (PIE), numită *“cultură arheologică”*, pentru că este essential definită prin artefacte și *mentifacte* (termen acreditat inițial de Julian Huxley, azi cu valoare definitorie acceptată).

Marija Gimbutas, arheolog și antropolog american de origine lituaniană, cunoscută pentru cercetările sale asupra culturilor neolitice și ale epocii bronzului din „Vechea Europă” și pentru ipoteza Kurgan, care a localizat patria proto-indo-europeană în stepa pontică.

În lumea noastră de azi, chiar și artefactele, altădată

adâncite în mușenie, devin, grație mijloacelor de datare curente, aproape la fel de grăitoare ca și recordul scris. Această cultură neolitică, sedentară și agrariană, ia naștere mai întâi în sud-estul Europei, mai precis, în Valea Dunării de jos, în spațiul zis Carpatho-Dunărean și în jurul Pontului, între România și Bulgaria de azi, și în Europa centrală, de-a lungul Dunării, răspândindu-se, de la est la vest, sub forma unor comunități dispartate, cu un număr de membri relativ limitat de la câteva zeci la câteva sute, cu unele excepții de concentrare neașteptată, de câte trei mii de membri (în cazul culturii *Cucuteni*, cca. zece mii de membri, socotită printre cele mai largi) și precursora a urbanismului antic. Așezări răspândite în Peninsula Balcanică (cu valoroase situri descoperite în Dobrogea, Serbia, Bulgaria, Grecia, Slovenia), avansând de-a lungul Dunării, în Bohemia, Ungaria, Austria, urmând ruta accesului riveran cel mai de seamă pe axa est-vest, de unde își iau și numele de *Danubian cultures*, astfel numită, în anii 1920, de Vere Gordon Childe, cunoscută în lumea academică drept LBK (de la derivatul german *Linearbandkeramik* – din pricina olăriei executate de mână și decorată cu indentații lineare), comunități care trăiesc în așa-numite *“locuințe lungi”*, asemănătoare unui șir de barăci, dar compartimentate. Aceste așezăminte se extind de-a lungul altor fluvii, mai ales Elba, Oder și Rhine, răsfrate în Germania, în Țările de Jos, până pe coasta de est a Iberiei, pe țărmul Mediteranei, unde iau contact cu *Cultura Atlantică*. Răspândirea acestor așezăminte, ca o centură traversând continentul, din sud-est către nord-vest, fără o contiguitate vizibilă azi, toate aparținând însă aceluiasi trasabil LBK, are loc într-o progresiune extrem de înceată, evident legată de progresul și extinderea agriculturii, care presupune nu numai un proces laborios de defrișări și pregătire a terenurilor sălbatice, ci și achiziția de aptitudini, scule de înlesnire și priceperi noi, exploatarea pășunilor riverane, creșterea de animale (oi, capre, bovine). O diseminare înceată care ocupă primele milenii ale epocii neolitice.

Mircea Eliade numește agricultura drept *“cea mai lungă revoluție”* în istoria omenirii. În fapt, o estimare modernă în timp-spațiu crede că diseminarea LBK are loc într-un ritm de aproximativ 1 km/an. Și, ca un comentariu social parantetic, ar trebui spus că lentoarea mileniilor neolitice este *“inexplicabilă”* la prima vedere, atunci când e comparată cu natura impetuoasă a progresului în oricare altă unitate de timp istoric, inexplicabilă, având în vedere că, anthropologic vorbind, nu a survenit nicio schimbare

structurală, care să deosebească *anthropos* de azi de cel neolitic: același craniu, același gramaj de substanță cerebrală etc. Inexplicabil, poate, dar un ritm de integrare a valorilor și iscusințelor ce ar trebui văzut drept "sănătos", așezat, asimilat, durabil. Pe de altă parte, este cunoscută, în dinamica transformărilor socio-demografice, o perioadă înceată, cumulativă, peste generații, urmată de o realizare precipitată și un progres rapid.

Pentru o mai bună înțelegere a proporțiilor, specificăm că agricultura și LBK sunt prezente mai întâi în sud-estul Europei (Balcani), în mileniul VIII (7000 IdC), în timp ce în Europa centrală apar abia în 5500, iar în nordul continentului, în jur de 4500 IdC. Un proces îndelungat. Dar evenimentul sau fenomenul cel mai de seamă în neolitic cu privire la cursul sau evoluția individului *anthropos* este tranziția de la nomadul "vânător-culegător", începută încă în mezolitic, la "agricultorul" așezat, stabil, posesor de "surplus" și, în general, posesorul unui sens abstract de "proprietate", care se extinde dincolo de arc, bardă de piatră și uneltele personale, o tranziție sau un morfism de proporții inestimabile în transformarea acelei societăți care va deveni noua civilizație, cele câteva milenii neolitice reprezentând, cu adevărat, cuptorul umanității, marile transformări și internalizarea unui întreg cosmos și, în ultimă instanță, separarea individuală și începutul alienării, exodul individului din "universal", din confluența sa cosmică cu natura, cunoașterea de sine și cunoașterea meșteșugurilor, agricultura, fertilitatea, ciclurile biologice, ca fenomene observabile, cu alcătuirea primelor arhive de memorii comune, memoriile arhaice, nescrise, preistorice, dar indelibile și transferate în perpetuitate, adăugate și înmulțite în ceea ce va deveni, spunem noi azi, patrimoniul universal.

La sfârșitul acestei gestații neolitice, la izbucnirea epocii de bronz în Grecia arhaică, ne minunăm în fața unei umanități gânditoare, rafinată, filozofică, în scris și vorbire, în proiecția mitică și alegorică și neîntrecută a Tragediei. Mileniile neolitice reprezintă adevărata venire în ființă a omenirii, tot așa cum reprezintă și timpul de incluziune în care se naște Cultul Eroului.

Este potrivit la acest punct să facem câteva precizări metodologice cu privire la periodizarea "litică", devenită instrument de penetrație în muțenia pre-istoriei. Ceea ce separă istoria de pre-istorie este recordul sau documentul scris. Acolo unde există o adevărată "exterioră" care să indice existența unei

entități, scrierile și cronicile altora, sau acolo unde există dovezi de altă natură, prefixul "proto" este adăugat; de exemplu, în cazul Proto-Indo-Europenilor (PIE), deși scrierile Vedice sunt printre cele mai vechi, cultura PIE exista în mod demonstrabil cu mult înainte de invenția propriului lor sistem de scriere. Dovezile care demonstrează și definesc cultura PIE, premergătoare documentului scris, sunt deduse din analiza lingvistică și au valoare afirmativă, de unde și calificativul de "proto". În aceeași ordine, multe comunități tribale contemporane din sud-Pacific, Africa sau sud-America (Amazon), deși contemporane cu noi, în absența unui record scris propriu, rămân să fie descrise ca proto-triburi.

Pentru o vastă majoritate a planetei, vechea periodizare (epoca de piatră, epoca de bronz și epoca de fier) este suficientă pentru analiza preistorică, dar în ce privește Europa, părți din America de Sud și din America de Nord, care conțin dovezi de cultură preistorice, s-a simțit nevoia de o nouă periodizare, capabilă să distingă numeroasele artefacte și mentifacte și să le stratifice în mod expresiv. O periodizare revizuită, mai detaliată ori mai granulară.

În ceea ce privește Europa Veche și cultura Danubiană, atunci când Vere Gordon Childe o descria drept o cultură arheologică, nu era cunoscut faptul că LBK era, din punct de vedere tehnologic, suficient de avansată ca să fi dezvoltat un sistem de scris propriu. Începând cu decada 1970 și cu cercetările Marijei Gimbutas, o colecție amplă de semne și simboluri identice au fost adunate din diferite așezăminte într-un sistem de scriere coerent, care așteaptă descifrarea, un proiect în progres. Este nu numai scrierea cea mai veche din lume, dar Cultura Dunării de Jos, cu o concentrare deosebită pe țărmul Pontului (România, Bulgaria, Moldova-Basarabia și sudul Rusiei), devine implicit și civilizația cea mai avansată din neolitic, care cunoaște scrierea și este inițiată de timpuriu în topirea etapelor.

Așadar, pe teritoriul oarecum disparat al acestor așezăminte, în Europa Veche, se dezvoltă în neolitic (7000 IdC) o societate agrariană, sedentară, solid matriarhală și egalitară, fără clase sau ierarhii, o civilizație pașnică și industriosoasă, cu formarea primelor "orașe" de câteva mii de membri, o concentrare remarcabilă în neolitic. În plus, existența unui sistem de scriere atestă o societate tehnologic avansată și ridică această cultură în scaunul primei civilizații avansate, cunoscute în prezent, dislocând astfel Sumerul, Mesopotamia și Egiptul din ascendența lor tradițională.

Pentru o mai bună apreciere a extensiunii geografice a Europei Vechi (numită și pre-proto-Europeană), redăm un inventar alfabetic al așezărilor Pre-Proto-Europene, cunoscute și omologate în prezent:

Baden, Beaker, Boian, Butmir;
Cernavodă, Cerny, Chasséen, Cortaillod, Coțofeni, Cucuteni-Trypillia;
Decea Mureșului, Dudești;
Funnelbeaker;
Gaudio, Globular Amphora, Gornești, Gumelnița;
Hamangia, Horgen;
Kakanj, Karanovo;
Lengyel;
Narva;
Petrești, Pit-Comb Ware, Pitted Ware, Pfyn;
Rössen;
Seine-Oise Marne, Sesklo, Sredny, Stog, Starčevo-Körös-Criș;
Tisza, Tiszapolgár;
Varna, Vinča, Vučedol;
Wartberg, Windmill Hill.

Înainte de a încheia aceste observații cu caracter preliminar, ar trebui adăugat că migrația PIE – contrar înțelegerii populare, prin care migrația ar fi emanat din India – este o eroare cunoscută și sub acronimul sarcastic de “OOI” (out of India).

În fapt, prin migrația PIE se înțelege difuziunea către vest și către est a unui grup complex de “cognati” etno-lingvistici, pornind din stepele aflate la confluența Europei cu Asia (Anatolia, sudul Rusiei, dar mai cu seamă ținuturile Ponto-Caspice), răspândindu-se între anii 8000-6000 IdC în Europa Centrală, bazinul Mediteranei, Levant, Orientul Mijlociu, Caucaz, Iran și, ceva mai în nord-vest, în subcontinentul Indian. Expansiunile PIE au urmat în episoade multiple, cu caracter de migrație înceată, progresivă, peste generații, până în 4400 IdC, când ia un caracter de invazie și continuă până târziu, în epoca de bronz.

Rezultatul acestui proces milenar este că aproximativ 65%-70% din populația lumii își trage originea lingvistică din același ancestor comun, o limbă care, prin sciziune, atunci când majoritatea acestor sub-grupuri geografice devin separate, în timp și spațiu, și când limba, în mod inevitabil, asumă un curs și o nuanță lingvistică în izolare, păstrând, însă, un fond comun lexic și semantic, precum și multe elemente de structură trasabile și apte de o clasificare taxonomică. Este de subliniat că teritoriile deschise ale Eurasiei erau o imensitate pe care umanitatea

firavă din neolitic a izbutit să o confrunte numai prin miracolul agriculturii.

Studii genetice, aduse la zi cu ajutorul unei cohorte recente de cca. 700 de specimene ADN ancestral, confirmă, în mare, cele de mai sus, cu multe analize genomice încă în curs.

O controversă de câteva decenii a existat pe la mijlocul sec. XX, cu privire la adevăratul Urheimat (ținutul de baștină) al PIE (ipoteza Anatolia-Armenia, ipoteza Kurgan etc.), controversă academică ce pare să fi ajuns la un consens în favoarea masei continentale Ponto-Caspice (stepele cuprinse între Marea Neagră și Marea Caspică).

Proto-Indo-Europenii în mișcare sunt o societate pastoralistă, nomadă, cu reminiscențe de “culegător-vânător”, strict patriarhală, autoritară și oarecum impredictibilă, ierarhică și riguros stratificată în caste sau clase, sau categorii sociale. În unele circumstanțe, în special Asia centrală și de nord, castele erau atât de severe, încât să fie endogamice și, bineînțeles, în întregime excluzioniste. Dar stratificarea sau partițiunea socială, în general cu o arhitectură “tripartită” (în trei straturi distincte), este o caracteristică și un sistem de organizare socială launtrică, răspândit în întreaga progresiune proto-indo-europeană, nu numai în pre-istorie, ci și, prin extensiune ancestrală, în sânul întregii civilizații care va urma din antichitate până în zilele noastre. O realitate de care Aristotel este primul să ia notă, antichitatea Greacă nefiind o excepție.

PIE în mișcare era un grup covârșitor, impresionant, un grup călare, pentru că aveau cai domestici, și în chariote, pentru că stăpâneau tehnologia roții. Dar mai ales era impresionant prin organizarea structurală, cu casta militară, a războinicului, în avangardă.

Când această societate migratoare, riguros “structurată”, face contact cu civilizația LBK-Ponto-Dunăreană și, în timp, cu cea central-europeană, o civilizație pacifistă, sedentar-agrariană, matriarhală, industriasă și egalitară, fără clase sau ierarhii, are loc o confluență de principii opuse de o magnitudine inestimabilă. (Harald Haarmann, expert lingvist în PIE, antropolog și arheolog, își califică recenta carte, “Cultul Eroului”, cu subtitlul: “*The Hero Cult. A spectacle of world history, that changed civilization*, 2021, Wiesbaden).

O dualitate sau un “modus existere” între aceste principii, care, deși istoric vorbind, în decursul secolelor, vor face casă comună, va dăinui neconținut în istorie, și trebuie văzut drept primul conflict

ideologic, născut în preistorie și inepuizabil, ori mai exact, trebuie văzut ca un principiu dialectic central al civilizației: *coincidentia oppositorum*.

Dar, orice discuție despre PIE și casta luptătorului trebuie să înceapă cu Dumézil⁴, cel care, adâncit în mitologia comparată a PIE, începând cu *“Famines-Brahmani”*, prima sa lucrare, în Istanbul, în 1929, notează similarități între deitățile războiului, nu numai între panteonul Indian și cel Roman (Indra-Mars), ci și în toate societățile vorbitoare de limbi PIE. Ares, deitatea Greacă a războiului, Thor (Þórr), Norse etc. Dumézil semnalează perechi identice între semi-zei și eroi: Siegfried-Cú Chulainn, Arjuna-Herakles, sau Achilles și Arthur. Prin extensiune, de la figura cea mai de seamă în panteonul PIE (zeul războiului) și prin repetiția acestor seturi de identități, Dumézil dobândește o perspectivă în adâncimea societății PIE, o perspectivă unică în organizarea și stratificarea socială, observații pe care le amplifică în cercetările anilor următori, pentru ca, o decadă mai târziu, în 1939, în cursul lecturilor din Upsala, să se solidifice celebra *“ipoteză tri-funcțională”* a societăților PIE, care avea să revoluționeze înțelegerea pre-istoriei și a cercetărilor istorice.

Georges Dumézil (1898-1986), istoric al religiilor și mitologiei comparate, lingvist și filozof francez, prieten cu Mircea Eliade (ambii defăimați în scrierile lor academice de critica stângist-comunistă, ambii decedați în 1986). Tânăr savant, Dumézil se strămută la Universitatea din Istanbul, mai târziu la Upsala, de unde face numeroase incursiuni în Caucaz, Armenia, Ossetia, Iran, în fostele ținuturi Hittite, Grecia etc. Excelent lingvist de foarte tânăr, devine către sfârșitul vieții eficient în toate cele patruzeci de limbi Indo-Europene, inclusiv Sanskrita, Persiana, Celto-Italian, Norse-Scandinavia, neegalat printre geniile lingvistice.

În observațiile acestei ipoteze, societatea PIE tinde a se alinia, structural, de-a lungul a trei *funcționalități* launtrice, și anume: **Suveranitatea**: prevăzută și procurată de casta cea mai de sus, sacerdotală (preoțească), cu două componente ideologic-religioase, astfel încât *Prima Funcție* este împărțită între două divinități antitetice: una, violent-creatoare, magică și exoterică, care domnește prin virtute apodictică; alta, o deitate “juridical”, oarecum administrativă; **Puterea militară**: cea de a doua funcție – Casta Luptătorului – cu un statut dominant și o reputație de “forță capricioasă”, impredecibilă, instabilă și mult temută; **Productivitatea**: casta cea mai de jos, dar nu lipsită de importanță sau de prestigiu,

reprezintă grupul social asociat cu agricultura, meșteșugurile, fertilitatea culturilor și a turmelor, prosperitatea așezămintelor și a societății în general.

Unii comentatori moderni găsesc tri-funcționalitatea lui Dumézil și partițiunea socială ce decurge dintr-o asemenea diviziune drept o extensiune naturală a conceptului ierarhic pastoralist: Păstorul, în poziția cea mai înaltă, Câinele de pază, la mijloc, și Turmele, la baza acestei piramide structurale.

Kóryos. Armata Proto-Indo-Europeană

Când, în 1938, Stig Wikander a reînviat termenul de *“Männerbund”* (bande de luptă sau alianțe de oameni sub arme), a devenit clar în toată lumea academică preocupată cu acest “stratum” cunoscut și reprezentat până acum numai mitologic, peste secole de la familiaritatea cu casta tradițională Indiană *katriya* – extinsă până la perioada arhaică Germanică, definită de *“Comitatus”*, că toate aceste structuri sociale, identificate în întreaga lume vorbitoare de limbi PIE, erau de fapt structuri militare, cunoscute sub denumirea de Kóryos.

În greaca veche: *κοίρανος*-koiranos are înțelesul de master sau comandant și pe cât substantivul Kóryos pare scufundat în mistere adverbiale, pe atât este de bogat în “cognati”, care au condus expertii pe căi neașteptate: în limbile baltice, unde *karyas* înseamnă armată, iar în Celtic, *koryos* înseamnă trupe. Un substantiv cognat, *korro*, sugerează o tăietură sau o diviziune, o secțiune, de unde au decurs legiunea, divizia și alte unități de măsură militare.

Unitățile Kóryos erau fraternități de adolescenți, între 12-13 ani până la 16-18 ani, recrutați din elitele societății PIE și plasați într-o stare de inducțiune, ca parte din ritualul complex de *“inițiere”* și, în ultimă instanță, *“ritul de trecere”* de la starea de adolescent la viața de adult, de obicei adult militar și privilegiul de candidat la matrimoniu. Ar trebui spus că, în aceeași perioadă îndepărtată, perioada de tranziție din preistorie (neolitic) la epoca bronzului, și într-o societate exclusiv animistă, investiturile de orice fel se făceau prin *inițiere*, prin inducțiune mitică și/sau henoteistică, fie că era vorba de casta sacerdotală, fie de *“healer”*, de *“vindecător”* (care descinde și el din aceeași rădăcină primară, laolaltă cu agricultura și dansurile, parte din funcția întâi), șaman, ori, în greaca veche, *ἰατρός* (iatros) medic-vindecător, fie că este vorba de *“armată-poliție”* (Kóryos), structura

fizică a celei de a doua funcționalități, structură care prefigurează conceptul de “stat” și în esență se constituie formal, ca prima forță “instituționalizată” a Suveranității sau, mai exact, funcția de executor al Suveranității. Într-o societate pastoralistă, în mare parte nomadă, milenii înainte de formarea primelor guverne (regale) în epoca bronzului, în Grecia, guverne care vin, în timp, să asume formal funcția de suveranitate... dar mai cu seamă Kóryos, în acele vremuri timpurii era o ierarhie de-sine-stătătoare și, în plus, era prima **armată de profesioniști** din istorie și de dinaintea istoriei.

Mândria fizică și “vitejia pentru vitejie”, ca o virtute dobândită și de-sine-stătătoare, agresivitatea în luptă și angajamentul războinic atroce erau parte din ritualul zilnic închinat deităților războiului. Procesul de inițiere a acestor fraternități crude începea cu transportarea lor în izolare, în sezonul cel mai greu al anului, în sălbăticie, unde trebuiau să găsească mijloace de subzistență, adăpost și continuitate, fără niciun ajutor, în afară de armele zilei: o bardă de piatră cu coadă de lemn și ascuțită, instrument absolut letal, folosit și la doborârea copacilor, arcul cu săgeți de lemn și vârf de piatră, și lame de piatră șlefuite și tăioase, cu o extensiune folosind drept mâner și prefigurând cuțitul de mai târziu. Și e bine să ne reamintim că perioada neolitică se afla încă în epoca de piatră.

Unul dintre primele exerciții psycho-fizice, când acești tineri efebi erau abandonați în sălbăticie, o sălbăticie primară, preistorică, primul exercițiu de inițiere era auto-identificarea individuală și colectivă cu lupii și câinii, un proces intens, cunoscut și sub numele clinic de *Lychantropism* (de la lykos: lup), caracterizat prin crearea unei stări mintale alterate, diluzionale (atât în cazurile induse, cât și în cadrul sindromului clinic), prin care subiectul se reprezenta cu caracter, comportament și aparență feroce de lup (sau alt animal regional-cultural, leu, mistreț etc.).

În cazul frățiilor de luptă PIE, în afara instanțelor de lychantropism individual, practica atacului colectiv și coeziunea “de haită” erau puternic încurajate, cu urmărirea prăzii zile în șir, peste teritorii nemăsurate, erau activități în comun, tot așa cum și măcelărirea ritualică a animalului vânat era o operațiune executată în comun. Focul magic și mai ales sanctitatea vetrei în jurul focului, întruchiparea “vetrei” domestice, în jurul căreia avea loc prânzul ceremonial, erau în egală măsură ocazii solemne de dedicație diferitelor divinități. Focul și cina erau scena intenselor evocări pentru acești tineri imberbi, scena unde se rosteau

povestiri eroice, poeme eroice și acte de frăție, răpunerea fiarelor și povești vânătoarești, dar mai ales istorii de evocare a străbunilor distinși prin acte eroice. Invocarea ritualică și dedicațiile făcute, în jurul focului, străbunului ancesru sunt “*in embryo*” începuturile unor celebrații ce vor deveni Cultul Eroului în toată complexitatea sa. Mai bine de două milenii premergătoare perioadei arhaice (grecești), lucrul cel mai de seamă în societatea PIE erau războiul, lupta, eroismul și vitejia pentru vitejie, așa cum va fi celebrată în Sparta, în Olimpiade, sau în bărbăția legiunilor romane.

De notat că pe teritoriile “Europei vechi”, pe măsură ce migrația PIE avansează încet în vastitatea aceluși teritoriu, apar dedicații destinate unui număr de deități feminine, expresie distinctă a culturii matriarhale încorporată în mitologia PIE a eroului. Eroul era ales pe câmpul de luptă, de deități feminine cu influență, și era călăuzit în “insulele celor preafericiți” de către aceste zeițe dedicate. O funcție mitică pe care o regăsim extinsă în cultura Norse, unde eroul din Niebelungen este călăuzit de Walkire în palatul lui Odin. De asemeni, pe teritoriul Europei Vechi apar în cursul invaziei PIE o serie de figurine feminine, sculptate în piatră, os, lemn, reprezentând femei cu exagerări morfologice, cum ar fi fesele sau sânii, expresie a fecundității, parte din aceeași incluziune matriarhală, figurine cunoscute în lumea academică drept “Little Venuses”.

Tot parte din inițierea precoce pentru aceste fraternități care trăiau în izolare și în grupuri restrânse de 10-12, în proximitate densă și intimă, era licențiozitatea sexuală, cu asalturi în comun ale femeilor din comunități “străine” extra-tribale, de obicei asociate cu jefuirea aceleiași comunități sau una din aceeași regiune. Acest tip de incursiuni își găsește deseori locul în evocări elogioase, în istorisirile din jurul focului, dar în timp apar și relatări eroice opuse, istorii glorioase de apărare a femeilor împotriva unor asemenea asalturi și primele relatări structurate de cavalerm.

Cu toate acestea și în pofida unui distinct respect arătat castei militare, societatea PIE de pretutindeni avea o anumită circumspecție și o profundă ambivalență privind supremația războiului, dar și forța marțială în sine, văzută ca o forță secularistă (Raj, Rex, Rege etc.), în competiție cu casta sacerdotală (la Romani, *flamines maiores*; *druids*, la Celtics, sau *brahmani*, la Hindi), adevărații deținători ai suveranității.

În plus, casta militară, în particular comandantul

militar, „*luptătorul-leader*”, era, în sine, o figură antitetică, demnă de temut; pe de-o parte, aflat în vârful ordinii sociale, pe de altă parte, gata să distrugă și să anihileze orice ordine sau structură.

Organizația militară modernă, conștientă de această dualitate intrinsecă, a creat unități speciale de asalt, care să „moduleze” actul de violență în focus; este știut și înțeles de către comandanți că atunci când „armata” – infanteria de rând – este chemată în acțiune, urmează o distrugere totală și în mare parte indiscriminat.

În termeni exoterici, „a doua funcționalitate” era platforma de influență a puterii: fizică, mitologică, religioasă și tehnologică.

Figura „luptătorului” care se desprinde în societatea PIE conține, din punct de vedere canonic, aceeași dublă polaritate; pe de o parte, apotheosa eroului, a cărui violență e limitată la câmpul de luptă și la care poate fi adăugat și cavalerismul, așa cum ar fi în canonul vestic Herakles (Hercules) și Achilles, figuri mai puțin idealizate și cu mai multe cusururi morale decât Arjuna, în epica vedică, oarecum stilizat; pe de altă parte, „anti-eroul”: malefic, neprevăzut, violent și neașteptat, intempestiv, deseori asemuit cu vântul (Aeolus), care izbește cu furie și viclenie de după stânci, tributar deității grecești Ares (al războiului), ai cărei asociați erau Deimos (frica) și Phobos (groaza).

Parte din „inițierea” luptătorului era starea de extremă excitabilitate indusă, în mod deliberat, ca pregătire de luptă: *furor* (Latin), *ferg* (Irlandeza veche), *berserker* (Norse), o asemănare cu ursul.

Să ne reamintim că Homer deschide Iliada cu Achilles, cuprins de furie și recalcitrantă; fără dubiu, un exercițiu de „furie” premergător luptei.

Conceptul anthropologic de liminalitate

Deși „inițierea” liminală a fost practică din vremuri ancestrale, cu siguranță și în neolitic, ca de altfel și în epoca modernă, abia târziu, în zorii secolului XX, ea a fost adusă în atenție. În 1909, Arnold van Gennep (1873-1957), lingvist și etnograf francez, publică lucrarea *Les Rites de Passage*, fiind primul care lansează termenul latin *limen* (margine, graniță, prag de trecere sau de ușă), de unde și derivatele cognate de limită, delimitare, limitație etc...

Termenul *liminalitate* în cadrul *ritului de trecere* se referă la starea de suspensie, dezorientare și ambiguitate, în care individul (sau un grup) se găsește, în „mijlocul” procesului de tranziție, odată ce subiectul a

pășit peste pragul sau granița dintre o stare cunoscută și familiară către o stare nouă, o destinație imprecisă, cu un conținut în întregime necunoscut. Van Gennep distinge, inițial, două categorii de rituri; cele care rezultă într-o schimbare de „status” al subiectului (transformare religioasă, profesională etc.) și cele legate de ciclurile naturale de renaștere, maturare, moarte. Liminalitatea este înțeleasă, azi, drept o categorie antropologică al cărei cadru s-a lărgit în mod legitim mult dincolo de „*situațiile existențiale limită*”, care rămân, totuși, modelul antropologic cel mai proeminent, dar cadrul s-a extins să includă multe din evenimentele socio-antropologice care conțin elementul de „angst” (angoasă) în fața necunoscutului, cum ar fi o sală de așteptare goală, sau perspectiva unui divorț iminent.

În lucrarea sa, *Les Rites de Passage*, redescoperită și dezvoltată în extenso de Victor Turner (1963), van Gennep descrie liminalitatea ca o succesiune rituală în trei etape, unde *inițierea* începe cu:

1. rituri de separare (sau *rituri pre-liminale*), de abandonare de sine, de ceea ce e cunoscut și familiar, un pas în vidul așternut dinainte, asemuit cu moartea metaforică a individului, o stare de disoluție a personalității;

2. rituri de tranziție (sau *rituri liminale*), unde *inițianul* pășește în spațiul liminal, peste *limen*, peste prag, un spațiu critic și disciplinat, guvernat de două legi: una, prin care toate evenimentele liminale sunt înțelese de toți participanții, cu aderare unanimă, și alta, care impune un „master” sau leader, care să conducă tranziția. Înăuntrul spațiului liminal, *inițianul* este extrem de vulnerabil, fragil și receptiv la orice categorie de „inoculus”;

3. rituri de re-încorporare (sau *rituri post-liminale*), unde individul este îmbrățișat de noua sa comunitate și într-o nouă identitate. De menționat că fraternitățile rezultate din regrouparea postliminală se bucură de o camaraderie indefatigabilă și o legătură indestructibilă între membrii frăției.

Toate observațiile de mai sus, poate prea detaliate pentru unii, sunt menite să atragă atenția ori să demonstreze nu numai metodele de formare sau de inițiere ale eroului Kóryos din mileniul 7 IdC, dar și influența indelibilă și continuitatea ce au rezultat dintr-o asemenea experiență, peste milenii, asupra tuturor structurilor ierarhice în cursul istoriei până în zilele noastre. Noi folosim aceleași principii metodologice în instrucția-inițierea militară sau civilă. În societatea modernă, *liminalitatea*, deși oficial evitată, este tacit consacrată. În US Army și, în particular, în

unitățile specializate, sau cele de elită, intensitatea invazivă și colectivă a instrucției asumă un caracter *liminal*, cunoscut sub numele de *“hazing”*, în care grupul selectează acei indivizi care par să aibă nevoie de *“forticare”*, să zicem, și îi fac ținta unui nesfârșit proces de liminalitate, până când subiectul e gata să treacă pragul într-o re-incorporare, când capătă o nouă identitate și o familie nepieritoare de frați (și surori). Uneori, procesul de hazing rezultă în prăbușirea individului și retragerea din grup, sau în consecințe mult mai grave (e.g., sinucidere). Pentru a înțelege semantica inclusă în *hazing*, iată câteva sinonime: initiation, ordeal, rite of passage, rude introduction, test of courage, trial by fire, martyrdom etc.

Hazing este practicat în mai toate fraternitățile din colegiile și universitățile americane.

În educația medicală postuniversitară, de exemplu, programul de *“rezidență”* într-o specialitate, în particular specialitățile chirurgicale, dar toate sunt văzute, în lumea savantă, drept un rit de trecere cu: separare-tranziție-reincorporare – într-o nouă identitate, proces care include numeroase episoade de *hazing*.

Victor Turner semnalează gravitatea spațiului și timpului liminal, unde *“centralitatea”* individului se năruie și axiomele lăuntrice sunt aruncate peste bord. Menționăm aici un exemplu extrem în *liminalitate*, negativ și absurd, din istoria noastră națională recentă, și anume experimentul Pitești. (Alte experimente satanice pot fi citate din istoria mondială și cea a Bisericii).

Este cert însă că *ritul de trecere* și experiența *liminală* sunt un set de instrucțiuni sau paterne zidite înăuntrul individului *anthropos*, de al cărui efect și forță evolutivă, omul arhaic devine conștient și disciplinat în procesul *“de inițiere”*, care în societatea PIE avea să fie și un mijloc de selectare vocațională, dar cu siguranță o forță dinamică de primă mărime în avansul socio-antropologic.

Tot în ordinea fenomenelor formative primordiale trebuie să semnalăm teza propusă în lucrarea epocală, apărută în 1972, *Homo Necans: Interpretationen Altgriechischer Opferriten und Mythen*, de Walter Burkert, din Zürich, aclamat ca cel mai de seamă clasicist al secolului XX. Cartea a obținut în același an premiul celei mai distinse *“scholarly writing”* (Weaver). *Homo Necans* – sau omul ucigaș – este, după Burkert, o transformare evoluționară suferită de *“Anthropos”*, atunci când omul *paleolitic*, emancipat de dieta vegetală de culegător, devine vânător, mai ales atunci când e capabil să ucidă de la distanță, cu implemente

dezvoltate de el însuși. Pentru Burkert, care insistă în ipoteza biologică (în detrimentul celei antropologice), omul *paleolitic* este un primat biped. Primatele, spune el, nu sunt animale de pradă și, prin urmare, le lipsește instinctul prădător; în schimb, dețin o agresivitate excesivă înăuntrul speciei, unii împotriva altora, inclusiv acte de canibalism.

În ce privește omul paleolitic la pândă, înarmat cu arc, săgeți și sulită, prada omorâtă este asimilată în moarte cu un relativ și un fel de *“con-frăție”* cu prada – cunoscută, de altfel, și omului modern, atunci când omorul nu e neapărat pentru hrană, ci vânează din înclinații *“sportive”*. Mai mult, omul arhaic identifică moartea animalului cu un sacrificiu, astfel că întreg procesul capătă o investitură de ritual. Dincolo de jertfa animalului spre binele comun, Burkert dedică un întreg capitol *“prânzului ceremonial”*, evenimentul de con-frăție a grupului cu jertfa, cu sacrificiul, comuniunea în vinovăție și în oblațiune. Cina, prânzul, con-substanțiat cu victima și restul participanților [capitolul III, fiind intitulat: *“The werewolfs around the tripod kettle”* – lupii (sau *lichantropii*) în jurul pirostriei cu ceaun, unde Burkert include: Lykaia și Lykaion, Pelops la Olympia, Pirostria Delfica etc.], o ceremonie a cărei sanctitate, în timp, nu face decât să crească; masa ceremonială devenind, în lumea modernă, epicentrul oricărei activități: familie, întruniri oficiale, celebrații etc.

Omorul, pe de altă parte, este ritualic și solemn, de unde decurg și ritualurile funerare.

Este fără nicio îndoială că omul paleolitic, care emerge acum cca. 30 000 de ani din ultimul îngheț planetar (ice age) și care avea să repopuleze lumea, este un individ schimbat, nou (*homo sapiens*) cu alte înclinații, ca de exemplu instinctul carnivor, încât să merite o nouă apelațiune (*homo necans*).

Dar ar fi mai nimerit aici să luăm distanță de ipoteza speculativă – evoluționară, de *“ptomat”*, propusă de Burkert, și să strămutăm discursul apologetic în domeniul *“anthropogenesei”*, unde în mod legitim aparține (ca parte din *Filosofia Perennis*), invocând astfel tăria exegetică și asigurarea hermeneutică a unui record consemnat în cartea Genezei, care dedică un spațiu important acestei transformări, cu omul *“nou”*, *homo venandi*, care emerge și el *“de novo”*, nu din catastrofismul înghețului, ci din cel al potopului. Este vorba de lumea post-deluviană, *homo venandi*, cu arcul în mână, pare cumplit, de nerecunoscut, feroce.

Noe și cei trei feciori sunt introduși cu următoarea anticipație: *Frica și groaza de voi să fie peste toate viețuitoarele pământului...*

Reamintim, aici, că prima Creație (Genesa 1:29-30) este eminamente vegetariană pentru Anthropos, precum și pentru întreg regnul animal:

Apoi Dumnezeu a zis: „V-am dat toate plantele care fac sămânță și care se află pe tot pământul și toți pomii care fac fructe cu sămânță în ele, ca să le aveți pentru hrană. ³⁰ Tuturor animalelor pământului, tuturor păsărilor cerului și tuturor animalelor mici care mișună pe pământ, care au suflare de viață în ele, le-am dat ca hrană toate plantele verzi.” Și așa a și fost.

O lume bucolică, în deplină pace și armonie franciscană, unde oaia doarme cu lupul.

Nouă capitole mai departe, când toate civilizațiile ante-deluviene, zise și *cainitice* (după Cain), sunt nimicite prin potop, scripturile ne informează că un nou set de instrucțiuni este înmănat omului nou – feciorii lui Noe – stăpân al unei lumi noi (Genesa 9):

“1 Dumnezeu i-a binecuvântat pe Noe și pe fiii săi și le-a zis: „Fiți roditori, înmulțiți-vă și umpleți pământul. 2 Frica și groaza de voi să fie peste toate viețuitoarele pământului, peste păsările cerului, peste toate creaturile care mișună pe pământ și peste toți peștii mării. Ele vă sunt date în stăpânire. 3 Tot ce se mișcă și are viață să vă slujească de hrană. Așa cum v-am dat plantele verzi, acum vă dau totul. 4 Dar să nu mâncați carne cu viață ei, adică cu sângele ei. 5 Pentru sângele vieților voastre voi cere socoteală; voi cere socoteală de la orice vietate. Iar din mâna omului, voi cere socoteală pentru viața semenului său. 6 Cine varsă sângele altuia, și sângele lui va fi vărsat, căci după chipul lui Dumnezeu l-a făcut Dumnezeu pe om...”

Noe și fiii săi reintră în pământul cel nou cu o nouă permisiune, o permisiune care, de altfel, era extinsă întregului regn animal în lumea nouă, post-deluviană. Este o nouă ordine ontologică. Și este la confluența acestor două principii fundamentale, și anume: sanctitatea indivizibilă a Sângelui, ca măsură unică a vieții, și distincția fără de măsură prin care anthropos este destinat să reflecte *Imago Dei*, confluența unde se naște Eroul: darea de sine, jertfa și sacrificiul. Toate aceste trei virtuți, oarecum diferite, au în comun propria desăvârșire (numai) în moarte!... Confluența unde ia ființă și con-sangvinitatea sau con-frăția dintre sacrificiul piacular, de sânge, obiectul și prețul “ispășirii” (atonement). În cazul ofertei prin substituția unei alte făpturi, o confrăție caldă, imens altruistă și expiatoare.

Una din ceremoniile funerare cultice săvârșite la mormântul unui erou în Grecia arhaică consta în jertfirea unui animal mare, de obicei un taur, cu același ritual dedicat deităților chthonice (subpământene,

cum ar fi Hades, Persephone, Demeter și Hecate). Dar, pentru a diferenția starea de erou de cea de deitate, ceremonialul avea loc la căderea serii, spre deosebire de deități, când același ritual se desfășura la zenit, iar animalul de sacrificiu era așezat pe altarul de jos, și nu pe cel înalt. În ambele instanțe, în jurul sacrificiului se săpa un șanț de colecție a sângelui, presupus să pătrundă în adâncimea pământului către duhul celui venerat. Animalul era lăsat să expieze prin ex-sanguinare; pe urmă, părți din sacrificiu erau distribuite participanților, cu mare respect și pioșenie pentru animalul sacrificat.

Cultul Eroului începe foarte devreme în cultura Koryos (PIE) și este în acordul general că el se dezvoltă inițial în jurul și în memoria ancestorului venerat, alături și cot la cot cu deitățile a căror onoare era celebrată. În ce privește Grecia arhaică, una din ipotezele timpurii credea că eroii erau deități degradate, numai că, pentru a deveni erou, o asemenea deitate trebuia mai întâi să-și asume o viață și o moarte de om; numai omul poate să obțină statutul de erou.

Cu privire la sacrificiul și “uciderea” animalului, Walter Burkert crede că uciderea, focul și gătitul public al animalului, cu distribuția părților, este o admitere ritualizată a vinovăției comune privind propensitatea omului de a ucide alți oameni, semeni de-ai săi, fie chiar dacă numai în război. Un comentariu care tinde să demonstreze o notă obsesivă cu Burkert, privind ipoteza sa de agresivitate limitată înăuntrul speciei de primat.

Spațiul sacru desemnat eroului în cadrul cultic este de multe ori co-extensiv cu cel al deității (de exemplu corpul eroului Pyrrhos în incinta sacră al lui Apollo din Delphi), când, de fapt, eroul, în general, este considerat, în mod formal, antagonist al deității. Spațiul sacru, în înțelegerea lui Mircea Eliade, este o secțiune specială, tăiată, uneori în mod arbitrar, din spațiul “amorf” și consfințit de autoritatea divină și dedicat comunicării cu divinitatea, un spațiu “așezat de-o parte” (în cazul Greciei arhaice), un loc de slujire religioasă, ritualistă, dar și gimnastică, evenimente sexual disciplinate și alte activități holistice în secluziune.

Așa cum se poate observa, Cultul Eroului crește într-o conexiune intimă cu cel religios, câteodată în mod competitiv, dar în general armonios, în timp ajungându-se chiar la atenuarea ierarhiilor de separație. ■

Dr. Cornel DUMITRIU
New York, USA

Un poem salvat de la moarte!...

Undeva, pe frontul de Est, în timpul retragerii trupelor române din încercuirea de la Stalingrad, sergentul-major Petrache Bucă găsește răgazul să scrie un poem închinat Mamei sale. Era în ziua de 1 aprilie 1943.

Aceste stihuri au stat uitate într-un caiet cu foile îngălbenite de vreme.

Sunt 80 de ani de atunci! Autorul lor a plecat de la noi în alt timp, pe care nicio ființă umană nu l-a deslușit vreodată. Dar versurile lui, scrise în cele mai grele clipe ale vieții, au rămas să depună mărturie despre un talent neîmplinit.

Le facem loc cu plăcere în paginile revistei *România eroică*.

Mulțumim sincer domnului Dorin Bucă, feciorul autorului, care ne-a pus la dispoziție *Carnetul de război* al tatălui său.

D. D. ROMAN

Mama

S-au uscat cireșii, se usucă merii
Trec spre ale țărături corturile verii
Pe obrazul toamnei lacrima s-a stins
Peste tâmpile vremea ne-ncetat a nins.

Plânge păpurișul, stă de veghe lacul
Și de-abia mai bate inima prin foi
Nu se mai cunoaște casa și cerdacul
Unde am stat odată, mamă, amândoi.

Anii-au curs la vale lacrimi de smarald
Urme de colindă ce-au ajuns cenușă
Ai luat cu tine cântul cel mai cald
Nicio amintire n-ai lăsat pe ușă.

A rămas doar toamna să doboare norii
Peste adormirea turelor pustii
Poate auzi cum strigă obosiți cocorii
Și se-ntreabă gândul pentru ce nu vii.

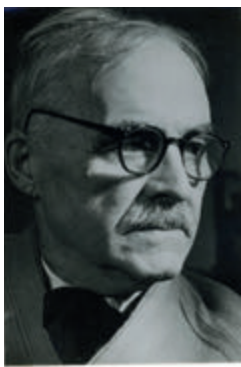
Pentru ce pe gura arsă de dogoare
Niciun pic de rouă nu mai cade acum?
Nicio amintire palidă de soare
Nu te mai ajunge dincolo de drum.

Cine-ți strânge-n palmă lacrimile reci
Ce s-ascund în vălul presărat cu ceară
Stai de vorbă noaptea doar cu lilieci
Ziua nu te vede nimeni pe afară.

S-au uscat cireșii, se usucă merii
Cresc în amintire mugurii durerii.
Plugul stă de-o parte, porțile-s deschise
Au lăsat să plece carul plin cu vise.

Scutură-mi pe pleoape boabe de hodină
Smulge-mă tristeții care-o simt în mers
Și sărută, mamă, fruntea ce se închină
Numelui pe care ploile l-au șters.

1 aprilie 1943, Maiaki

Sufletul românesc

Fascinantul gorjan Tudor Arghezi

21 mai 1880 - 14 iulie 1967

Fascinantul Tudor Arghezi, poetul veacului său, original și îndrăzneț, a scris poeme moderne care sfidau oarecum tradiționalismul nostru financiar. Avea un spirit de observație fin, un simț al

umorului care venea să confirme încă o dată ascuțimea minții oltenesti. Fără nicio conotație antisemită, a ironizat indirect într-o epigramă incapacitatea românilor neaoși de a deveni mari specialiști în problemele fundamentale românești. Astfel șarja cu umor: „Domnul Graur se căznește / Să ne învețe românește / Noi l-om crede când i-o crește / Bucățica ce-i lipsește.”

La Capșa, unde se întâlnea floarea intelectualității bucureștene, nu se sfa să-și atace cu umor colegii de breaslă.

A avut o viață tumultuoasă. Era din Cărbunești, a fost călugăr la mănăstire, sau poate era doar novice, dar starea de ascultare nu era pentru el. Talentul îl forța să abandoneze și să aleagă câmpul cel larg al literaturii, pentru a se exprima liber. Și a făcut-o.

A rămas, din începuturile lui mănăstirești, cu preocuparea pentru psalmi, ca să-și descopere apoi interesul pentru materie, pentru omul iscoditor, a cărui minte luminată și mână îndemnatică au făurit civilizația.

A avut și opinii și simpatii politice pentru care a pățit, la un moment dat. A fost exclus din viața culturală, iertat de mai multe ori, devenind al nimănui, perioadă în care pentru a trăi a vândut în piață cireșele de la Mărțișor – proprietatea sa. În Arghezi a rămas întotdeauna în substrat țărănul harnic și inventiv din neamul gorjenilor, care l-a salvat le nevoie. Și-a construit casa de la Mărțișor, a făcut livadă și grădină și se ocupa de toate, iubindu-și familia cu candoare și dăruire.

A fost și un pamfletar aprig. Condeii săi ascuți erau înmuiat în cerneala sarcasmului, ceea ce i-a dăunat ca „cetățean”, dar l-a propulsat în genul respectiv ca pe un autor de temut. Limba ascuțită a olteanului ce nu se lasă orbit de aparențe și care observă și înțelege dincolo de aparențe i-a condus opiniile. Țărănul cărcotaș din el răzbătea stufos în orășanul care rămânea neadaptat, dar mulțumit în gospodăria lui cu rădăcini țărănești, dar nu tocmai țărăneasă.

Acolo, izolat de larma orașului, a putut să se aplece cu duioșie, am zice, asupra banalului de fiecare zi, a mucegaiului, bubelor, bolii și altora, considerate mai ales de proletcultismul

Un plop uscat

Un plop uscat și lângă plop o școală.

Jurîmprejur, Tăria goală.

O veșnicie uriașe, neîntrerupt

Albastră-n șes, în zări, sus, dedesubt.

Atâta cer pentru atâta sat!

Atâta Dumnezeu la un crâmpel!

Un greiere de om stă-ngenunchiat

Cu cobza-n rugăciunea ei.

Tu te închini și mai nădăjduiești,

Fărâma de ceva ce ești,

Și glasul tău cântat ți se îngroapă

Ca-n heleșteu un strop de apă.

Plopul uscat știa mai mult: a fost.

Fă și tu trunchi, ca plopul din ogradă.

Crește la cer, de bunăvoie prost,

Dă frunze-n el și lasă-le să cadă.

(Tudor Argezi, Scrieri, 2, Editura pentru Literatură,

București, 1963)

de după război drept teme nedemne de a fi tratate în poeme. Cu libertatea de azi, ne dăm seama că era o prejudecată, că nu există teme interzise, ci numai poezie bună sau proastă, despre orice. Viața este amestecată, făcută din bune și rele.

Poemul pe care îl redăm alături este unul profund, care e al omului, naturii și spațiului, care coexistă alăturate sub o imensă credință. Asemănarea omului cu plopul uscat este devastatoare pentru om. Neputința de a reinverzi, de a se reinventa precum vegetalul îl arată pe om mai uscat decât plopul uscat, care după nenumărate toamne și primăveri are conștiința efemerului, deși e situată la trecut.

Copac, școală, cer, veșnicie, Duzmnezeu, om neînsemnat strivit de toate și de tot, cuprinde întreaga filosofie existențială a românului împăcat cu locul lui în lume. Este acea accepțiune a destinului, a voinței lui Dumnezeu, într-un spațiu dat, înconjurat din toate părțile de albastrul astral. Până la urmă, înțeles într-o altă cheie, poemul acesta este patriotic, e o alegorie a poporului român căruia i se usucă pădurea împrejur.

Arghezi este un personaj complex ca om, ca gânditor și scriitor prolific. Abordarea sa poetică plină de înțelesuri încifrate îl situează în zona modernă a literaturii române. Ce a scris și cum a scris este un luminiiș în literatură, în care locuiește el și numai el, deosebit de toți ceilalți.

Tudor Arghezi a rămas un oltean integral, care coboară din dealul Mărțișorului cu cobilița pe după umeri, plină cu poeme, pamflete și alte scrieri, pentru a ni le oferi nouă, celor interesați de adâncimea spiritului acestui popor. ■

Grigore BUCIU

Din vremea lui Ion Ghica

Iată o fotografie superbă, care așteaptă de multă vreme să fie scoasă la lumină și să intre în lumea virtuală. Instantaneul a fost surprins de aparatul foto al strălucitului inginer naval Ion D. Ghica, într-o zi din vara anului 1890, la treieratul grâului pe moșia Larga, din domeniul Gherganilor al marelui om politic, diplomat și scriitor Ion Ghica (1816-1897).

Câteva date despre autorul fotografiei. Ion D. Ghica (3 mai 1874 Paris-1971 București) era primul copil al lui Dimitrie Ghica și al Melaniei, născută Kretzulescu. Absolvent al Școlii Naționale de Poduri și Șosele din București, a devenit o personalitate importantă a navalismului românesc, îndeosebi în anii în care a oficiat ca director tehnic al Serviciului Maritim Român.

În octombrie 1916 a fost concentrat la o unitate de artilerie antiaeriană de la Pașcani, de unde în septembrie 1917 a fost trimis la Paris, pentru a se ocupa de organizarea transporturilor de muniții spre țară.

A făcut parte din misiunea militară română în Franța, condusă de faimosul general Vasile Rudeanu.

După încheierea războiului a continuat să se ocupe cu aprovizionarea țării din Occident și Statele Unite cu cele necesare și cu repatrierea prizonierilor români prin Marsilia.

Întors în țară, și-a reluat activitatea la Serviciul Maritim Român, unde a ajuns până la funcția de director tehnic.

În anii regimului comunist, pe motiv că a posedat moșii, i-a fost suspendată pensia, aprobându-i-se cu mare greutate, după numeroase memorii, o biată pensie viageră, în calitate de nepot al scriitorului Ion Ghica.

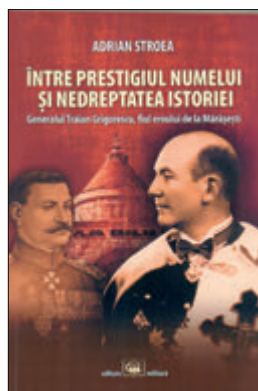
Triste vremuri au trăit acești români adevărați. ■

D.D. ROMAN

VITRINA CU CĂRȚI

Rubrică prezentată de Grigore Buciu

Adrian Stroe, *Între prestigiul numelui și nedreptatea istoriei, Generalul Traian Grigorescu, fiul eroului de la Mărășești*, Editura militară, București, 2021.

În istoria noastră militară sunt consemnate mai multe familii de ofițeri, unde pasiunea armelor și uniformelor se transmite din tată în fiu. Dintre ele amintim doar două care ies în evidență prin rezonanța numelui. Una este cea a generalului Ioan Dragalina, fiu de militar și tatăl generalului Corneliu Dragalina și al comandantului Virgil Dragalina. Tatăl Ioan, rănit grav, este eroul din Munții Cernei și al bătăliilor de la Jiu, iar cei doi fii ai săi au luptat în Marele Război. În ultimul război mondial Corneliu era general și a luptat pe frontul de Est, iar Virgil în Marina Militară.

Generalul Eremia Grigorescu este comandantul din Primul Război Mondial, care l-a înlocuit pe ezitantul general Constantin Cristescu și a comandat trupele române și cele ruse, din completare, câștigând bătălia de la Mărășești. Îndrăzneala lui și asumarea riscului l-au făcut să continue lupta cu îndârjire și în condițiile în care o parte din trupele ruse au părăsit frontul. A scris în conștiința soldaților îndemnul „Nici pe aici nu se trece!”, o variantă adaptată a celei scrise pe trecătorile și înălțimile Oituzului, și a reușit, cu mari, foarte mari sacrificii să-i înfrângă pe germani. Prima lor înfrângere pe frontul de est, care i-a oprit din înaintea spre est și joncțiunea cu trupele germane ajunse la Kiev.

A devenit cel mai mare erou al

Marelui Război, calitate în care, la 1 decembrie 1918, în fața statuii lui Mihai Viteazul din Piața Universității din București, i-a înmănat capului oștirii – regele Ferdinand – bastonul și cartea de Mareșal al României. Tocmai fusese eliberat din funcția de ministru al apărării (în guvernul Coandă) locul lui fiind ocupat de generalul Arthur Văitoianu în guvernul lui Ion I. C. Brăianu.

Generalul Traian Grigorescu este fiul său. Istoria personală și militară formează subiectul acestei cărți, construită de autor pe baza notărilor de serviciu din dosarul personal al generalului, însemnărilor sale dintr-un jurnal pe care l-a ținut cu rigoare, rememorărilor fiului generalului, adică însemnările lui Decebal Grigorescu, și desigur, din lucrări despre familia Grigorescu.

Traian Grigorescu este o persoană foarte interesantă, o personalitate puternică care-l face să semene mult cu tatăl său, pe care l-a moștenit ca ambiție, putere morală, pasiune pentru matematică, apropiere de oameni și tact pedagogic etc. Desigur, și mama sa, Elena Grigorescu, o distinsă profesoară de matematică la instituții de învățământ de prestigiu, îi transmite rigoarea, buna creștere, ținuta morală. Și amândoi părinții îi lasă voința de a face lucrurile foarte bine și până la capăt. Este artilerist ca și tatăl său, și încă unul foarte bun, care se remarcă repede în aplicații și mai ales pe câmpul de luptă.

Eremia Grigorescu a străbătut Marele Război alături de soldații angajați în luptă și s-a acoperit de gloria Mărășeștilor – marea victorie al cărei răsunset a străbătut Europa. Numele lui de prestigiu l-a ajutat pe Traian Grigorescu să răzbească în cariera militară, dar în egală măsură l-a și umbrat, obligându-l la un efort permanent de autodepășire care l-a dus la performanță. Avansările sale în grad și pe linie de comandă sunt pe merit, deși poate și vibrația numelui a jucat un rol. Desigur, a avut așteptări mari, conștient de valoarea lui, timpul împlinirii prin recunoașterea meritelor și calităților sale a întârziat uneori, dar a răzbit pe linie de comandă și a ajuns în preajma regelui,

ca responsabil cu educația prințului moștenitor Mihai, în Școala Palatină, special înființată pentru el, și aghiotant regal al lui Carol al II-lea.

Ca urmare, ideea exprimată în titlul cărții, potrivit căreia ar fi fost supus nedreptății istoriei nu prea are acoperire. Chiar și după plecarea din armată i s-au încredințat funcții administrative importante, ținându-se cont tocmai de calitățile lui, fiind numit rezident regal peste Ținut și președinte al Delegației române în Comisia româno-bulgară pentru cedarea Cadrilaterului și schimbul de populații, în 1940. Poate că s-a simțit nedreptățit că Ion Antonescu nu l-a reactivat, când a ordonat să se treacă Prutul, și nu l-a trimis să lupte cu marea unitate de artilerie în Răsărit.

Acordarea mai târzie a Ordinului „Mihai Viteazul” pentru faptele de arme de la Turtucaia, într-o bătălie pierdută, a Legiunii de Onoare și a gradului de general i-au produs lui Traian Grigorescu frustrare, nemulțumire, dar le-a obținut, totuși.

Cât despre uitare, ignorare și minimalizare, după anul 1945, da, aceasta s-a întâmplat nu numai pentru el, ci și pentru mulți alții din armata regală, care au fost, nu doar în atenția Securității, ca el, ci chiar arestați și închiși cu sau fără sentință judecătorească.

Au circulat în epocă și până târziu în zilele noastre legende despre bestialitatea bulgarilor față de prizonierii români de la ei. Traian Grigorescu confirmă că această ostilitate inumană a bulgarilor chiar a existat. Însemnările zilnice din lagărele bulgărești, unde a stat după ce a căzut prizonier în luptele de la Turtucaia, lapidare și extrem de sugestive, descriu această cruzime izvorâtă dintr-un instinct de război devenit valoare națională bulgărească, pentru Cadrilaterul anexat de România în al doilea război balcanic și pentru întreaga Dobrogea pe care rușii le-o promisese în 1877-1878.

Aceste însemnări din prizonierat, precum și descrierea luptei confuze de la Turtucaia sunt cele mai valoroase părți ale cărții. Vin direct de la sursă, nedistorsionate și necenzurate de eludarea adevărului. O valoare documentară în sine prezintă și amintirile lui Traian Grigorescu despre tatăl său, generalul Eremia Grigorescu, prin care îi apără prestigiu de erou al Marelui Război

și câștigător al victorie de la Mărășești, împotriva celor care încercau să împartă această glorie între tatăl său și generalul Constantin Cristescu.

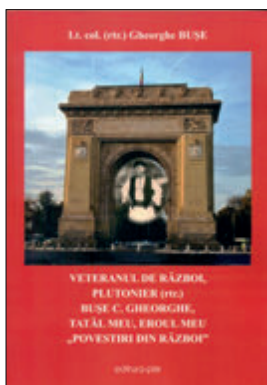
În concluzie, avem în față o carte interesantă cu unele neajunsuri însă ce țin de concepția de abordare, despre personalitățile militare importante, ce alcătuiesc seria promovată de Editura militară. Hiba acestor monografii rezidă în faptul că autorii doresc să scrie mult, să facă lucrări voluminoase, socotind că volumul dă nota de valoare și credibilitate, din care cauză în loc să

creioneze un portret, fac abuz de citate din aprecierile de serviciu. Zeci și sute de citate din dosar, care în esență spun același lucru, dacă reușim să trecem de formalismul acestor notări – necesare în politica de personal, pentru avansări și promovări în funcții. Mai apare și un fel de redundanță, atunci când autorul explică și interpretează când nu e cazul, jurnalele de front, scrisorile sau amintirile, pe care apoi le citează copios.

Este demn să încheiem cu mențiunea că generalul Traian Grigorescu are meritul întemeietorului de școală. După

Marele Război, i s-a încredințat sarcina să întemeieze, la Cernăuți, Liceul militar, sarcină pe care a îndeplinit-o cu brio, organizând o instituție de elită, încadrată cu un corp didactic pe măsură, unde el a fost un distins și aplicat director. Această școală, după pibegie prin mai multe orașe, este predecesora Liceului militar „Ștefan cel Mare” din Câmpulung Moldovenesc, liceu care a dat armatei promoții de ofițeri excelent pregătite, ofițeri care, mulți dintre ei, nu au rămas cantonați, spiritual și intelectual vorbind, doar între zidurile cazarmilor. ■

Lt. col. (rtr.) Gheorghe Bușe, Veteranul de război, plutonier (rtr.) Bușe C. Gheorghe, Tatăl meu, eroul meu, „Povestiri din război”, Editura PIM, Iași, 2021.

Este o carte din seria „eroul din familia mea”, un proiect născut la Mangalia sub egida și din inițiativa profesorului Emil Corneliu Ninu, în ideea de a se salva ce se mai poate salva din amintirile de război ale părinților și bunicilor noștri, de a scoate din uitare imaginea unor oameni care și-au chinuit tinerețea pe altarul patriei.

Locotenent-colonelul Gheorghe Bușe este ofițer al armatei române, acum în retragere, pensionat cu gradul de maior, înainte de vreme, ca urmare a restructurării și reducerii dramatice a armatei, pentru a încăpea, suplă și frumoasă, în NATO. Dar el este și un voluntar activ în cadrul filialei județene Gorj a Cultului Eroilor. Toată copilăria, tinerețea și mai apoi în anii de maturitate a ascultat povestirile tatălui său, care a străbătut ultimul război mondial ca

soldat, ajungând cu timpul la gradul de plutonier. Dar nu numai pe ale lui, ci și pe ale altor veterani pe care i-a întâlnit, a studiat cărți de specialitate și istoria regimentului din care tatăl său a făcut parte. Cu timpul i-a venit ideea de a-și omagia tatăl, alcătuindu-i un portret exemplar din povestiri exemplare, din date și imagini care i-au conturat dumul de luptă. Este un gest de omagiu dar și de înfăptuire a unei dreptăți morale, deoarece tatăl său a devenit veteran de război, un erou în viață, abia după 1990, când nu mai era o rușine, o vină fără vină a omului ce luptase în est, pe tărmurile Rusiei Sovietice, și mai avusese și nenorocul să cadă prizonier. „Această lucrare documentară este o evocare a suferințelor tatălui meu, un strigăt disperat și un îndemn la neuitare. În această carte sunt prezentate date certe, verificabile și susținute documentar” – ne spune autorul în *Argument*. De fapt, este o încadrare în gen a lucrării.

Este o precizare necesară care ne lămurește că nu e vorba de însemnări de front, memorialistică scrisă de combatantul Gheorghe Bușe. Stilul adoptat de autor, relatare la persoana întâi, este derutant și ne-ar putea trimite cu gândul la o scriere pe genunchi în tranșee. Nu este așa, motiv pentru care autorul își apropie scrierea mai mult de literatura beletristică, chiar dacă aceasta se sprijină pe un fond documentar autentic și riguros.

Gheorghe Bușe-luptătorul este un țăran din Polovragii Gorjului, absolvent a patru clase primare, care la 25 de ani, deși căsătorit și cu doi copii mici, a fost chemat pe front. După port, așa

cum apare într-o fotografie, pare a fi descendent din strămoși coborâți din munți, mutându-se din Ardeal, poate din Valea Jiului, poate de altundeva, dar oricum din așa-zisa mărginime, fâșie etnică de păstori care începe la Câmpul lui Neag, sub Retezat, și se termină în Valea Oltului, la Turnu Roșu.

Tânărul gorjan își vinde boii, împarte banii câștigați între soție și mamă, să poată trece urgia, el prezentându-se la cazarma Regimentul 2 Dorobanți, în Rm. Vâlcea, unde e încadrat în compania de pionieri, în regimentul care deja trecuse Prutul pe la Albița și se angajase în primele lupte. Și-a ajuns unitatea din urmă, undeva, lângă Nistru, pe 5 august 1941. Trebuie să treacă apa pe la Varnița sub proiectilele rușilor. Malul opus era puternic fortificat. Fac cercetarea cu bărcile, apoi unele subunități trec dincolo. El și subunitatea lui fac poliție militară în Tighina devastată de rușii în retragere.

Un atac aerian îi surprinde în marș. El reușește din proprie inițiativă să tragă cu pușca mitralieră asupra avioanelor. Nimerește unul, care fumează pe cer, îndepărtându-se. Ceilalți soldați i se alătură. Mai doboară un avion. Se dau lupte din nou, cad unii comandanți, alții sunt răniți...

Țăranul din Polovragi care trage cu mitraliera nu e el. Cel ce povestește ca un militar profesionist, ca terminologie și cunoștințe tactice, e fiul său care i s-a substituit și a luat datele exacte din documente. Descrierea luptei, a groazei și suferinței din 22 august este deosebit de sugestiv redată. Folosind cartea lui Vasile Novac despre „Regimentul

2 Dorobanți-Vâlcea”, autorul trece în revistă pe zile ofiterii căzuți la datorie. Conducerea Diviziei II e preluată de generalul Iosif Iacobici, fost ministru al apărării, care își reorganizează forțele în teren, timp de câteva zile. Rezistă pe poziții! Soldații ca soldații dau de un colhoz, de o cramă și își încarcă căruța cu cereale, porci tăiați, vin.

Pe 12 octombrie se reia ofensiva spre Odesa. O faptă memorabilă a eroului este căratul în spinare a sergentului rănit, cale de 3 km, până la punctul de prim-ajutor, înainte de a se intra în Odesa.

Vărsat la Brigada 8 Cavalerie din Corpul de Munte I generalului Gheorghe Avramescu, Gheorghe Bușe își continuă drumul în spațiul sovietic, prin Peninsula Crimeea, Kerci, apoi la Simferopol, unde își petrece Crăciunul (șase ore) la familia

unui camarad, basarabeni strămutați în Simferopol.

Sunt imbarcați pe vapor și ajung de la Sevastopol la Mariupol.

În marea de analize și date despre evoluția forțelor sunt și pasaje care provin de la tatăl său, cum e cel referitor la intervenția sa la comandant pentru a lăsa niște pescari sărmani să pescuiască. Spre sfârșit de august 1942, eroul ajunge la Cotul Donului, unde se consumă căderea lui în prizonierat, rănit fiind, după ce reușise să iasă cu căruța din încercuire. Este poate cea mai dramatică povestire de război a eroului. Era pe 13 aprilie 1943, o zi cu ghinion dar și cu noroc, deoarece i-au scos schije la spital.

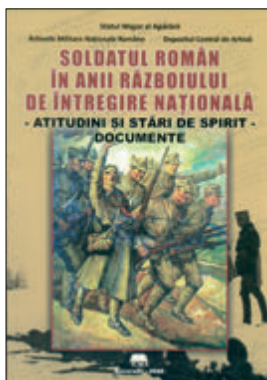
Pentru viața din lagăr sunt folosite date din cartea de documente a lui Ilie Schipor. În marea de prizonieri români se pierde și eroul nostru, dar vrea să scape

cu orice preț, să se întoarcă acasă. S-a înscris voluntar în „Divizia Horea, Cloșca și Crișan”. A ajuns acasă, după cursurile de denazificare și de îndoctrinare sovietică, cu această mare unitate, la sfârșitul lunii iulie 1945, iar la începutul lui octombrie a fost demobilizat și lăsat la vatră.

După 1990 i s-a recunoscut statutul de veteran de război, decorat și avansat la gradul de plutonier. A murit în anul 2000, la vârsta de 84 de ani.

Cartea are și numeroase anexe, ceea ce îi accentuează caracterul de hibrid, care începe în forță odată cu prizonieratul. Dar una peste alta, dacă nu suntem foarte scrupuloși, lucrarea oferă o imagine generală a campaniei din est, prin prisma campaniei Regimentului 56 Dorobanți-Vâlcea, în care se încadrează și poveștile personale ale eroului. ■

Statul Major General, Arhivele Militare Naționale Române, Depozitul Central de Arhivă, Soldatul român în anii războiului de întregire națională. Atitudini și stări de spirit. Documente, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2020.

Statul Major General al Armatei și-a propus să creioneze portretul soldatului român, care a luptat în Marele Război, comportându-se admirabil pe câmpurile de luptă și în condițiile grele ale unei ierni geroase, slăbit de pandemia epidemică, de foame și de frig, de lipsa cruntă de igienă.

Lucrarea are un grup de coordonare format din general maior Corneliu Postu – care semnează și „Cuvântul înainte”, colonel dr. Petrișor Florea, colonel ing. Leonard Mocanu și lect. univ. dr. George

Daniel Ungureanu. Sub îndrumarea lor, un colectiv larg de specialiști, vreo 14 la număr, caută și selectează materiale, iar o trupă la fel de generoasă tehnoredactează documentele, respectând formatul originalelor.

Sunt puse la îndemâna cititorilor, fie ei istorici, psihologi, sociologi etc. sau pur și simplu pasionați de trecutul istoric și de marele moment când, din jale și speranță, din credință și sacrificiu, s-a născut România Mare.

Un amplu studiu introductiv, semnat de istoricii Petrișor Florea, Iulian Stelian Boțighină, George-Daniel Ungureanu, aruncă o privire panoramică asupra stărilor de lucruri premergătoare izbucnirii războiului, stării armatei, acțiunilor acestora pe câmpul de luptă și după aceea. O perioadă lungă de mobilizare a armatei române, între 15 august 1916 și sfârșitul lunii martie 1921, cu tot ceea ce o presupune ea, este încadrată în contextul geopolitic al epocii, facilitându-ne înțelegerea documentelor publicate, dincolo de textul propriu-zis.

Volumul conține textul unor articole de lege, ordine generale, ordine circulare, documente informative, informări despre diferite stări de lucruri și situații, înștiințări, ordonanțe, ordine ale diferitelor eșaloane, referate, propuneri, analize, circulare, declarații, cărți poștale, telegrame, cereri, dări de

seamă, apele-manifest, adrese, memorii, procese-verbale, scrisori, anonime, tabele, statistici etc. Sunt 397 de astfel de documente, un cadru deosebit de generos și util pentru cercetătorul interesat să cunoască și să înțeleagă un spect sau altul din Marele Război și din mentalitatea românilor privind viața, moartea, apărarea națională, motivările, restricțiile și stresul celor aflați sub arme.

Am enumerat toate aceste surse de informare, pentru a demonstra că soldatul român, ca proiecție ideatică, este văzut din cele mai diverse unghiuri și că nu sunt evitate nici zonele mai sensibile, considerate multă vreme tabu – cum ar fi dezertările, trădările, sinuciderile, nemulțumirile etc.

Societatea modernă este destul de instruită pentru a înțelege că armata este și a fost alcătuită din oameni, care sunt așa cum sunt, buni și mai puțin buni. Marea majoritate rezistă restricțiilor impuse de regulile militare, își asumă conștient sau poate mistic ideea de a muri pentru un ideal și se simt prin aceasta înnobilați, sacralizați, iar alții nu. Ar fi greșit să ne străduim să construim un mit al unei armate ideale, deoarece nu ne-ar crede nimeni. O armată de oameni vii și reali nu poate fi ideală, chiar dacă individual sau împreună, militarii fac lucruri extraordinare, gesturi uimitoare și neașteptate, care spun peste veacuri că

ucizi pentru patrie de nevoie, dar nu ucizi și umanitatea, omenia din tine, dacă ea există ca atare.

În aceste multe documente nu este vorba numai de soldați, ci și de o gamă mai largă de persoane care prinse într-o anumită postură sau zonă sunt puse să dea declarații, să furnizeze informații, să înainteze rapoarte.

Nicolae Iorga, de pildă, atacă într-un articol din 1917 pe cei slabi de înger rămași în București pe timpul ocupației, care nu ezită să facă jocurile inamicului: „a-ți părăsi regele în ceasuri de nenorocire e o infamie, nedemnă de un om cu cât de puțină creștere a sentimentelor sale, că a întinde, pentru orice scop, mâna dușmanului plin încă de sângele apărătorilor Patriei este un act de care și obrazul unui brigant ar trebui să se întroșească.” (163)

În ianuarie 1917, după ce armata se retrăsese în Moldova, pentru a se opri dezorganizarea ei s-a emis un ordin prin care „toți ofițerii și soldații să fie la postul lor”, să se suspende orice fel de permisi, circulația prin localități în afara interesului de serviciu, plecarea răniților acasă pentru a fi îngrijiți în familie, convalescența se execută în unități... (166)

Pentru întărirea solidarității și încrederii, a moralului armatei, Ministerul de Război preciza printr-un ordin din 7 mai 1917:

„solidaritatea față de soldați se poate manifesta printr-un contact continuu cu ei și prin traiul în mijlocul lor” și să nu fie o discrepanță prea mare între ofițeri și trupă privind cazarea și hrana. (159)

În 24 mai 1917, preotul de pe un tren sanitar semnalează comportamentul reprobabil și părtinitor al doamnei Oteteleşanu – o femeie din înalta societate care conducea această unitate mobilă. Preotul Gheorghe Alexandrescu arată că „atât pe ofițeri cât și pe mine – speculând în mod revoltător trecerea ce zice că o are pe lângă M.S. Regina, ne amenință că va stăruia să ne trimită pe front și să ne facă fel de fel de mizerii” (161)

Într-un alt document al Diviziei 9 se arată că „2/3 dintre răniții evacuați au răni la mâini, în special la mâna stângă sau la laba piciorului. Subsemnatul am credința că acești oameni și-au provocat singuri rănile pentru a pleca de pe câmpul de luptă”. Generalul V. Petala, căci el raportează în septembrie 1916, pentru Dobrogea, cere expertiză medicală (56)

Din motive de securitate și nevoia de cenzură militară pe timp de război, genera-

lul Constantin Prezan dă ordin oficialităților militare și civile să se comunice oral și în scris doar în limba română, în teritoriile eliberate din Ardeal (57)

Șeful de stat major al Diviziei 33 informează Corpul I Armată, printr-un raport, despre împrejurările în care a fost rănit mortal generalul David Praporgescu, care făcea o inspecție în prima linie, pe înălțimea Coți /Munții Coziei). Lt. col. Cantacuzino – comandantul grănicerilor din zonă, a fost rănit grav la față, alți ofițeri și mai mulți soldați. (86)

Precizarea conținutului documentelor ă cuprinsul lucrării facilitează orientarea cititorului și găsirea operativă a ceea ce caută.

În încheiere, se cuvine a menționa să ne aflăm în fața unei lucrări documentare foarte interesante și utilă, prin care ne putem face o imagine corectă despre perioada respectivă. Ne ajută să ne formăm singuri părerea și concluziile, fără mitizări și demitizări puse în mintea noastră de alții. Și dincolo de ele descoperim viața complexă a oamenilor în uniformă sau legați oricum de război, într-o situație de excepție, cum a fost dramatica trăire a Marelui Război. ■

In Honorem, Adrian Silvan Ionescu **70, Colecție de studii și amintiri despre** **Adrian Silvan Ionescu, coord. Marian** **Țuțui și Aurelian Stroe, Oscar Print,** **București, 2022.**

La tipografia Oscar Print a apărut „Colecția de studii și amintiri despre Adrian Silvan Ionescu”, adunate și puse în valoare de doi prieteni buni ai cunoscutului istoric de artă, Marian Țuțui și Aurelian Stroe.

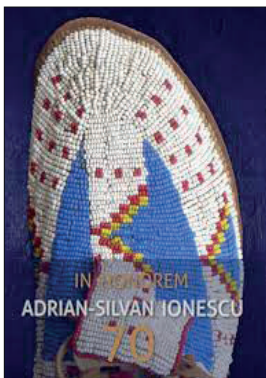
S-a încetățenit de câțiva ani, în peisajul cultural românesc, omagierea unor personalități importante din viața culturală, de către prieteni și camarazi în domeniu și de condei.

Nu este vorba de osanale și ode, ci pur și simplu despre modul în care personajul omagiat, cu prilejul împlinirii unei vârste onorabile, a trecut prin filtrul sufletesc al celorlalți. Dincolo de această atenție, cei care semnează în acest volum îi dedică lui materialele științifice, un gest nobil și prietenesc de asociere în aceeași cauză,

istoria ca domeniu de parcurs împreună în toate fațetele ei.

Adrian Silvan Ionescu a putut fi văzut în public ca un personaj pitoresc venit din alte timpuri. În realitate, nu era decât un gest de adevare cu evenimentul în care era implicat. Sub această aparență singulară în peisajul nostru balcanic, rămas doar prin metehne pe străzile de la Curtea Veche, Adrian Silvan Ionescu înveșmăntează un cercetător stăruitor al artei moderne, în diversitatea ei, din peisajul românesc, dar și de dincolo de hotare. Aria lui de interes nu se rezumă la artă, ci abordează în cercetările sale istoria în general, în acele puncte pe care le consideră emblematice pentru evoluția omenirii.

Pentru a întreprinde acest demers îmbracă veșmintele boierilor veliți, uniforma ofițerului dorobanț, ținuta diplomatică a vechiului regim, cea a valahului confederat, sau de înalt istoric al Casei regale, alături de regele Mihai I.

O lungă listă de admiratori, din varii domenii de activitate, îl gratulează pe distinsul profesor, urmată de o lungă bibliografie Adrian-Silvan Ionescu, până în anul 2022, data aniversară – ca un fel de motivare a aprecierilor binemeritate.

Sunt multe nume importante care semnează studiile științifice de la „Ochiul lui Caravaggio” până la „Sfârșitul primei conflagrații”, dintr-o arie de preocupări multiple – istoria artei, istoria fotografiei, vestul american, arta populară și folclorul, muzeografie, istorie militară și viața de soldat.

Prin studiile științifice dedicate sărbătoritului, autorii pun în evidență multiplele fețe ale lui Adrian-Silvan Ionescu, fostul student al academicianului Răzvan Theodorescu și care, la ceas aniversar, se bucura de aprecierea unui alt proeminent membru de onoare al Academiei Române, profesorul univ. dr. Constantin Bălăceanu Stolnici, istoricul aristocrat.

În concluzie, este benefic că un gest de omagiere ne pune în fața ochilor un tratat de istorie semnat de binecunoscute nume ale culturii românești și străine. ■

Grigore BUCIU

Mistica războiului

Panica de la Drăgășani

„Mistica războiului” este un subiect de care m-am apropiat totdeauna cu prudență. Odată ajuns pe câmpul de luptă, omul pătrunde, fără să-și dea seama, în zona crepusculară, în care realitatea ia formele cele mai bizare.

În volumul *Amintiri din război*, apărut la Editura Humanitas, sub îngrijirea criticului literar Eugen Negrici, căpitanul Nicu Negrici (tatăl îngrijitorului ediției) povestește o întâmplare care s-ar fi petrecut la 20 august 1916, undeva, în preajma Drăgășanilor.

Se sunase mobilizarea în țară. Oamenii, tineri și bătrâni, se adunau în grupuri-grupuri și plecau spre garnizoanele de care aparțineau.

Iată cum redă căpitanul Nicu Negrici întâmplarea auzită de la „Tata Unchiu”, fratele tatălui lui, „un bărbat blond, înalt, extraordinar de puternic, sănătos la minte și, pentru timpurile lui, destul de citit, fiind absolvent a patru clase primare și sergent în armată la Călărași”:

„La Râmnicu Vâlcea veneau cei ce făceau parte din Regimentul 2 Vâlcea, supranumit și „doi cățe”, iar spre Drăgășani ajungeau la Regimentul 42 Infanterie cei ce erau ceva mai vârstnici.

Tata Unchiu, care pe atunci

avea aproape 50 de ani, a pornit-o spre Drăgășani. Și acum începe povestea lui.

Cazărmile Regimentului 42, cu totul neîncăpătoare ca să primească și să cazeze aproape trei mii de oameni, erau așezate la marginea târgului, spre podul de lemn de peste Olt.

Abia ajunși la Drăgășani, au fost adunați de patrulare și îndrumați spre zăvoiala Oltului, pe platoul de instrucție al regimentului, un câmp deschis, foarte întins și străjuit de plute uriașe, care-și îndreptau temerare frunțile spre cer.

În două zile au afluț aproape trei mii de oameni și, cât vedeai cu ochii, era tot o viermuială, ca să folosesc cuvintele plate,

dar foarte sugestive, ale lui Tata Unchiu.

Oameni săraci, veniți de prin fel de fel de colibe și chiar din bordeie, zdrențuroși, desculți, cu mâinile și picioarele noduroase, cu traistele murdare de gât, pline mai mult cu nevoile și necazurile aduse de pe acasă.

Unii se adunau în mici grupuri, se cunoșteau de pe vremea de cătănie sau de pe la concentrări și-și mai comunicau din necazurile sau bucuriile vieții lor. Era după „Stă Mărie”, astfel că zilele erau încă lungi și destul de calde. Încet, încet, însă, soarele a trecut culmile

dealurilor împădurite și, odată cu căderea serii, fiecare a căutat să-și pregătească un culcuș, fiecare pe unde și cum a putut. Tata Unchiu s-a culcat și el cu capul pe traistă între doi inși, foști soldați în grupa sa, în Regimentul de Roșiori de la Caracal. Ei au adormit mai devreme, el, potopit de gânduri („podidit” în expresia lui) privea uimit tremurul stelelor înfipite ca niște licurici în bolta încă viorie a cerului. Întreg câmpul clocotea și fremăta de viață, de mizerie, de sudoare, de gemete, de aiurări și de sforăituri pe toate gamele; simțai parcă respirația și vibrația în adânc a pământului sub povara cârnii oboșite.

Furat de gânduri și în simfonia polifonică a sforăiturilor baroce, a adormit și el. Să se fi scurs poate mai bine de două ore și s-a trezit, buimac, într-o larmă de nedescris. Toată suflarea omenească se trezise, se sculase, (toți) gesticulau și strigau în gura mare: „Ține scara,

Nicu Negrici, ofițer al Armatei Regale a României, cu fiul său Pucu, cunoscutul critic literar Eugen Negrici, 1942.

na căldarea!” Nimic altceva decât aceste patru cuvinte izbucneau din toate piepturile, în cea mai deplină inconștientă posibilă.

În nebunia aceasta colectivă, dacă unul ar fi luat inițiativa să dirijeze această masă somnambulă spre Olt, spunea Tata Unchiu, toți s-ar fi înecat, deoarece avea convingerea că nici dușul rece al apei nu i-ar fi trezit. A putut trage această concluzie deoarece a turnat un urciur de apă în capul unui vecin care striga deznădăjduit „Ține scara, na căldarea!”, dar în zadar, căci el, înviorat, striga parcă mai îndârjit.

Era un om, așa cum am căutat

să-l caracterizez în câteva cuvinte, cu o rațiune rece și o voință de fier, așa că a rămas printre cei, foarte puțini, treji și lucizi și a putut să urmărească toată nebunia unui asemenea fenomen.

Până și cei doi prieteni ai lui, între care a dormit, s-au contaminat și nu a fost posibil și cale să se mai înțeleagă cu ei.

Spunea că era o grozăvie să vezi oameni ca crucea cu ochii injectați ca focul, cu spume la gură, strigând și repetând, mereu și iar mereu, aceleași cuvinte fără sens și fără nici o logică.

S-a făcut ziuă, soarele a început să-și reverse peste lume

și peste nebuniile vieții imperiul razelor calde, dar mulțimea nu a fost trezită cu nimic din visu-i halucinant. Abia către orele 12 oboseala istovitoare a pus capăt nebuniei.

Îmi spunea Tata Unchiu că nici unul din cei cu care a stat de vorbă la rece, după aceea, nu-și aducea aminte să fi făcut el așa ceva. A fost, după câte am înțeles mai târziu, unul din marile fenomene de nebunie colectivă – panica ce îmi amintește de un celebru vers din „Antigona” [lui Sofocle – n. red.]: „În lume sunt multe minuni, ca omul nu este nici una”. ■

CARUSELUL PRESEI

S-a adunat la redacție un vraf de reviste, venite de la confrății noștri din teritoriu. Semn că filialele județene își respectă statutul, iar cei de la conducerea acestor publicații au vocația comunicării și darul scrisului. Le-am citit pe îndelete, cu interes și invidie colegială, ca omul dornic să mai găsească vreun subiect spectaculos pentru paginile revistei de față. Și, mărturisesc cu plăcere, că am găsit câte ceva...

De data aceasta, însă, nu voi face nicio trimitere la conținutul numerelor aflate pe caruselul din fața mea, din simplul motiv că mi-e aproape imposibil să cuprind într-un spațiu atât de restrâns atâtea și atâtea informații și imagini inedite.

Mă voi mulțumi doar să transcriu numerele de revistă sosite la redacție, cu speranța că le voi aduce în atenția cititorilor într-o ediție viitoare.

Iată-le:

Bacăul Eroic, nr. 24, anul XIII, 2022;

Eroii Neamului, nr. 4(53), anul XIV, 2022 (Filiala Satu Mare);

Eroii Neamului, nr. 1-2 (55-56), anul XV, 2023 (Filiala Iași);

Eroii neamului nostru, nr. 5, anul IV, 2023 (Filiala Bistrița-Năsăud);

Oltenia Eroică, nr.17, anul XIII, 2023;

Buzăul Eroic, nr. 11, anul XI, 2023.

Deocamdată atât! ■ (DR)

**Redacția revistei „România Eroică” urează
tuturor colaboratorilor, cititorilor și susținătorilor săi
multă sănătate și succese în anul 2024!**

LA MULȚI ANI!

Generalul Radu-Șerban Dan a plecat dintre noi!

Cu regrete și profundă tristețe, membrii Biroului Executiv Central al Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria" anunță trecerea la cele veșnice a generalului de brigadă (rtr) RADU-ȘERBAN DAN, prim vicepreședintele Asociației, astăzi, 14 august 2023!

Exact la două luni după ce s-a mutat în alt univers, generalul-maior prof. univ. dr. Visarion Neagoe și-a chemat la sine pe prim-vicepreședintele asociației. Vor întemeia acolo o nouă organizație pentru sufletele eroilor români, ale căror fapte de glorie și jertfă le-au slujit pe pământ.

Generalul de brigadă

Născut la 7 aprilie 1944, București.

Funcții: comandant de pluton lansare și comandant de baterie lansare la două divizioane de rachete antiaeriene din apărarea aeriană a Capitalei, 1966-1976; ofițer de stat-major la Comandamentul Apărării Antiaeriene a Teritoriului, 1978-1982; ofițer 2 cu mobilizarea la Comandamentul Apărării Antiaeriene a Teritoriului, 1982-1987; ofițer 1 cu mobilizarea la Comandamentul Apărării Antiaeriene a Teritoriului, 1987-1990; șef Birou Mobilizare la Comandamentul Apărării Antiaeriene a Teritoriului, 1990-1992; șef Secție Organizare-Mobilizare la Statul Major al Forțelor Aeriene, 1992-2000.

Studii: Liceul teoretic „Matei Basarab”, București; Școala Militară Superioară de Ofițeri de Artilerie Antiaeriană și Radiolocație „Leontin Sălăjan”, Arma Rachete Antiaeriene, 1962-1966; Curs de calificare ofițeri cu pregătirea fizică, 1967-1968; Curs analiști de stat-major, 1970.

Înaintări în grad: Locotenent, 1966; Locotenent-major, 1970; Căpitan, 1975; Maior, 1980; Locotenent-colonel, 1986; Colonel, 1990; General de brigadă, 2009.

Radu-Șerban Dan a venit pe lumea asta într-o primăvară dramatică (7 aprilie 1944), când Bucureștiul ardea și locuitorii lui mureau în case și pe străzi sub bombardamentele violente ale americanilor. Pleacă acum, tot în vreme de război, când bombele rușilor cad peste vechile porturi românești de la gurile Dunării, acum ucrainiene. E o simetrie între marile treceri existențiale și poate din acest motiv voința subconștientă a lui Radu-Șerban i-a dictat să se facă militar. A ajuns rachetist și a lucrat, până la admiterea la Academia Militară, ca comandant de pluton, în divizioanele de rachete care aveau misiunea să apere Capitala de atacurile aeriene.

A avut o carieră militară într-o evoluție clasică, fiind încadrat la absolvirea Academiei ca ofițer de stat-major în CAAT, specializându-se pe mobilizare.

A început ca ofițer 2 și a ieșit la pensie și în rezervă de pe funcția de șef Secție organizare-mobilizare la Statul Major al Forțelor Aeriene. A obținut gradul de general de brigadă ca ofițer în rezervă.

A fost un harnic voluntar în asociația rezerviștilor și apoi în Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”, unde a venit odată cu generalul Visarion Neagoe. Meticulozitatea, corectitudinea și insistențele sale privind rezolvarea problemelor au făcut ca organizația cultul eroilor să funcționeze după criterii bine definite, prin statut, prin cutumă, prin hărnicia tuturor voluntarilor din toate filialele din țară.

Pentru calitățile sale organizatorice a fost recompensat cu Ordinul și Medalia „Meritul Militar”, toate clasele, cu Emblema de Onoare

a Armatei României, a Forțelor Aeriene, precum și cu Emblema de Onoare a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” și a Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră „Alexandru Ioan Cuza”.

Stingerea lui din viață după greaua suferință din ultimul an este o durere grea pentru familia sa și o pierdere mare pentru Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”.

Dumnezeu să-l ierte și să aibă în paza sa sufletul său și pe ale tuturor celor care au slujit cultul eroilor și nu mai sunt printre noi!

**General de brigadă (ret.)
Grigore BUCIU**

Generalul gentleman

Nu mă joc cu vorbele, apropo de titlul de mai sus, mai ales când scriu despre un om care tocmai ne-a părăsit: generalul Radu-Șerban Dan.

A murit într-un spital din București, în ziua de 14 august 2023, măcinat de o boală nemiloasă, pe care n-a putut-o învinge. Regret cu toată inima că nu mai este printre noi un om plin de farmec, sobru și riguros în toate, format la școala stat-majoriștilor, dar cu mult deasupra lor, prin cultură și profunzimea gândirii sale.

La Cultul Eroilor, unde a venit în anul 2014, a fost omul rigori și al legii, pe care a încercat, cu o tenacitate admirabilă (pentru

unii, enervantă!?), să le transmită și mai tinerilor președinți de filiale județene, adepți ai democrației fără pretenții și fără reguli, dar mai ales ai dictonului mioritic, merge și așa! A contribuit, prin invocarea insistență a regulilor și a legii, la întărirea organizatorică și numerică a organizației noastre neguvernamentale, cu statut de utilitate publică, obținut și consolidat și prin râvna domniei sale. Cu toate acestea, n-a reușit cu niciun chip să-i aducă la sentimente mai bune pe unii președinți de filiale județene, ca dovadă câteva dintre ele își desfășoară și acum activitatea fără „personalitate juridică”.

Nu știu de ce, sunt convins că, de acolo, de sus, răposatul general le arată, cu degetul, obrazul lui subțire, de gentleman.

Am rostit cuvântul gentleman și nu mă dezic. Chiar dacă nu se trăgea din os domnesc, așa cum ar sugera numele său, Radu-Șerban Dan a fost un bărbat cu maniere subțiri, elegant, înalt și frumos ca un actor, plin de farmec, a cărui distincție impunea luarea-aminte și respectul celor din jur. În uniforma de general al armatei române, pe care a purtat-o cu onoare și plăcere, părea a întruchipa un personaj din alte vremi, amintind de ofițerii armatei regale, în special din Cavalerie și Marină.

Nu suporta bătărbănia de caporal și grobianismul,

manifestate mai ales în preajma Doamnelor. Nu știa să înjure și nu a făcut niciodată excese, tocmai pentru a trăi sănătos și echilibrat. „Să muriți sănătoși!”, era urarea lui, pe care, adresând-o odată, în plen, în loc de „La mulți ani!”, la o întâlnire de sfârșit de an cu camarazii din teritoriu, i-a lăsat pe toți perpelecși, cu gurile căscate. Ba unii au pufnit în râs, pe înfundate: „Auzi ce zice ăsta, vrea să murim!!!”, dându-și coate și întrebându-se dacă nu cumva „domnul general”, Doamne ferește, a luat-o razna ori a dat în mintea copiilor. Dar, generalul avea filosofia lui, când rostea această urare...

Trăia într-un suflet generos, gata să-și reverse bunătatea și bunăvoința peste toată lumea, dar, atenție, până la un prag anume, niciodată mai sus, căci, atunci, devenea orgolios din cale afară și nu-și uita „inamicul” nici peste o mie de ani.

Sentimente contradictorii mă încearcă acum, când aștern pe hârtie aceste rânduri despre un om care a fost. Regret nespuse de mult că nu-l mai pot saluta, în diminețile de la Cultul Eroilor, unde îl găseam, întotdeauna la biroul său, de la Secretariat, cu hârtiile pe masă și documentele într-o ordine desăvârșită. Mă bucur că a existat și că am avut șansa să fiu alături de un asemenea ofițer și gentleman.

Dumitru ROMAN

Generalul de brigadă Petre Stoica

Vineri, 8 decembrie 2023 a încetat din viață generalul de brigadă Petre Stoica. Peste doar câteva zile, la 29 decembrie, ar fi împlinit 95 de ani! Era ultimul supraviețuitor din gruparea fondatoare a Cultului Eroilor, la 19 noiembrie 1991.

Din anul 1995, după moartea generalului Stelian Popescu, primul președinte al asociației, care se numea pe atunci Comitetul Național pentru Restaurarea și Îngrijirea Monumentelor și Cimitirelor Eroilor, a trecut la conducerea acesteia. În 2014, odată cu retragerea din activitate, a fost ales președinte de onoare al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”.

Echilibrat, distins, ambițios, răzbatător și modest, plin de inițiativă și vertical ca moralitate și etică, Petre Stoica a fost omul cel mai potrivit pe care organizația putea să-l aducă în fruntea sa. Îl aștepta o muncă istovitoare și aproape fără orizont, care pe oricine altcineva l-ar fi descurajat. A reușit să conducă și mai ales să organizeze și să facă funcțională o asociație ce-și asuma rolul să salveze de la ruinare, distrugere și ignoranță

câmpul larg și vag cunoscut al operelor comemorative de război.

Și-a făcut din Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” a doua familie. Cu o tenacitate neagresivă, ca o rugăciune în fața soldatului necunoscut, a apelat la administrațiile locale pentru a obține fonduri, bunăvoință, materiale, mână de lucru pentru îngrijirea și protejarea operelor comemorative de război. Cel mai mare sprijin l-a găsit în Ministerul Apărării Naționale, prin ministrul Nicolae Spiroiu, generalul care a încheiat seria miniștrilor militari activi ai apărării naționale. Și în Biserica Ortodoxă a găsit înțelegere deplină, impresionându-l pe Patriarhul Teoctist, care avea întotdeauna ușa Patriarhiei deschisă pentru Cultul Eroilor, personal pentru președintele acesteia, pe care îl prețuia „pentru nobila sa strădanie în păstrarea cinstirii Eroilor”.

A fost autorul proiectelor de medalii și insigne pe care asociația le-a realizat în cele peste trei decenii de existență.

Prin grija și stăruința lui, prin talentul de a-și motiva colegii, s-a ridicat în comuna Dragalina (județul Călărași) bustul generalului erou Ioan Dragalina.

A fost liantul ce a unit mai multe responsabilități pentru reconstituirea Cimitirului Eroilor celebrei șarje de la Prunaru, din toamna anului 1916.

A reușit să inițieze seria nouă a revistei „România eroică”, publicație tradițională a Așezământului Național „Regina Maria” pentru Cultul Eroilor, ajunsă în al XXVI-lea an de apariție. A încurajat editarea primelor reviste ale filialelor județene ale asociației.

A știut să-și apropie și să colaboreze cu organizația ofițerilor în rezervă și în retragere din Ministerul Apărării Naționale și Ministerul Afacerilor Interne, cu cea a veteranilor de război, care, și ele, prin statutele lor își asumă sarcina de a cinsti memoria înaintașilor căzuți în războaie și a proteja monumentele și celelalte însemne ridicate pentru ei.

Primele protocoale de colaborare încheiate cu Ministerul Educației, cu alte ministere din sistemul de forță, cu ONG-uri au avut darul de a redeștepta conștiința civică și interesul pentru cinstirea eroilor în școli, prin cercurile „Cultul Eroilor” conduse de dascăli, în instituții, prin simpozioane și sesiuni de comunicări, prin acțiuni educative și manifestări publice.

Omul acesta care a fost generalul de brigadă Petre Stoica va rămâne în memoria societății civile drept omul care a contribuit la renașterea unei tradiții cu mare încărcătură etică și istorică.

Prin întrega sa viață și prin modelul uman pe care îl lasă după moarte, ne îndeamnă să nu-i uităm pe eroi, să nu ne ștergem din minte istoria, să nu ne tăiem, din ignoranță, rădăcinile. Cei căzuți au murit pentru glia strămoșească și pentru asta merită să le udăm cu o lacrimă floarea de pe țărâna ce-i învelește.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Biroul Executiv Central
al Asociației Naționale Cultul
Eroilor „Regina Maria”

ARMATA ROMÂNIEI

FORȚĂ ȘI PROFESIONALISM

**! înteste sus,
FII CEL MAI BUN!**

**MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
STATUL MAJOR AL APĂRĂRII**

19 septembrie
1931. Foști
luptători ai
Marelui Război,
defilând la
inaugurarea
Monumentului
Eroilor de la
Oituz. În fruntea
lor, în costume
naționale, un
grup de studenți
bucoveneni din
Societatea „Arcașii
lui Dragoș-Vodă”.

